

ESPERO

INTERNACIA REVUO DE LA KULTURA UNO-
LIGO DE POPOLOJ = OFICIALA ORGANO DE LA
KLERIGA LIGO „VJESTNIK ZNANIA“
REDAKTORO — ELDONANTO V.V. BITNER.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА
НА ЕЖЕМЯСЯЧНЫЙ ЖУРНАЛЪ

„Espero“.

Въ годъ съ пересылкою. . . 4 р. — к.
" " за границу . . . 10 фран.
" " безъ пересылки. . . 3 р. 50 к.
1/4 года съ пересылкой. . . 1 „ — „

Допускается разсрочка: Подписчики „Вѣстн. Знанія“ получаютъ „Espero“ (на обыкновенной бумагѣ) безплатно, (совмѣстная подписка см. обложку «В. Зн.») Редакція „Вѣстника Знанія“ Невск. пр. д. № 147.

LA ABONPAGO
DE ĈIUMONATA ĴURNALO

„Espero“.

Por la jaro kun transsendo . 4 r.
" " en eksterlando . 10 fran
" " " sen transsendo . 3 r. 50
1/4 da jaro kun transsendo . 1 „ —

La abonantoj de „Vjestnik Znania“ ricevas „Espero“ senpage (sur ordinaro papero). La redakcio „Vjestnik Znania“ St.-Peterburgo, Nevskij pr., d. № 147

Вмѣсто передовой статьи.

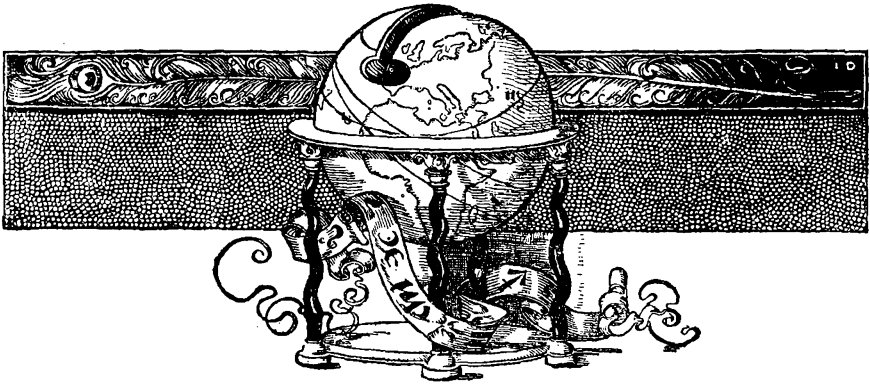
Мы рѣшили воздержаться на этотъ разъ отъ передовой статьи, по двумъ соображеніямъ. Прежде всего важность вопросовъ, затронутыхъ въ предыдущихъ статьяхъ, требуетъ дѣятельнаго участія читателей въ обсужденіи и разработкѣ предмета, подлежащаго всестороннему критическому освѣщенію. Съ другой стороны, мы не вмѣемъ пока возможности судить, насколько наши идеи возбудили сочувствіе читателей. Въ такомъ дѣлѣ, гдѣ весь успѣхъ основывается на общественной поддержкѣ, и гдѣ единичныя усилія не могутъ привести къ какимъ-либо ощутительнымъ результатамъ, необходимо имѣть увѣренность, что общество отзовется на призывъ.

Въ данномъ случаѣ, однако, благодаря конфискаціи предыдущихъ номеровъ журнала ¹⁾ и неполученію ихъ значительной частью подписчиковъ, кругъ лицъ, знакомыхъ съ нашими статьями, значительно сузился. Поэтому, отмѣчая фактъ снятія теперь ареста съ № 7—8 „Вѣст. Зн.“ (подписчики могутъ требовать его съ почты), я прошу читателей подѣлиться своими соображеніями по поводу предыдущихъ статей въ „Espero“.

Пользуюсь случаемъ обратить также вниманіе читателей на статью извѣстнаго ученаго К. Р. Качоровскаго, помѣщаемую въ № 9, „Вѣст. З.“ и имѣющую непосредственное отношеніе къ вопросамъ, затронутымъ въ нашихъ статьяхъ.

В. Битнеръ.

¹⁾ Были инкриминированы статьи: В. А. Поссе—„О Толстомъ“, Бельмонта—„О женщинѣ—жертвѣ и борцѣ“, В. Вейнштока—„Объ Акатуевскомъ рудникѣ“, примѣчанія редактора къ статьѣ М. Энгельгардта, статья Зайцева—„О Сибири“ и, наконецъ, статья проф. Делича—„О Христѣ“. Помянуто, Судебная Палата не могла найти въ этихъ статьяхъ состава преступленія

Проф. И Бодуэнъ-де-Куртенэ.

Вспомогательный международный языкъ.

I. Мое личное отношеніе къ этому вопросу.

Я вовсе ни эсперантистъ, ни приверженецъ какого-либо другого вспомогательнаго международнаго языка. Ни одного изъ этихъ языковъ я не знаю въ достаточной степени для того, чтобы владѣть имъ свободно. Правда, я понимаю языкъ Эсперанто, читаю безъ затрудненія всякіе составленные на немъ тексты, да кромѣ того понимаю людей, пользующихся имъ, какъ органомъ устнаго общенія. Я понимаю тоже въ большей или меньшей степени нѣкоторые другіе искусственныя языки, конечно, изъ числа самыхъ легкихъ.

Во всякомъ случаѣ, я не состою ни въ фанатикахъ, ни даже въ безусловныхъ сторонникахъ какого бы то ни было искусственнаго международнаго языка. Я являюсь только безпристрастнымъ, хотя, къ сожалѣнію, недостаточно подготовленнымъ, критикомъ.

При этомъ я считаю необходимымъ исправить сказанное мною въ статьѣ «Zur Kritik der künstlichen Weltsprachen» *) о количествѣ времени, потраченнаго мною на ознакомленіе съ языкомъ Эсперанто. Я сказала тамъ, что для этой цѣли я употребилъ въ общей суммѣ 2 недѣли времени, при 12-ти часовомъ рабочемъ днѣ, т. е. $12 \times 14 = 168$ час. Такимъ образомъ я дала проф. Лескину въ руки оружіе противъ меня, ибо на основаніи этого моего сообщенія онъ пришелъ къ выводу о большой трудности языка Эсперанто (см. К. Brugmann и А. Leskien «Zur Frage der Einführung einer künstlichen internationalen Hilfssprache» въ «Indogermanische Forschungen» XXII, стр. 394, тоже въ отд. отт. Strassburg. 1908). Между тѣмъ этотъ мой расчетъ былъ просто слѣдствіемъ минутнаго безсмыслия и необдуманности. Ибо столько болѣе или менѣе времени я употребилъ тогда на ознакомленіе со всѣмъ вопросомъ искусственныхъ международныхъ языковъ, стало-быть, на чтеніе сочиненій по исторіи предмета, на изученіе слегка разныхъ другихъ искусственныхъ языковъ и т. д. На одно Эсперанто я употребилъ тогда самое большее 20—25 часовъ, и уже послѣ какихъ-нибудь 10-ти часовъ я могъ его вполне свободно читать и понимать.

*) O: twalds Annalen der Naturphilosophie. VI. 1907. стр. 419: стр. 37 отдѣльнаго изданія этого труда (Leipzig. 1908).

Тѣмъ не менѣе ни языкъ Эсперанто, ни какой-либо другой въ этомъ родѣ мнѣ вовсе не дорогъ. И вообще ни одинъ языкъ въ мѣрѣ мнѣ не дорогъ и не имѣетъ въ моихъ глазахъ никакихъ правъ. Не тотъ или другой языкъ мнѣ дорогъ, а мнѣ дорого право говорить и учиться на этомъ языкѣ. Мнѣ дорого право человѣка оставаться при своемъ языкѣ, выбирать его себѣ, право не подвергаться отчужденію отъ всесторонней употребляемости собственнаго языка, право людей свободно самоопредѣляться и группироваться, тоже на основаніи языка.

II. Краткая исторія идеи международнаго языка и ея воплощеній. Библия. Насильственное навязываніе преобладающихъ языковъ и насильственная ассимиляція однихъ племенъ другими. Лейбницъ и его вѣкъ. XIX-ое столѣтіе. Волапюкъ (Volapük), Эсперанто (Esperanto) и др. Делегация для принятія вспомогательнаго международнаго языка.

Идея международнаго языка, какъ соединителя разноязычныхъ людей, возникала давно, очень давно. Можно сказать, что зародилась ея была необходимостью послѣдствіемъ того, что люди сознали, съ одной стороны, многоязычность, съ другой же стороны — единство рода человѣческаго и нужду взаимнаго общенія.

Благодаря тоскѣ по языковому единству создавалась легенда о Вавилонскомъ столпотвореніи; ибо многоязычіе считалось бѣдствіемъ, считалось божескимъ наказаніемъ за человѣческую гордость и высокомеріе.

Стремленіе къ языковому единству было однимъ болѣе предлогомъ для осуществленія «любви къ ближнему», т. е. къ гоненію «ближняго» и къ издѣвательству надъ нимъ. Къ устраненію многоязычія люди стремились различными образомъ, путемъ обидъ и насилій. Во имя языкового единства совершались безчисленныя преступленія, гоненія и истребленія. Насильственное навязываніе преобладающихъ и привелигированныхъ языковъ, равно какъ и насильственная ассимиляція однихъ племенъ и народовъ другими составляютъ одно изъ могущественныхъ теченій въ исторіи человѣчества.

Въ связи съ навязываніемъ различныхъ вѣроисповѣданій появлялись тоже объединяющіе языки, доступные для баловней и избранниковъ судьбы: еврейскій; санскритскій, пали, арабскій, греческій, церковно-славянскій и т. д. Но объ объединеніи съ помощью подобныхъ «аристократическихъ» языковъ отдельныхъ обществъ и народовъ во всей ихъ совокупности не могло быть и рѣчи.

Какимъ образомъ возникла идея объединенія человѣчества съ помощью искусственныхъ языковъ, когда впервые она осуществилась, какія различныя формы она принимала, каковы ея виды въ будущемъ..., обо всемъ этомъ можно найти подробныя данныя въ сочиненіяхъ:

Histoire de la langue universelle par L. Couturat et L. Leau. Paris. 1903,

Les nouvelles langues internationales, suite à l'Histoire de la langue universelle par L. Couturat et L. Leau. Paris (1907).

Первыя попытки изобрѣсти искусственный языкъ съ притязаніями на всемірное употребленіе появились во второй половинѣ XVII-го ст. Но эти изобрѣтатели думали не столько объ языкѣ въ собственномъ смыслѣ этого слова, сколько о символическомъ обозначеніи отвлеченныхъ понятій, о «филозофскомъ языкѣ».

Самымъ выдающимся представителемъ этихъ стремленій былъ знаменитый философъ Лейбницъ (Leibnitz).

Заслуживаетъ вниманія, что почти одновременно съ Лейблицомъ нѣкто *Carphorophilus* (очевидно, псевдонимъ), нѣмецъ изъ Саксоніи, поставилъ себѣ задачу создать искусственный языкъ *a posteriori*, языкъ, напоминающій своимъ строеніемъ и своими особенностями языки существующіе, языки, передаваемые путемъ традиціи. Онъ обнародовалъ проектъ языка, являющагося упрощеніемъ латыни и свободнаго отъ всякихъ «исключеній». Но время было неподходящее, и проектъ *Carphorophilus'a*, напечатанный въ «*Acta Eruditorum*» (Лейпцигъ, 1734), былъ похороненъ въ бібліотекахъ, такъ что даже гг. Кутюра и Ло узнали объ немъ уже по обнародованіи своей «Исторіи всеобщаго языка» и могли упомянуть объ немъ только въ дополненіи къ этой «Исторіи», въ «*Les nouvelles langues internationales*»

Появлявшіяся азгѣмъ отъ времени до времени попытки создавать искусственные языки постигла та же участь; онѣ не имѣли успѣха и на нихъ смотрѣли въ крайнемъ случаѣ какъ на курьезы (*curiosa*), безъ всякаго практическаго значенія.

XIX-й вѣкъ, вѣкъ изобрѣтеній, знаменующихъ собою громадный прогрессъ человѣчества въ области господства надъ природою и использованія ея энергіи для общественныхъ цѣлей, дѣйствовалъ возбуждающе тоже въ сферѣ лингвистической изобрѣтательности и лингвистическаго синтеза. Все чаще нѣкоторые умы начали ставить себѣ задачу создать искусственный языкъ для всѣхъ людей.

Однакожъ всѣ попытки этого рода оказывались неудачными, вплоть до появленія католическаго священника Шлейера (*Schleyer*), великую незабвенную заслугу котораго въ этой области, въ области воплощенія идеи международнаго языка, составляетъ созданіе «Волапука» (*Volapük*) (т. е. «всемирнаго языка»), воодушевившаго интеллигентныхъ людей въ различныхъ странахъ Европы и Америки и снискавшаго себѣ очень многихъ приверженцевъ. Но жизнь Волапука была недолговѣчна. Причиною его паденія были частью его внутреннія особенности, затруднявшія въ высокой степени его усвоеніе, частью же раздоры между его распространителями, равно какъ и манія непогрѣшимости, отличающая самого изобрѣтателя.

Паденіе Волапука охладило энтузіазмомъ для идеи международнаго языка, но, конечно, не могло ея уничтожить. Эта идея слишкомъ могущественна и слишкомъ жизнєобильна, а ея существованіе и продолженіе не зависитъ вовсе отъ временныхъ неудачъ. Итакъ, мы присутствуемъ при постоянныхъ попыткахъ ея воплощенія и осуществленія.

Нѣкоторые изъ новѣйшихъ изобрѣтателей искусственныхъ международныхъ языковъ поступаютъ довольно легкомысленно и сочиняютъ свои «языки» почти съ сегодня на завтра; другіе же работаютъ цѣлые годы, прежде чѣмъ рѣшатся предстать со своими произведеніями передъ общественнымъ судомъ.

Къ числу этихъ послѣднихъ принадлежитъ докторъ Заменгофъ (*Zamenhof*), авторъ языка «Эсперанто», благодаря не только своимъ особенностямъ, но также счастливому стеченію обстоятельствъ, пользующаго послѣ Волапука самымъ большимъ успѣхомъ и все болѣе распространяющагося. Въ настоящее время онъ насчитываетъ много тысячъ приверженцевъ, преподается въ публичныхъ школахъ, имѣетъ богатую (конечно, относительно) литературу, довольно значительное количество повременниковъ, обществъ въ разныхъ государствахъ и странахъ и т. д.

Этотъ фактъ неоспоримаго успѣха языка Эсперанто повлекъ за собою практическія послѣдствія. Подъ его вліяніемъ на философскомъ конгрессѣ, равно какъ и на другихъ научныхъ конгрессахъ, собиравшихся во время всемирной выставки въ Парижѣ въ 1900 г., былъ поднятъ съ большою настойчивостью вопросъ о потребности взаимнаго общенія всѣхъ людей въ разныхъ

сферахъ общественной жизни, и вмѣстѣ съ тѣмъ было указано, что на обученіе чужимъ языкамъ теряется ужасно много дорогого времени, а многоязычіемъ затрудняются международныя сношенія. Вслѣдствіе этого было рѣшено образовать постоянную «Делегацию» (*Délégation pour l'adoption d'une langue auxiliaire internationale*), составленную изъ «представителей» разныхъ учреждений и обществъ, прежде всего академій и университетовъ. Дѣло этой «делегации», слѣдовательно, и дѣло выбора международнаго языка взяла въ свои руки, главнымъ образомъ, названные мною выше г.г. Кутюра (*Couturat*) и Ло (*Leau*).

Было высказано желаніе предоставить рѣшеніе этого вопроса академіямъ наукъ, т. е. возникшему недавно союзу академій въ разныхъ государствахъ и странахъ. Но это не выгорѣло, и поэтому среди самой «Делегации» былъ созданъ ея «Комитетъ» (*Comité de la délégation*), засѣдавшій въ Парижѣ въ октябрѣ 1907 г. и пришедшій къ извѣстнымъ рѣшеніямъ. Объ этихъ рѣшеніяхъ рѣчь впереди.

III. Различные способы рѣшенія вопроса о вспомогательномъ международномъ языкѣ.

Съ принятіемъ искусственнаго языка, какъ средства взаимнаго общенія разноязычныхъ людей, соглашается только извѣстная незначительная частичка мыслящаго человѣчества. Многіе предлагаютъ другой способъ рѣшить этотъ вопросъ.

Такъ, напр., нѣкоторые думаютъ, что можно бы устранить многоязычіе и облегчить всемірное общеніе черезъ принятіе общимъ международнымъ языкомъ одного изъ наиболѣе распространенныхъ «живыхъ» и путемъ традиціи, передаваемыхъ языковъ. Если же одного недостаточно, тогда можно остановиться на двухъ, или даже на трехъ, а именно на языкахъ: англійскомъ, французскомъ и нѣмецкомъ.

Считаясь съ собирательною психологіей, мы должны такой способъ рѣшенія вопроса о международномъ языкѣ, признать неосуществимымъ. Не забудемъ о неустранимой международной зависти и о національной гордости. Съ подобнымъ предпочтеніемъ, оказываемымъ, напр., англійскому языку, не согласились-бы не только нѣмцы, французы, но также не столь многочисленные и не столь выдающіеся народы. И именно эти не столь многочисленные и не столь выдающіеся народы могли бы, въ случаѣ выбора двухъ или трехъ языковъ, чувствовать себя задѣтыми въ своемъ самолюбіи и не согласиться на подобную постановку и рѣшеніе вопроса.

Прибавимъ къ этому экономическое соревнованіе. Что значить, именно, съ этой точки зрѣнія, избрать, напр., англійскій языкъ органомъ всемірнаго общенія? Это значить, дать англійской книжной торговлѣ подавляющій перевѣсъ надъ книжною торговлею другихъ народовъ. Это значить тоже открыть доступъ во всѣ страны учителямъ и учительницамъ англійскаго происхожденія, съ полнымъ пренебреженіемъ и устраненіемъ иноязычныхъ учителей и учительницъ. Подобное же экономическое предпочтеніе и пренебреженіе имѣло бы мѣсто и въ случаѣ надѣленія двухъ или трехъ языковъ ролью языковъ всемірныхъ и международныхъ.

Кромѣ того, слѣдуетъ обратить вниманіе на недостатки этихъ уже существующихъ широко распространенныхъ языковъ, какъ въ устной рѣчи, такъ и на письмѣ. Ихъ произношеніе, ихъ строеніе... все это слишкомъ трудно для того, чтобы могло быть принято другими народами безъ оговорокъ. Во всѣхъ «естественныхъ», традиціонно передаваемыхъ языкахъ имѣются «правила» и «исключенія», т. е. имѣются хронологически разныя наслоенія: такъ называемыя «исключенія» являются или пережитками прошлаго, или же

задатками будущаго. А такъ или иначе, они составляютъ значительную трудность при изученіи языковъ.

Не забудемъ также о чрезвычайно сложномъ и запутанномъ правописаніи именно этихъ языковъ, притязалощихъ на упроченіе себя въ роли международныхъ. Только нѣмецкое правописаніе довольно просто; но зато, одолѣвая не только англійское, но даже французское правописаніе, мы потребляемъ значительный запасъ энергіи мышленія.

Въ связи съ правописаніемъ, въ отличіе отъ произношенія, находится громадное количество гомонимовъ, т. е. словъ, одинаково звучащихъ, но разнозначныхъ и, сообразно со значеніемъ, различно изображаемыхъ на письмѣ. Неудобно ли обратить вниманіе на слѣдующіе французскіе гомонимы: 1) ver, vert, vers, verre; 2) sang, sans, sens, sent, cent; 3) quand, quant; 4) chaud, chaud, chaud; 5) moi, mois; 6) foi, foie, fois; 7) comte, conte, compte; 8) sou, soud, sous; 9) sur, sūr; 10) mer, mère, maire; 11) mètre, maître, и т. п? А вѣдь такіе гомонимы чрезвычайно затрудняютъ обученіе языку и владѣніе имъ.

На это можно бы возразить, что эти распространенные языки мы принимаемъ не такими, каковы они въ настоящее время, а подъ условіемъ ихъ упрощенія и усовершенствованія. Да, но въ такомъ случаѣ это были бы уже не тѣ-же языки: французскій, нѣмецкій, англійскій, безъ оговорокъ, а языки передѣланные, языки новые, «испорченные» или же «исправленные» (смотря по вкусу и точкѣ зрѣнія), стало быть, языки «искусственные», стоящіе наравнѣ съ другими «искусственными» языками.

Рядомъ со сторонниками теперь существующихъ и широко распространенныхъ «живыхъ» языковъ имѣются тоже любители воскрешенія «мертвыхъ» языковъ и снабженія ихъ ролью международныхъ посредниковъ, вродѣ того, какъ средневѣковая латынь объединяла въ одно языковое общество всѣ народы западной Европы (мимоходомъ говоря, не народы, а только ихъ незначительную привилегированную частичку, дышавшую воздухомъ или монастырей, или школъ, или же канцелярій).

И еще одно маленькое замѣчаніе. Говорить о «жизни» или «мертвости» языковъ значить доказывать, что мы не понимаемъ сущности языка. Каждый языкъ является «мертвымъ» для тѣхъ, кто его не знаетъ. Кто же узнаетъ и поселитъ въ своей головѣ языки греческій, латинскій, древне-еврейскій, санскритскій и т. п., оживляетъ ихъ точно также, какъ любой такъ называемый «живой» языкъ.

Затѣмъ не подлежитъ сомнѣнію, что эти такъ называемые «мертвые» языки не годятся для передачи нашихъ новѣйшихъ понятій и представленій, въ своемъ же составѣ и строѣ они содержатъ такіе же «недостатки» и «несовершенства», такіа же «исключенія», такіе же пережитки различныхъ эпохъ и наслоеній, какъ и всѣ прочіе языки. Стало быть, для того, чтобы сдѣлать изъ нихъ легкоуправляемые органы международного общенія, надо было бы ихъ передѣлывать и упрощать, т. е. замѣнять ихъ языками болѣе или менѣе искусственными.

Итакъ, если мы въ самомъ дѣлѣ желаемъ имѣть языкъ всемірный, языкъ международный, языкъ легко усваиваемый разными слоями народонаселенія, т. е. не только избранниками судьбы съ большимъ запасомъ свободнаго времени, но тоже людьми безпрестаннаго труда,—мы должны прибѣгнуть къ принципиальному требованію языка «искусственнаго», значительно упрощеннаго, основаннаго на признаніи однообразныхъ формальныхъ типовъ, безъ всякихъ «исключеній».

Отношеніе общества и ученыхъ спеціалистовъ къ этому вопросу.—Притязанія спеціалистовъ-языковѣдовъ.—Различіе теоретическаго и практическаго творчества.—Открытія и изобрѣтенія.—Преклоненіе передъ бессознательностью и стихійностью.—Романтизмъ въ области науки и ея примѣненій.

Собственно говоря, не можетъ быть рѣчи объ отношеніи человѣческихъ обществъ, какъ собирательныхъ цѣлыхъ, къ вопросу о вспомогательномъ международномъ языкѣ. До сихъ поръ общества вовсе еще не ставятъ себѣ этого вопроса. Имъ интересуются только отдѣльные индивиды среди различныхъ обществъ, участвующихъ во всемірной и международной жизни.

И вотъ у разныхъ народовъ, среди мыслящей и сознательной публики, мы находимъ, по отношенію къ идеѣ одного международного языка и къ тому или иному способу осуществленія этой идеи: или фанатическихъ приверженцевъ, или приверженцевъ мирныхъ, или людей равнодушныхъ, индифферентныхъ, или, наконецъ, людей, настроенныхъ враждебно, или, по крайней мѣрѣ, смотрящихъ свысока и пренебрежительно. Эти послѣдніе отдѣляются отъ всего этого презрительными шутками, ироніей и зубоскальствомъ. Къ сожалѣнію, они забываютъ, что великихъ идей нельзя заглушить ни зубоскальствомъ, ни упрямымъ игнорированіемъ.

Ученые, вообще, относятся пока довольно равнодушно къ вопросу о вспомогательномъ международномъ языкѣ. Болѣе всего сторонниковъ этого дѣла вообще, а главнымъ образомъ языка Эсперанто въ частности, набирается въ ученномъ мірѣ между математиками и естествоиспытателями, вѣроятно, потому, что естествоиспытателямъ свойственно болѣе всего пониманіе прикладнаго знанія и научнаго синтеза. Менѣе всего милостивыми по отношенію къ этому вопросу оказываются, пожалуй, тѣ ученые-спеціалисты, которыхъ онъ долженъ бы интересовать болѣе всего, именно, лингвисты, или языковѣды. Часть они считаютъ всѣ подобнаго рода попытки вторженіемъ непосвященныхъ въ арендуемый ими храмъ языковѣдѣнія, частью же смотрятъ на всякую попытку создать языковой синтезъ какъ на абсурдъ.

Многимъ ученымъ и не-ученымъ мѣшаетъ при этомъ врожденный имъ консерватизмъ и боязнь новизны. Они ничего подобнаго не слышали отъ предковъ, и поэтому боятся нежелательныхъ послѣдствій.

По моему, всѣ претензіи лингвистовъ по адресу не-лингвистовъ, все пренебреженіе, оказываемое ими искусственнымъ языкамъ за то, что эти языки являются созданіемъ священниковъ, врачей, купцовъ, офицеровъ и т. п., ни на чемъ не основаны и, просто, смѣшны. Гдѣ какъ гдѣ, но ужъ въ области открытій и изобрѣтеній дѣленіе людей на посвященныхъ или спеціалистовъ и на дилетантовъ не можетъ быть оправдано ни логически, ни исторически. Иногда человѣкъ, повидимому, вовсе не подготовленный, можетъ интуитивно возымѣть творческую мысль и составить позади себя многихъ прошедшихъ цѣлые годы въ самомъ добросовѣстномъ и глубокомъ изученіи даннаго предмета.

Языковѣды или лингвисты стоятъ до сихъ поръ почти исключительно на точкѣ зрѣнія, признающей единственно непосредственное народное творчество. Они благоговѣютъ передъ романтическими толками о безошибочности или непогрѣшимости вѣдъсознательныхъ и стихійныхъ процессовъ. Народъ, молъ, никогда не ошибается, а «*vox populi—vox Dei*» (голосъ народа—голосъ Бога). Этотъ послѣдній афоризмъ долженъ бы быть замѣненъ болѣе правильнымъ: «*vox populi—vox asini*» (голосъ народа—голосъ осла); ибо вѣдъ народъ точно такъ же не ошибается, какъ не ошибается оселъ и всякое другое четвероногое. Но мы имѣемъ въ виду не такую безошибочность. Мы не отрицаемъ «безошибочности» «силъ природы», природы, какъ физической, такъ и психической. Но въ то же время мы не можемъ отрицать, что въ свѣтѣ

сознанія извѣстные продукты стихійныхъ процессовъ могутъ не соответствовать цѣлямъ, которые мы ставимъ себѣ сознательно.

Это романтическое преклоненіе передъ безошибочностью или непогрѣшимостью собирательнаго инстинкта устранено уже изъ другихъ областей душевно-общественныхъ или психо-соціальныхъ наукъ. Оно устранено изъ области права, гдѣ обычное право и вдохновеніе начальства замѣняются писаннымъ закономъ и конституціей. Оно устранено изъ области воспитанія, изъ области педагогическаго; оно устранено изъ области искусства, изъ области поэзіи и литературы. Оно устранено изъ области теоретическаго мышленія, гдѣ мѣсто легендъ и стаднаго знанія, сложившагося благодаря «стихійному» творчеству, занимаетъ индивидуальная и индивидуально-коллективная наука.

Теперь пришла очередь на языкъ, долѣе всѣхъ остальныхъ общественныхъ проявленій трактуемый какъ нѣчто неприкосновенное и свободное отъ вмѣшательства со стороны сознанія. Если языкъ не является ни божествомъ, ни независимымъ отъ человѣка «организмомъ», если онъ, просто, психо-соціальное орудіе, если не человѣкъ существуетъ для языка, а языкъ для человѣка, если человѣкъ имѣетъ не только право, но и обязанность совершенствовать всѣ свои орудія, то, очевидно, что этому совершенствованію должно подлежать и столь важное и неизбѣжное орудіе, какимъ является именно языкъ.

Такъ какъ языкъ неотдѣлимъ отъ человѣка и постоянно его сопрождаетъ, то надо овладѣть имъ и подчинить его себѣ еще въ большей степени, нежели другія области психо-соціальной или душевно-общественной жизни.

Если человѣкъ использовалъ энергію природы, направивъ «искусственные» продукты къ улучшенію своего быта, то почему ему не использовать съ тою же цѣлью элементовъ психическаго міра?

Насколько прогрессъ въ этой области долженъ идти рука объ руку съ этическимъ прогрессомъ, то какъ здѣсь, такъ и тамъ, т. е., какъ въ сферѣ использованія «силъ» физической природы, такъ и въ сферѣ использованія силъ «природы» психической, слѣдуетъ стремиться къ замѣнѣ стаднаго эгоизма обобщественнымъ индивидуализмомъ.

V. Возможность искусственныхъ языковъ. Анализъ и синтезъ въ языковѣдѣніи.—Различныя виды искусственныхъ языковъ: 1) Съ точки зрѣнія участія въ нихъ сознательнаго творчества. 2) Съ точки зрѣнія цѣлей, для какихъ они возникаютъ. 3) Съ точки зрѣнія ихъ отношенія къ традиціоннымъ языкамъ.

Кто допускаетъ единственно внѣсознательное, стихійное возникновеніе и перерожденіе языка, тотъ, конечно, долженъ исповѣдывать догму, что «нельзя создавать языкъ». Однако-же эта догма опровергается дѣйствительностью. У насъ имѣются неопровержимые факты вмѣшательства сознанія въ жизнь языка. Какъ только появляется письмо, какъ только появляется участіе оптическихъ представленій въ жизни языка, какъ только появляются искусства орфографическаго и орфоэпическаго, искусства правильно писать и говорить, какъ только появляется стремленіе къ идеальной языковой нормѣ,—появляется тоже участіе человѣческаго сознанія въ жизни языка.

Между передѣлкою только нѣкоторыхъ подробностей языка и между передѣлкою всего языка имѣется различіе только количественное, но ничуть не качественное.

При всякомъ смѣшеніи племенъ въ отношеніи языка, при всякомъ возникновеніи языкового компромисса между разноязычными народами происходитъ упрощеніе формъ такимъ болѣе или менѣе образомъ, какъ эти упрощенія примѣняются «сознательно» авторами искусственныхъ языковъ. Компромиссный языкъ китайско-русскій (языкъ кяхтинскій или маймачинскій), компромиссный языкъ китайско-англійскій (Pidgin) и т. п.—все это

образцы «бессознательно», «стихийно» происшедших «искусственных» языковъ. Однако-же при образованіи этихъ искусственныхъ языковъ была неизбѣжна тоже извѣстная доля сознательнаго творчества.

Итакъ, у насъ имѣются извѣстные «искусственные» языки, возникающіе «бессознательно», подъ вліяніемъ «стихийныхъ» факторовъ, т. е., какъ результаты собирательнаго общественнаго труда. Но уже въ этихъ языкахъ мы можемъ констатировать содѣйствіе сознательной цѣлесообразности или же цѣлесообразнаго сознанія. Въ значительно большей степени элементъ сознанія и цѣлесообразности свойственъ «языкамъ» условнымъ, конвенціональнымъ, возникающихъ въ извѣстныхъ закрытыхъ, самодовлѣющихъ кружкахъ и сообществахъ. А уже вполне сознательнымъ выборомъ и обдумываніемъ отличаются языки искусственные въ строгомъ смыслѣ этого слова, языки, выдуманные или отдѣльными изобрѣтателями, или же небольшою группою людей, и предназначенные для того, чтобы играть роль международныхъ языковъ.

При составленіи такихъ языковъ примѣняются,—по терминологіи профессора Кутюра,—два противоположныхъ принципа:

1) Принципъ апіористическій, состоящій въ изобрѣтеніи и установленіи особыхъ знаковъ мысли, по возможности независимыхъ отъ даннаго языковаго матеріала. Этимъ путемъ возникаютъ не языки въ строгомъ смыслѣ этого слова, а системы логически упорядоченныхъ символовъ. Такія «*artes signorum*» (искусства знаковъ) не годятся очевидно для замѣны обыкновенныхъ языковъ.

2) Принципъ апостеріористическій, т. е. использование матеріала, доставляемаго существующими языками, для составленія «искусственнаго» языка, являющагося только экстрактомъ изъ нихъ и ихъ упрощеніемъ.

Возможенъ тоже третій путь, путь посредній, т. е. соединеніе обоихъ этихъ принциповъ. Этимъ именно путемъ пошелъ творецъ Волапука, пользовавшійся, правда, матеріаломъ существующихъ языковъ, но передѣлывавшій его до неузнаваемости и вообще придерживавшійся извѣстныхъ произвольно установленныхъ шаблоновъ. Подобными же какъ Волапукъ указаніями руководствовалося тоже нѣсколько другихъ «авторовъ» искусственныхъ языковъ, и въ особенности выдающійся творецъ «Голубого языка» (*Langue bleue*), парижскій купецъ Léon Bollaek.

Апостеріористическаго принципа, выраженнаго въ формулѣ, что международнаго языка не надо изобрѣтать, а достаточно его открыть, т. е. выдѣлить изъ существующихъ языковъ, придерживаются довольно многочисленныя составители «искусственныхъ» языковъ, какъ: *Lingua Catholic*, *Pan Roman* или *Universal*, *Novi Latin*, *Dilpok*, *Idiom Neutral*, *Arolema* и т. д. Во главѣ ихъ стоитъ самый популярный и самый распространенный языкъ доктора Заменгофа (въ Варшавѣ), Эсперанто. Онъ является не болѣе или менѣе обстоятельно выработаннымъ проектомъ языка, а языкомъ законченнымъ и готовымъ для всесторонняго употребленія.

Благодаря началу максимума международности (*maximum de l'internationalité*), почти во всѣхъ апостеріористическихъ искусственныхъ языкахъ перевѣсъ заимствованныхъ ими корней находится на сторонѣ элемента латино-романскаго, такъ что эти языки, хотя бы, напр., Эсперанто, производятъ впечатлѣніе новаго романскаго нарѣчія.

«Искусственные» языки въ самомъ обширномъ смыслѣ этого слова могутъ возникать для различныхъ цѣлей. Нѣкоторыя изъ нихъ являются средствомъ общенія извѣстныхъ сообществъ или же группъ человѣческихъ, обособляющихъ себя отъ остальнаго человѣчества. Люди, пользующіеся такими языками, стараются держать ихъ въ тайнѣ и обнаруживаютъ ихъ знаніе только передъ участниками того же обособленнаго сообщества. Такое отно-

шеніе совершенно чуждо тѣмъ «искусственнымъ языкамъ», о которыхъ здѣсь главнымъ образомъ идетъ рѣчь.

Но зато творцы этихъ искусственныхъ международныхъ языковъ могутъ ставить себѣ различныя цѣли по отношенію къ традиціонно существующимъ племеннымъ и національнымъ языкамъ. Католическій священникъ Шлейеръ (Schleyer), творецъ «Волапука», мечталъ о томъ, чтобы навязать свой языкъ, какъ языкъ отечественный, всему человѣчеству, съ устраненіемъ всѣхъ существующихъ языковъ. При этомъ онъ исходилъ изъ принципа: *menade bal rŭki bal* (человѣчеству одному языкъ одинъ). Это, очевидно, видоизмѣненіе католическаго лозунга: «одна овчарня и одинъ пастырь», лозунга, который навѣрно никогда не осуществится, но которому человѣчество обязано многими несчастіями и бѣдствіями, безчисленными потоками крови пролитой во имя этой психопатической «идеи».

Въ настоящее время развѣ только официально признанные маньяки могли бы забавляться подобными мечтаніями. А если, несмотря на это, существуетъ неустранимое, незаглушимое стремленіе къ международному языку, то только какъ къ языку «вспомогательному», употребляемому въ крайнихъ случаяхъ. При этомъ принимаются въ соображеніе потребности европейско-американскаго общенія, хотя, напр., Эсперанто находитъ много приверженцевъ тоже среди японцевъ.

VI. Сравненіе языковъ «естественныхъ», возникшихъ стихійнымъ путемъ, съ языками «искусственными», создаваемыми a posteriori. Что является общимъ объѣмъ этимъ группамъ, а что свойственно каждой изъ нихъ въ отдѣльности? Превосходство «искусственныхъ» языковъ надъ языками «естественными».

Ни въ языкѣ Эсперанто, ни въ другихъ «искусственныхъ» языкахъ, построенныхъ по тому же апостериористическому методу, нѣтъ ничего такого, чего бы не было въ языкахъ «естественныхъ», унаслѣдованныхъ путемъ преданія, путемъ «стихійнымъ». Какъ «естественнымъ» языкамъ, такъ и языкамъ «искусственнымъ» свойственны тѣ же элементы и тѣ же направленія, только въ другомъ порядкѣ, въ другихъ соединеніяхъ и въ другихъ количественныхъ взаимоотношеніяхъ. Всѣ элементы языка Эсперанто и другихъ «искусственныхъ» языковъ этой категоріи взяты изъ «жизни». Это языки наши, языки мышленія аrioевропейскаго, романо-германо-славянскаго. Слѣдовательно, такой «искусственный» языкъ обладаетъ всѣми признаками настоящаго языка.

Это относится одинаково къ сторонѣ произносительной, точно также, какъ и къ сторонѣ построенія языка, къ сторонѣ морфологической, затѣмъ къ сторонѣ значенія словъ, къ сторонѣ этимологіи, къ сторонѣ заимствованій, къ сторонѣ синтаксической, и наконецъ, къ сторонѣ графической или къ сторонѣ писаннаго языка.

Какъ въ «искусственныхъ», такъ и въ «естественныхъ» языкахъ болѣе или менѣе одинаково укладываются ассоціаціонныя отношенія между графическими представленіями или представленіями письма и между представленіями фонетическими или произносительными. Какъ здѣсь, такъ и тамъ графическія представленія ассоціируются прежде всего не съ представленіями извѣстныхъ работъ органовъ рѣчи, а только съ представленіями извѣстныхъ слуховыхъ или акустическихъ впечатлѣній.

Какъ въ языкахъ «естественныхъ», такъ и въ языкахъ «искусственныхъ» однимъ изъ элементовъ строя языка является положеніе въ словѣ данной цѣдѣлимой единицы и ея отношеніе къ другимъ, предшествующимъ и слѣдующимъ, единицамъ. Такъ, напр., въ языкѣ Эсперанто -o, взятое въ отдѣльности,

обозначает имя существительное, а суффиксъ -os, (закрывающій въ себѣ o) — время будущее. Суффиксъ -i является примѣтою неопредѣленнаго наклоненія, но въ односложныхъ словечкахъ, mi (я), si (ты), li (онъ), si (она), gi (оно), ni (мы), vi (вы), конечное i ассоціируется съ представленіемъ личнаго мѣстоимѣнія. Въ суффиксѣ -is гласный i въ соединеніи съ s указываетъ на прошедшее время глагола. То же самое касается знаменательныхъ элементовъ: -e рядомъ съ -es, -a рядомъ съ -as, -n рядомъ съ -ni и т. п.

На подобіе того, какъ въ «естественныхъ» языкахъ, однимъ изъ морфологически-знаменательныхъ элементовъ языка Эсперанто является различіе односложности и многосложности. Я уже указалъ на это, говоря о различіи значенія примѣты -i въ односложныхъ личныхъ мѣстоимѣніяхъ (mi, li, ni, vi) и въ многосложныхъ неопредѣленныхъ наклоненіяхъ (vol-i хотѣть, est-i быть и т. п.).

Нельзя тоже обойти молчаніемъ неоспоримаго превосходства языка Эсперанто надъ «естественными» языками въ отношеніи правильности и ясности построеній.

1) Въ языкѣ Эсперанто имѣется полное соотношеніе (полная координація) письма и произношенія. Нѣтъ здѣсь орфографическихъ трудностей, накопленныхъ въ «естественныхъ» языкахъ благодаря исторіи и случайности наслоеній.

2) Языкъ Эсперанто исключаетъ возможность недоразумѣній, происходящихъ отъ существованія гомонимовъ, т. е. словъ, одинаково звучащихъ, а по значенію совершенно различныхъ (выше я привелъ нѣсколько примѣровъ изъ французскаго языка, въ которомъ впрочемъ многіе изъ этихъ гомонимовъ различаются на письмѣ). Такъ называемая игра словъ (jeu de mots) здѣсь почти немислима. Теряютъ, правда, отъ этого каламбуристы и шутники, но зато чрезвычайно много выигрываютъ обыкновенные смертные, дорожащіе прежде всего ясностью и выразительностью языка.

3) Въ «естественныхъ» языкахъ большую и, съ точки зрѣнія не только логики, но тоже потребности взаимнаго пониманія, совершенно нераціональную трудность составляютъ измѣненія одного и того же корня или основы въ различныхъ формахъ и соединеніяхъ. Такъ, напримѣръ, въ русскомъ ледъ, льда, льдина, ледникъ, гдѣ въ корнѣ, означаемомъ «ледъ», появляются то три звука (лѣдъ, лед-никъ), при чемъ средней можетъ быть или гласнымъ о («едъ»), или же е («едникъ»); то два звука (лѣд-а, лѣд-ина), при чемъ второй согласный можетъ быть или «твердымъ» (льда), или же «мягкимъ» (льдина). Точно также видоизмѣненія звукового состава однихъ и тѣхъ-же корней или основъ свойственны громадному большинству словъ: вода, воды, водѣ, вѣды, водъ; сестра, сестры, сестрѣ, сѣстры, сестѣрь; столъ, стола, столѣ; несу, несѣтъ, нѣсь, нести, носить; ходитъ, хаживать; жать, жну; жать, жму и т. д. Въ нѣкоторыхъ «естественныхъ» языкахъ этой измѣняемости корней и основъ значительно меньше, чѣмъ, напр., въ русскомъ, но все-таки ни одинъ «естественный» языкъ не освобожденъ отъ подобныхъ чередованій или альтернатій, то связанныхъ съ отбѣнками значенія, то опять только передаваемыхъ отъ поколѣнія къ поколѣнію какъ пережитки прежнихъ отношеній. «Искусственный» языкъ Эсперанто устраняетъ всякія альтернатіи, однообразитъ произносительные или фонетическіе виды (облики) «морфемъ», т. е., съ точки зрѣнія значенія, далѣе недѣлимыхъ частей словъ, такъ что эти недѣлимые части словъ мѣняются единственно въ зависимости отъ «непреодолимыхъ силъ» произносительнаго механизма. Такъ, напр., недѣлимое по значенію bon- значить «добрый», «доброта» и т. п. во всѣхъ сочетаніяхъ. Точно также patr- «родитель», vol- «хотѣть», «воля» и т. п., far- «дѣлать», vund- «рана», «ранить» и т. п., flor- «цвѣтъ», «цвѣсти» и т. д. Съ этими неизмѣняемыми корнями соединяются другіе корни.

какъ строго опредѣленные показатели или экспоненты специализаціи формъ и значеній.

Вслѣдствіе этого языкъ Эсперанто отличается почти безусловною прозрачною, чуждою языкамъ «естественнымъ». Каждый дальше не разлагемый морфологическій элементъ, знаменательный ли корень, приставка ли (суффиксъ, префиксъ и т. п.), имѣетъ точно опредѣленное значеніе и находится на своемъ мѣстѣ въ эсперантскомъ словарѣ. Такъ, напр., суффиксъ *-ar-* сообщаетъ данному представленію отгѣнокъ собирательности (*hom-o* человекъ, *hom-a-ro* собраніе людей, человѣчество и т. п.), но отдѣльно взятое *ar-* значить просто «собраніе», «собирать» (*ar-o* собраніе, *ar-o-j* собранія, *ar-i* собирать...). Глагольный суффиксъ *-ig-* значить: «заставлять что-либо дѣлать» (французское *faire*, нѣмецкое *lassen*) (напр., *ir-i* ходить, *ir-ig-i* заставлятъ ходить); но само *ig-i*, какъ отдѣльное слово, значить: заставлятъ, принуждать къ чему-либо. Суффиксъ *-et-* значить уменьшительность, *-o-* существительное, *-j-* множественное число; *utalo* быть, напр., *flor-o* «цвѣтъ», *flor-et-o* «цвѣтокъ», *flor-et-o-j* «цвѣтки».

4) Помѣщеніе каждой морфологической (формально-знаменательной) единицы на своемъ мѣстѣ въ эсперантскомъ словарѣ (равно какъ и въ словаряхъ нѣкоторыхъ другихъ «искусственныхъ» языковъ) значительно облегчаетъ обученіе этому языку и пользование имъ.

5) Во всѣхъ «естественныхъ» языкахъ проявляется стремленіе къ упрощенію формальныхъ типовъ, къ устраненію нераціональных формальныхъ различій, не оправдываемыхъ ассоціаціей съ представленіями различій значенія. Такъ, напр., въ русскомъ прежнее отношеніе волкъ, волка, волцѣ; другъ, друга, друзѣ; духъ, духа, дусѣ и т. п. было замѣнено болѣе однообразнымъ волкъ, волка, волкѣ; другъ, друга, другѣ; духъ, духа, духѣ и т. п., по образцу цѣлаго ряда прежнихъ и нынѣшнихъ отношеній въ родѣ полъ, пола, полѣ; дубъ, дуба, дубѣ; станъ, стана, станѣ и т. д. Точно также вѣсто прежнихъ рука, руцѣ; нога, ногѣ; сноха, снохѣ и т. п. появились рука, рукѣ; нога, ногѣ; сноха, снохѣ и т. д., по образцу вода, водѣ; пила, пилѣ; сова, совѣ; нора, норѣ и т. д. Но «естественные» языки не успѣютъ еще избавиться отъ одного пережитка прежнихъ различій, нѣкогда такъ или иначе обоснованныхъ, какъ уже дѣйствіе новыхъ факторовъ создаетъ новыя различія въ такомъ же родѣ и ставитъ новыя задачи для рѣшенія. Здѣсь же, въ языкѣ «искусственномъ», вроде Эсперанто, цѣль достигнута сразу, отъ одного взмаху. Нѣтъ здѣсь вовсе различій нераціональных, нѣтъ пережитковъ единственно традиціонныхъ, нѣтъ начатковъ измѣненій, долженствующихъ совершиться въ будущемъ. Благодаря этому языкъ Эсперанто не знаетъ вовсе «исключеній». Ему свойственъ одинъ единственный типъ каждой категоріи языковыхъ формъ: одно «спраженіе», одно «склоненіе», одна «моція» (степени сравненія прилагательныхъ и нарѣчій) и т. д. Если мы вспомнимъ, сколько времени и умственной энергіи необходимо потратить на то, чтобы овладѣть разнообразіемъ и богатствомъ, хотя-бы, напр., французскихъ глагольныхъ формъ, то мы поймемъ благодѣяніе, протекающее изъ этого упрощенія и уодноображенія.

Этотъ радикальный способъ раздѣлаться съ «исключеніями» и «неправильностью» языка напоминаетъ радикализмъ въ другихъ сферахъ общественной жизни, прежде всего въ законодательствѣ: напр., рѣшеніе за одинъ разъ вопроса о гражданскомъ равноправіи, вопроса о неприкосновенности личности, вопроса о свободѣ печати, объ одинаковости судовъ и т. п.

Справедливость требуетъ отмѣтить, что отсутствіе исключеній и абсолютная правильность составляютъ характеристическую черту не одного только Эсперанто, но тоже нѣкоторыхъ другихъ международныхъ языковъ, существующихъ пока болѣею частью только въ видѣ проектовъ и очерковъ.

6) Но, пожалуй, одинъ только Эсперанто обладаетъ превосходствомъ надъ «естественными» языками въ области синтаксиса. Это превосходство достигается имъ черезъ введеніе особыхъ показателей или экспонентовъ частей рѣчи, экспонентовъ, позволяющихъ сразу, съ перваго взгляда, опредѣлять, что является существительнымъ, что прилагательнымъ, что нарѣчіемъ и что глаголомъ. Примѣтою существительнаго является -o, примѣтою прилагательнаго -a, примѣтою нарѣчія -e. Только глаголу чужда общая примѣта, повторяющаяся во всѣхъ формахъ, но тѣмъ не менѣе мы можемъ отличать глагольные формы -i — неопредѣленное наклоненіе; -u — повелительное наклоненіе, точнѣе, наклоненіе воли и желанія; -as — настоящее, -is — прошедшее, -os — будущее, и т. д.

VII. Упреки искусственнымъ языкамъ вообще и языку Эсперанто въ частности.

Языку Эсперанто дѣлается упрекъ въ монотоніи (однообразіи) акцента (ударенія), именно въ томъ, что его слова ударяются всегда на предпоследнемъ слогѣ. Этотъ упрекъ несправедливъ. Въ «искусственныхъ» языкахъ произносительные оттѣнки не используются для цѣлей морфологическихъ и семасіологическихъ (связанныхъ со значеніемъ); а въдѣ къ области произносительныхъ оттѣнковъ принадлежитъ тоже различеніе акцентованныхъ (ударяемыхъ) и неакцентованныхъ (неударяемыхъ) звуковъ и слоговъ. Введеніе такой подвижности акцента, какую встрѣчаемъ, напр., въ языкахъ русскомъ, сербскомъ, словиномъ, нѣмецкомъ и т. п., было бы большимъ затрудненіемъ, несомѣстимымъ съ основными началами построенія «искусственныхъ» языковъ. Въ «искусственныхъ» языкахъ акцентъ можетъ играть только роль произносительнаго неизбежнаго зла (*malum necessarium*) и служить единственно для отличенія въ предложеніи однихъ словъ отъ другихъ. Стало-быть, ему долженъ быть свойственъ тотъ же характеръ, что въ языкахъ польскомъ, чешскомъ, французскомъ, что въ языкахъ финскихъ, урало-алтайскихъ (тюркскихъ) и т. д. Выборъ предпоследняго слога каждаго слога для подчеркиванія его съ помощью усиленія голоса объясняется польскимъ происхожденіемъ составителя Эсперанто.

Польское происхожденіе доктора Заменгофа объясняетъ намъ нѣкоторыя другія особенности его языка: ассоціаціи представленій латинскихъ буквъ *c, z, k, j* съ представленіями соответствующихъ имъ звуковъ; слово *Mosto*, значащее «ваша милость», «ваше благородіе» и т. п., а являющееся передѣлкою польскаго слова *Mo'sc*, и т. д.

Упрекаютъ тоже языкъ Эсперанто въ томъ, что онъ является языкомъ «смѣшаннымъ», не однообразнымъ. Я хотѣлъ бы однако же знать, гдѣ между «естественными» языками имѣются языки однообразные, не смѣшанные. Если же каждый языкъ, племенной ли и національный, или же индивидуальный, оказывается по необходимости смѣшаннымъ, ибо составившимся какъ равнодѣйствующая самыхъ разнообразныхъ вліяній, то тѣмъ болѣе смѣшаннымъ долженъ быть всякій языкъ «искусственный».

Если одни видятъ въ Эсперанто отсутствіе однообразія и разноязычную смѣсь, то опять другимъ не нравится, что этотъ языкъ недостаточно международенъ, стало быть, въ извѣстномъ смыслѣ, недостаточно смѣшанъ. Онъ, дескать, грѣшитъ противъ начала международнойности (*maximum de l'internationalité*), удовлетворять которое должны будто бы всѣ искусственные языки. На это можно возразить, что въ этой международнойности, въ этой апостериорности, въ этомъ компиляторствѣ, въ этомъ отыскиваніи элементовъ, общихъ всѣмъ языкамъ, надо соблюдать извѣстную мѣру.

И вотъ въ языкъ Эсперанто сторона значенія, сторона семасіологическая составлена *a posteriori* тоже относительно фонетическаго состава про-

стихъ элементовъ или корней, особенно при словахъ дѣйствительно междуна-
редныхъ; напр., teatr-, telegraf-, vers- (стихъ), kas- (касса), krim-
(преступление), objekt- (предметъ), person- (лицо), ornam-
(украшать) и т. п.

Сторона же морфологическая этого языка принципиально является тоже
апостериоричной, но фонетическій составъ формальныхъ элементовъ былъ
созданъ большей частью a priori. И въ этомъ-то именно я, по крайней мѣрѣ,
вижу преимущество. Здѣсь должно быть дано предпочтеніе произвольнымъ сим-
воламъ, въ родѣ, напр., -o (существительность), -a (прилагательность), -e (при-
мѣта нарѣчія), -i (глагольная неопредѣленность), -u (глагольная воля, желаніе),
-et- (уменьшительность) и т. п. Иначе пришлось бы подражать исторической
случайности того или другого языка. Такъ, напр., произвольный символъ нео-
предѣленного наклоненія, -i, предпочтительнѣе романскихъ -ar, -er, -ir, гер-
манскаго -en, славянскаго -ti (ти), -t (-т) и т. п. Подражаніе же обилію дре-
не-греческаго языка и введеніе въ искусственный языкъ нѣсколькихъ неопре-
дѣленныхъ наклоненій (настоящаго, прошедшаго, будущаго) является въ
«искусственномъ» языкѣ непростительною ошибкою.

Затѣмъ мы слышимъ справадивыя, въ известной степени, жалобы на
трудность передачи фразе ологіи различныхъ языковъ. Въ самомъ дѣлѣ, посло-
вицы, сочныя, чисто народныя метафоры, (напр., смотрѣть сквозь пальцы, на
ворѣ шапка горитъ, работать спустя рукава, онъ себѣ въ усъ не дуетъ и т. п.)
исчезаютъ, улетучиваются, а, по крайней мѣрѣ, блекнутъ при перенесеніи ихъ
въ искусственный международный языкъ. Но въ этомъ я не вижу большого
несчастія, особенно если сообразить, что задача такого языка состоитъ въ трез-
вой, простой передачѣ обыкновенныхъ мыслей при общеніи разноязычныхъ
людей. Въдъ и безъ «искусственныхъ» языковъ трудно переводить идиотизмы
одного «естественнаго» языка на другіе языки «естественные».

А вотъ еще упрекъ. Въдъ каждый «искусственный» языкъ является
«языкомъ вымышленнымъ», является «фикціей». Дѣйствительно, такъ. Но
рѣдъ, смотря на дѣло объективно, мы должны согласиться, что Эсперанто и дру-
гіе «искусственные» языки представляютъ изъ себя такую же «фикцію», какъ
и всѣ остальные языки, языки «естественные». Въдъ всѣ языки могутъ жить
только въ индивидуальныхъ головахъ, какъ группы языковыхъ представленій,
объединенныхъ въ одно цѣлое общимъ, постоянно имъ сопутствующимъ пред-
ставленіемъ племенно-языковаго, или же національно-языковаго единства. А
въдъ то же самое относится также ко всѣмъ «искусственнымъ» языкамъ.

Наконецъ, мы слышимъ упрекъ, что Эсперанто представляетъ изъ себя
не языкъ, а «жаргонъ». Но въдъ при доброй волѣ можно всѣ языки переимено-
вать въ «жаргоны». Это зависитъ единственно отъ того, подъ какимъ угломъ
мы на нихъ посмотримъ. Эта капризная терминологія находится въ зависимости
отъ вкуса, отъ импресіи, отъ симпатіи и антипатіи. Для «истинно-русскаго»
человѣка «жаргономъ» является языкъ малорусскій, или украинскій, а, можетъ
быть, даже и польскій. Мало того, въдъ такъ называемый «еврейскій жаргонъ»
каждому лингвисту, а и вообще каждому непредубѣжденному, объективно смо-
трящему человѣку представляется такимъ же точно языкомъ мысли, чувствъ,
желаній и вождельній, какъ и любой другой языкъ.

Я, съ своей стороны, имѣлъ бы кое-что возразить противъ языка Эспе-
ранто. Прежде всего я формулирую упрекъ въ нетрезвости, являющейся
послѣдствіемъ вліянія нетрезвыхъ аrioевропейскихъ языковъ. Эту нетрезвость
я вижу, напр., въ образованіи женскихъ именъ отъ именъ мужскихъ (bov-o
быкъ, bov-in-o корова; patr-o отецъ, patr-in-o мать ит. п.), въ
употребленіи представокъ или префиксовъ рядомъ съ послѣдствами или при-
ставками (суффиксами) въ тѣхъ же формальныхъ категоріяхъ (напр., въ гла-
голахъ префиксъ ek- для обозначенія дѣйствія мгновеннаго, а суффиксъ -ad-

для обозначенія дѣйствія длительного: *mi ek-salt-is de surprizo*—«я подпрыгнулъ или подскочилъ отъ удивленія», но *mi salt-ad-is la tut-a-n tag-o-n*—«я прыгалъ или скакалъ цѣлый день») и т. п.

Несостоятельны тоже опасенія различныхъ скептиковъ, высказываемыя по поводу Эсперанто.

Вотъ, между прочимъ, нѣкоторыя произносительныя сочетанія въ Эсперанто такого деската рода, что со временемъ они непременно подвергнутся измѣненію. Такъ, напр., двухсложное сочетаніе *kiam* должно, молъ, подѣйствіемъ обыкновенныхъ «звуковыхъ законовъ», переродиться современнымъ вѣдносложное сочетаніе *s a m*. Но эти пресловутые «звуковые законы» не такъ ужъ непреложны и свободны отъ исключеній (точнѣе уклоненій) даже въ «естественныхъ» языкахъ; да кромѣ того, надо помнить, что такой «искусственный» языкъ не предается во власть «стихійныхъ силъ», ибо онъ долженъ оставаться подъ постояннымъ контролемъ сознанія, именно, какъ языкъ «искусственный», т. е., какъ языкъ сознательно созданный, сознательно передаваемый, сознательно усваиваемый и сознательно воспроизводимый. Вѣдь то же самое имѣетъ мѣсто въ сознательно передаваемыхъ и воспроизводимыхъ древнихъ языкахъ, въ родѣ латинскаго, греческаго, еврейскаго, санскритскаго... Нѣкоторыя разновидности произношенія, племенного ли и національнаго, или же только индивидуальнаго характера, неизбѣжны, но въ такомъ «искусственномъ» языкѣ ихъ можно свести до минимума.

Въ виду этого лишено всякаго основанія опасеніе, что искусственный международный языкъ распадется на говоры, на подобіе того, какъ нѣкогда распалась народная латынь. Вспомогательный международный языкъ усваивается не цѣлыми народами и племенами, а только отдѣльными лицами среди всего человѣчества. Принадлежность этихъ лицъ къ разнымъ племенамъ и народамъ наложитъ, конечно, особый отпечатокъ на способъ усвоенія ими международнаго языка, но отъ этого до распаденія на говоры еще довольно далеко.

VIII. Практическіе результаты въ общественной и международной жизни.— Вліяніе международнаго языка на прогрессъ человѣчества: 1) въ умственномъ отношеніи, 2) въ нравственномъ отношеніи съ дальнѣйшими послѣдствіями, 3) въ политическомъ и общественномъ отношеніи.

На первый планъ слѣдуетъ поставить пользу отъ «искусственнаго» языка для умственнаго развитія людей, пользующихся этимъ орудіемъ международнаго общенія. У того, кому не нужно изучать разные чужіе языки, остается много времени для усвоенія знанія въ области наукъ. Правильность же построенія «искусственнаго» языка, господствующее въ немъ начало *«distinguenda distincta»* (различается то, что должно быть различаемо) усиливаетъ ясность мышленія и помогаютъ выработкѣ трезваго міровоззрѣнія.

Затѣмъ въ области этики принятіе «искусственнаго» общечеловѣческаго языка помогало-бы уменьшенію остроты международныхъ и междугосударственныхъ конфликтовъ и укрѣпляло-бы терпимость убѣжденій и разнообразныхъ стремленій. Въ этомъ направленіи международный языкъ можетъ сдѣлать гораздо больше, нежели такъ называемое христіанство и религія вообще. Религіозныя вѣроисповѣданія не объединяютъ людей, а, напротивъ того, разъединяютъ ихъ и настраиваютъ ихъ враждебно другъ противъ друга. При этомъ они насилуютъ свободную мысль человѣческую и уничтожаютъ индивидуальность. Вспомогательный же международный языкъ является только общимъ одинаковымъ орудіемъ общенія между людьми, оставляя полную свободу убѣжденій и не оскорбляя ничьихъ святая святыхъ. Клерикалы и религіозные фанатики могутъ здѣсь сходить на общей почвѣ съ фанатиками

атеизма и мнимаго «свободомыслеія». Принятіе подобнаго общечеловѣческаго языка подчеркиваетъ единство человечества, общечеловѣческую солидарность и общность интересовъ въ борьбѣ съ природою, какъ физическою, такъ и психическою. А только на такихъ психическихъ основаніяхъ можно построить зданіе дѣйствительнаго обобществленія.

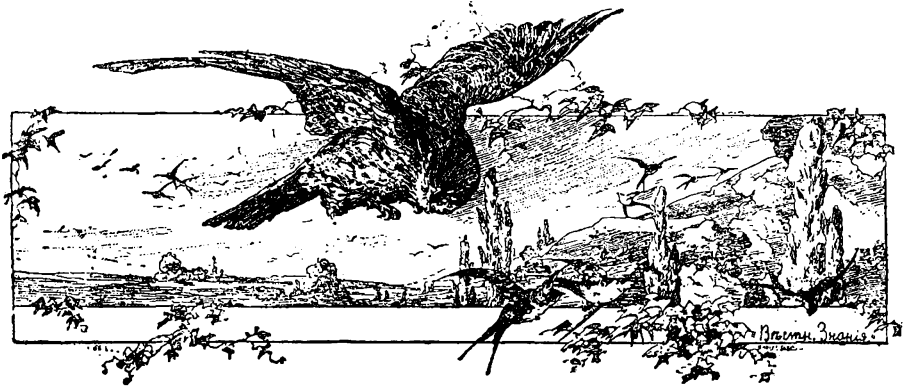
Вспомогательный международный языкъ помогаетъ разрѣшать споры между людьми, облегчаетъ общеніе и всякаго рода обмѣнъ, ускоряетъ темпъ общественной жизни.

Только тогда станетъ возможнымъ дѣйствительное равноправіе народовъ и націй, т. е. людей, благодаря или своему происхожденію, или же свободному выбору, подводимыхъ подъ понятіе разныхъ племенностей или же національностей.

Только при существованіи всемірнаго языковаго органа можетъ возникнуть настоящая всемірная литература. Кто знаетъ, не будутъ ли современнымъ въ университетахъ разныхъ странъ и государствъ основаны каедры международного языка, и затѣмъ тоже международной литературы *)).

Проф. И. Бодуэнь-де-Куртенз.

(Сокращеніе въ слѣд. №).

B a t a l o.

A. Kolcov.

Super mi ventego bruis,
Tondro sonis sen la lim',
Antaŭ sorto sango skuis
Kaj tremadis la anim'.

Ne minacu, sort', mizeron,
Ne timigu vane min,
Mi toleros la suferon
Kaj facile venkos vin!

Sed ne timis mi doloron,
Restis forta en liber',
Forton korpan, varman koron
Mi konservis kun esper'!

Havas forton mi spiritan,
Koron plenan de la lum',
Tombon, sub la kruc' fositan,
Mian amon en krucum'!

Tradukis A. Melnikov.

*) Ĉar tiu ĉi artikolo havas speciale propagandan celon kaj, krom tio estas tro granda (ĝi havas 21 paĝojn), ni presas ĝin nur ruse. En Esperanta do lingvo ni presos nur fundamentajn principojn de ĝi.
La Redakcio.

Василій Чурила.

(Съ бѣлорусскаго).

I.

Лѣсъ шумѣлъ подавляюще-грустно. Лѣсъ рѣдко когда молчитъ. При-
вычное ухо ловило въ немъ голоса, но никто еще не вникалъ въ тайну его разговора, только сердце смутно угадывало въ немъ подавляющую грусть, или тревогу. Косматые еловыя вершины тряслись, какъ въ бѣшеномъ танцѣ. Лапы то опукались, то подымались, какъ бы ловя невидимаго врага, который не давалъ покоя и заставлялъ все время дрожать лѣсъ...

И онъ шумѣлъ. Зловѣще-грустно шумѣлъ старый лѣсъ.

На опушкѣ стояла изба лѣсника, Василія Чурилы. Маленькое оконце избушки мутно мерцающимъ глазомъ всматривалось въ ночь, въ поле. Волчьи глаза издали видѣли его. Надъ самымъ окномъ повисла голая верба и глухо шумѣла и стонала.

Маленькая лампочка едва освѣщала избушку. Подлѣ стола сидѣла жена Василія—Алеся. Ей ничего не хотѣлось работать: такъ и валилось все изъ рукъ.

Дѣти давно уже спали.

—Боже мой! Гдѣ-жъ это Василій?—со вздохомъ спрашивала Алеся.

Василій не первый разъ приходилъ домой въ такой поздній часъ. Знала Алеся собачью службу лѣсника, знала господина лѣсникаго, знала, что онъ былъ за человѣкъ. Но почему-же такъ страшно за Василія сегодня? Алеся и сама этого не знала, только какая-то глухая тревога забиралась въ душу и, какъ червякъ, точила сердце.

Долго ждала она Василія.

Espero.

Vasilij Curyla.

(Ei blankrusa lingvo).

I.

La arbaro bruis premante-malĝoje. La arbaro malofte silentas. Kutima orelo kaptas en ĝi voĉojn, sed neniu ankoraŭ penetris en misteron de ĝia parolado, kaj sole koro iom divenadis en ĝi premantan malĝojon aŭ sentrankvilecon. Vilaj supraĵoj de l' abioj balancigadis, kvazaŭ en furioza danco. Manegoj jen mallevadis sin jen levigadis ree, kvazaŭ kaptante nevideblan malamikon, kiu forprenadis de ili trankvilon kaj devigadis senĉese tremi la arbaron... Kaj ĝi bruegis. Minace-malĝoje bruegis la maljuna arbaro.

Sur la rando de l' arbaro staris dometo de l' arbaristo, Vasilij Ĉuryla. Malgranda Fenestreto de la dometo per malklare-briletanta okulo rigardis en la nokton, en la kampon. De malproksime vidis ĝin lupaj okuloj. Super mem la fenestro fleksiĝis nuda saliko kaj surde bruis kaj gemis.

Malgranda lampeto apenaŭ lumigis la ĉambron. Apud tablo sidis la edzino de Vasilij—Alesja. Ŝi nenion deziris labori: ĉio faladis el siaj manoj.

La infanoj jam longe dormis.

—Dio mia! Kie do estas mia Vasilij?—kun gemeto demandadis sin mem Alesja.

Vasilis jam ne unuan fojon venadis hejmen en tia malfrua horo. Konis Alesja hundan servadon de arbaristo, konis sinjoron arbarestron, konis, kia homo li estis sed kial do tiel timas ŝi hodiaŭ pro Vasilij?

Alesja mem tion ĉi ne sciis, nur ia surda maltrankvileco enrampadis en la animon kaj, simile al vermo, mordetadis ŝian koron.

Longe atendis ŝi Vasilon.

Pensadis ŝi pri ĉiuj malfeliĉoj, kiuj povas okazi kun ŝia edzo en tiu ĉi maltrankvila nokto.

La arbaro do bruegis. Malgaje, minace-malĝoje bruis la maljuna arbaro.

Передумала о всѣхъ несчастяхъ, которые могли приключится съ мужемъ въ эту неспокойную ночь.

А лѣсъ все шумѣлъ. Уныло, зло-вѣще-грустно шумѣлъ старый лѣсъ.

II.

Куда же дѣвался Василій?

Уженачинало смеркаться, когда лѣсничій послалъ его въ сосѣднее имѣние.

Была уже глубокая ночь, когда Василій пришелъ въ имѣние къ помѣщику, который задержалъ его на нѣсколько часовъ, пока писалъ отвѣтъ лѣсничему. Никто не спросилъ у Василія, ѣлъ ли онъ; никто не накормилъ голоднаго. И вышелъ Василій отъ помѣщика съ горькой обидой въсердцѣ.

Бѣдность заставила его покинуть отцовскій домъ и идти въ лѣсники. Не мало пришлось ему пообивать господскихъ пороговъ, не разъ онъ вынужденъ былъ стоять безъ шапки предъ лѣсничимъ въ холмогской позѣ. А это любить лѣсничій. То лѣсничество—глухой уголокъ Бѣлорусси—въ которомъ служилъ Василій, было полно еще старыми порядками того темнаго времени, когда мѣняли людей на собакъ, того времени, которое зовется „панщиной“. Жизнь шла дальше своею дорогою, а этотъ уголокъ оставался глухимъ, окаменѣлымъ, и свѣтъ новой жизни убѣгалъ отъ него, какъ убѣгаютъ, отражаясь, лучи зимняго солнца отъ ледяной глади.

Шелъ Василій одинокой, подавленно-грустнымъ.

Снѣгъ быстро заметалъ дорогу. вѣтеръ сбивалъ Василія съ ногъ, а горькая думы, какъ челы, кружились надъ его головою. Вся жизнь, всѣ его мысли были о томъ, какъ-бы поскорѣе избавиться отъ своей собачьей службы. „Достать бы клочекъ земли“,—думалъ онъ, „построить свой домъ и жить, какъ Богъ на душу положитъ, никого не бояться, ни переть къмъ не гнаться“.

А тутъ что? Одиѣ обиды и униженія.

III.

А вѣтеръ все становился сильнѣе: Василій отвернулъ воротъ полушубка, насунулъ на уши круглую шапку, опустилъ ружье дуломъ внизъ, чтобы не надуло снѣга.

Лѣсъ кончился. Василій вышелъ на открытое мѣсто. Онъ все думалъ о своей жизни, о службѣ лѣсника.

Еще-бы, пожалуй, можно бы было служить, если бы приходилось держаться только службы. Но бѣда въ томъ, что лѣсничій гналъ его всюду, какъ дарового коня. Отъ одной только мысли видѣться съ лѣсничимъ, морозъ пробѣгалъ по кожѣ Василія. Онъ не разъ говорилъ, что желалъ

II.

Kien do perdigis Vasilij?

Jam komencis krepusko, kiam la arbarestro sendis lin en la najbaran bienon.

Estis jam profunda nokto, kiam Vasilij venis en bienon al bienhavanto, kiu restigis lin por kelkaj horoj, dum li skribis respondon al la arbarestro. Neniu donis manĝon al la malsatulo. Kaj foriris Vasilij de l' bienhavanto kun maldolĉa ofendo en la koro.

Malriĉeco devigis lin forlasi la patran domon kaj fariĝi arbaristo.

Nemalmulte devis li kredi sinjorajn sojlojn, ne unu fojon li estis devigata stari sen ĉapotaŭta la arbarestro en lakea pozo. Kaj tio ĉi plaĉas al la arbarestro. Tiu arbara distrikto senviva anguleto de la Blankrusujo *) kie servis Vasilij, estis ankoraŭ plena de malnovaj ordoj de tiu malluma tempo, kiam oni interŝanĝadis homojn por huojoj, de tiu tempo, kiun oni nomas „panŝĉina“ **) („sinjoreco“). La vivo iris pluen per sia vojo, sed tiu ĉi anguleto restis senviva, stoniginta, kaj la lumo de la nova vivo forkuradis de ĝi, kiel forkuras, rebatante, radioj de la vintra suno de glacia glataĵo.

Iris Vasilij sola, premite—malĝoja.

La neĝo rapide supersutadis la vojon, la vento faligadis Vasilon de la piedoj, kaj malgajaj pensoj, kiel abeloj, turnigis super lia kapo. La tuta vivo, ĉiuj liaj pensoj estis pri tio, kiel eble estus liberigi la plej rapide de sia hunda servado. „Se mi povus akiri peĉeton da tero“, pensis li,—„konstrui sian domon kaj vivi, kiel Dio ardonos, neniun timante, antaŭ neniun sin humiligante“.

Sed nun kio estas? Sole ofendoj kaj malhonoroj.

III.

La vento do farigis ĉiam pli forta; Vasilij deturnis kolumon de sia duonpelo, surmovis sur orelojn rondan ĉapon, mallevis tubon de la pafilo malsupren, por ke ne enfalu tien neĝo. La arbaro finigis. Vasilij eliris sur vastan lokon. Li pensis pri sia vivo, pri la servado de arbaristo.

Ankoraŭ, ŝajne, oni povus servi, se estus necese plenumadi nur siajn devojn. Sed malfeliĉo estas en tio, ke la arbarestro peladis lin ĉien, kiel senpagan ĉevalon. De unu nur penso, ke li devos vidu la arbarestron, frosto trakuras sur la haŭto de Vasilij. Li ne unu fojon paroladis, ke pli bone li dezirus renkontigi kun rampanta besto aŭ lupoj, ol okazi antaŭ okulojn de l'arbarestro. Ne unu fojon staradis Vasilij blanka kiel tolo, pro afendo kaj malhonoreco, aŭskultante instruojn de l' arbarestro.

La manoj mem kunmetigadis en pugnoj, kaj ne unufoje ia nekonata forto puŝadis lin—

*) Parto de l' Okcidenta Rusujo (ĉefe la Minska gubernio).

**) Tiel oni nomas en Rusujo la epokon de servata reĝimo.

бы лучше встрѣтиться съ гадinou или волкомъ, чѣмъ попасть на глаза лѣсничаему. Не разъ стоялъ Василій бѣлый, какъ полотно, отъ обиды и униженія, выслушивая наставленія лѣсничаго. Руки сами свертывались въ кулаки, и не разъ какая-то новѣдомая сила толкала его броситься на лѣсничаго, разбить лицо, бросить на землю, топтать ногами, бить, бить безъ сожалѣнія, безъ милосердія. Тогда казалось, онъ отомститъ своему тирану за все разомъ. Но вспоминалъ Василій, что у него есть жена, есть маленькія дѣти, и руки сами опускались, и стоялъ онъ, какъ скаменѣлый, въ молчаніи. Что-жь ороситься на лѣсничаго? а дальше

Ĵetĝi al la arbarestro, disbati lian vizagon, ĵeti lin sur la teron, bati per piedoj, batisen kompato, sen indulgo. Tiam, ŝajnis, li vengos al sia tirano pro ĉio senreste. Sed ekrememoradis Vasiliĵ, ke ĉe li estas edzino, estas malgrandaj infanoj, kaj la manoj mem mallevadis sin, kaj staris li, kiel ŝtonĝinta, en silento.

Kio do, ĵetigi al la arbarestro? Sed kio poste? Poste estos malliberejo, almozula sako. Pluen ol tiuj ĉi limoj ne povas iri elturmentita, malhonorigita animo de simpla homo.

Insultadis arbarestro, kiel bona majstro de sia afero. Lia insultado verŝigis longe, fluis, senhalte. Ĉiu lia vorto estis pripensita de li kaj batis koron kiel peza premilo.

что? Дальше тюрьма, нищенская сумма. Дальше этихъ границъ не ходить забитая, приниженная душа простого человѣка.

Ругался лѣсничій, какъ хорошій мастеръ своего дѣла. Ругань его лелася долго, плавно, безъ запинки. Каждое его слово было взвѣшено и било по сердцу тяжкимъ обухомъ

IV.

Въ тактъ думамъ и мыслямъ Василія въ полѣ пѣль вѣтеръ никому не нужная пѣсни. Василій такъ углубился въ свои мысли, что забылъ, гдѣ онъ, куда итти.

Онъ остановился, чтобы разглядѣть, гдѣ онъ. Ноги его по колѣна утопали въ снѣгу... Развѣ разглядишь что-нибудь въ такую ночь?.. Небо смѣшалось съ землею. Широкій просторъ

IV.

En takto al pensoj de Vasiliĵ en la kampo kantis la vento necesajn al neniu kantojn. Vasiliĵ tiel enprofundiĝis en siajn pensojn, ke forgesis, kie li estas kaj kien iras.

Li haltis por rigardi, kie li estas... Ĉiaj piedoj ĝis la genuoj dromis en la nego... u oni povas vidi ion en tia nokto?.. La ĉielo kuufluigis kun la tero. La larĝa vasteco mallargiĝis, kaj nenion povis vidi la okulo de al sola homo. Simile al tio, kvazaŭ iu ĵetis lin, al neniu necesan, mizeran, en tiun ĉi buŝegon de la terura nokto, oferinte lin al kolera bruventego por aĉeti por lia vivo trankvilecon por si mem.

— Kie do mi estas?—maltrankvile demandis sin Vasiliĵ.

Kaj subite ekposedis lin la teruro, la plej granda homa teruro-teruro pro sia vivo. Liaj manoj mallevigis, li ekvolis sidigi. Sed ne si-

сузился, и ничего не могъ разглядѣть глазъ одинокаго человѣка. Все равно, какъ если бы кто-нибудь бросилъ его, никому не нужнаго, бѣднаго въ эту пасть страшной ночи, принесъ въ жертву сердитой бурѣ, чтобы его жизнь купить себѣ покой.

— Гдѣ же я?—тревожно спросилъ себя Василій.

И сразу охватилъ его страхъ, самый большой человѣческой страхъ—страхъ за свою жизнь. Руки его опустились, ему захотѣлось присѣсть. Но не сѣлъ Василій и сталъ переставлять ноги, точно спутанный, по глубокому снѣгу.

А мысли, безтолковыя, дикія мысли закопошились, завертѣлись въ немъ быстро-быстро, какъ тотъ снѣгъ, который со всѣхъ сторонъ такъ безжалостно сыпался на него. То думалъ Василій, что онъ самъ ищетъ своей могилы, то представлялись ему стѣны, каменные, готовыя каждый моментъ навалиться на него всею тяжестью. Ему показалось, что онъ отошелъ далеко далеко... Уже разъ споткнулся обезсилившей лѣсницей: вѣтеръ сбивалъ его съ ногъ. Онъ, казалось, выбился на лугъ. Въ его думкахъ пронеслись болота, занесенныя снѣгомъ, но никогда не замерзающія. Снѣгъ все глубже и глубже, а силы все таютъ и таютъ.

V.

— А-а-а-у-у!—

Василій и не думалъ кричать, какъ не думалъ онъ и плакать. Дикій крикъ вырвался самъ противъ его воли и сами собою полились слезы.

Вѣтеръ подхватилъ этотъ нѣмой крикъ, рванулся съ нимъ впередъ, и тутъ же разсыпалъ его, какъ жалкій вздохъ.

— Кто я? Василій?—

— Известно—Василій, а то кто же я?

— Что ты здѣсь дѣлаешь?—

— Сажу въ снѣгу.—

— Ну, Василій, айда домой!—

Все въ немъ мѣшалось и самъ собою навязался ему этотъ безтолковый говоръ.

Въ глазахъ его какъ-бы просвѣтлѣло. Всюду, куда онъ ни глянетъ, видѣлись морды лѣсничаго, его злые, оскаленные зубы. Этихъ мордъ набралось много-много, они обнимались, плясали, двигались, какъ по командѣ, дрожали, какъ осиновыя листья передъ бурей.

А тамъ-тамъ гдѣ-то вдали видно худое, измученное, заплаканное лицо Алеся... Вотъ его дѣти.

А лѣсничіе прыгаютъ, насмѣхаются надъ Василіемъ, подають ему руки и быстро отнимають, какъ только Василій намѣревается взять ихъ.

digis Vasilij kaj komencis movi siajn piedojn, kvazaŭ kunligito, sur la profunda neĝo.

Kaj pensoj, sensencaj, sovaĝaj ekmoviĝis, ekturniĝis en li rapide-rapide, kiel tiu neĝo, kiu de ĉiuj flankoj tiel senkomplete ŝutigiĝis sur lin. Jen pensis Vasilij, ke li mem serĉas sian tombon, jen saĝnis al li muroj ŝtonaj, pretaj ĉiun momentou ekfali sur lin kun tuta sia pezo. Al li eksajnis, ke li foriris malproksime-malproksime... Jam unu fojon faletis la senfortiĝinta arbaristo: la vento faligis lin. Li, saĝnis, eliris sur herbokampon. En liaj pensoj traflugis marĉoj, tute kovritaj de la neĝo, sed neniam glaciigantaj. La neĝo fariĝas ĉiam pli profunda, la fortoj do ĉiam pli-malgrandigas.

V.

— А-а-а-у-у!—

Vasilij eĉ ne intencis krii, same kiel ne intencis li plori. Sovaga krio elflugis mem kontraŭ lia volo kaj mem ekversigis larmojn..

La vento ekkaptis tiun ĉi mutan kriion, ekflugis kun ĝi antaŭen kaj tuj disblovis ĝin, kiel mizeran ĝemeton.

— Кіи estas mi? Василіј?

— Nature—Vasilij,—kiu do alie?

— Кіон vi tie ĉi faras?

— Mi sidas en la neĝo.

— Ну, Vasilij, iru hejmen!—

Ĉio en li miksigis kaj mem altrudigis al li tiu ĉi sensenca parolo. En liaj okuloj kvazaŭ fariĝis lume. Ĉie, kien ajn li rigardis, li vidis vizagojn de la arbarestro, liajn kolerajn, nudigintajn dentojn. Tiuj ĉi vizagoj kolektigis en granda granda kvanto, ili ĉirkaŭprenadis unu la alian, dancadis, moviĝadis, kvazaŭ laŭ komando, tremadis, kiel folietoĵ de tremolo antaŭ ventego.

Kaj tie-ie en malproksimo estas vidata la malgrasa, elturmentita, ploranta vizago de Aleŝja...

Jen estas liaj infanoj.

La arbarestroj do saltas, mokus Vasilon, donas al li manojn kaj rapide forprenas, apenaŭ Vasilij intencas preni ilin.

Kaj eksentis la malfeliĉa arbaristo malpe-recon, kvazaŭ li pendigis super la tero. Malrapide mallevigis, komencis facile, libere enrampi en ion molan kaj malvarman. Jen li kvazaŭ haltis... Aŭdis li ankoraŭ, kiel disŝirigis la rimeno sur lia pafilo, kiel li faletis pli kaj pli malsupren, kaj... lia konscio estingiĝis.

La vento kantis nun la „eternan pacon“ al la sklavo Dia kaj homo.

K. P.—j.

Tradukis V. Radiŝ.

И почувствовалъ бѣдный лѣсничекъ легкость, какъ будто онъ повисъ надъ землею. Тихо опустился, началъ легко, свободно влѣзать во что-то мягкое и холодное. Вотъ какъ будто задержался... Слышалъ онъ еще, какъ лопнулъ ремень на его ружьѣ, какъ онъ лѣзъ все ниже и ниже, и... сознание его погасло.

Вѣтеръ пѣлъ теперь „вѣчный покой“ рабу Вожьему и человѣку.

К. П.—iii.

Габріэль д'Аннунціо.

Т о т о.

Онъ напоминалъ маленькаго медвѣженка, спустившагося въ долину, съ грязнымъ лицомъ, черными, взъерошенными волосенками на лбу и парой круглыхъ глазъ, желтоватыхъ, какъ цвѣтокъ плюща, и никогда не остающихся неподвижными.

Въ благопріятное время года онъ дѣлалъ набѣги на поля, воруя плоды съ деревьевъ и собирая по кустамъ ежевику или же бросая камнями въ спавшихъ на солнцѣ ящерицъ. По временамъ онъ испускалъ какіе-то отрывистые звуки, хриплые, удушливые, напоминавшіе дворянку, когда она визжитъ на цѣпи въ полдневный августовскій зной, или невнятное ворчаніе дитяти въ пеленкахъ.

Это былъ нѣмой, бѣдный Тотто!

Ему отрѣзали языкъ брѣдьяги. Онъ пасъ тогда коровъ своего хозяина въ полныхъ краснаго клевера и эспарцета низменностяхъ, играя на своей камышевой дудкѣ и глядя на дымившіяся вокругъ горныхъ вершинъ облака или на полетъ дикихъ утокъ, гонимыхъ бурей. Въ одинъ изъ лѣтнихъ вечеровъ, въ то время, какъ сирокко терзала дубы и Майелла*) исчезала среди фантастическихъ фиолетовыхъ облаковъ, пришелъ Моро съ двумя другими и взялъ пеструю корову. А когда онъ началъ кричать, они отрѣзали кусокъ языка, при чемъ Моро сказалъ:

— Ступай, рассказывай, отродье палача!

Тото возвратился домой, шатаясь, махая руками и обливаясь кровью, которая ручьями лилась изо рта. Онъ спасся отъ смерти только чудомъ; но Моро онъ запомнилъ навсегда и когда, однажды, увидѣлъ его на улицѣ закованнымъ, среди солдатъ, онъ швырнулъ камнемъ ему въ спину и, съ хохотомъ, убѣжалъ прочь.

*) Название одной изъ горныхъ цѣпей въ Abruzzo.

Gabriele d'Annunzio.

T o t ò.

Li estis simila al malgranda urseto, foririnta malsupren, en la valon, kun sia malpura vizaĝo, nigraj senordigitaj haroj sur la frunto kaj du rondaj okuletoj, tom flavaj kiel floro de hedero kaj neniam restantaj senmovaj.

Dum bona jartempo li atakadis kampojn, ŝtelante fruktojn de arboj kaj deŝirante de arbetoj la rubuson aŭ ĵetante ŝtonojn en lacertojn, dormintajn sub la suno. Jafoje li faradis iajn fragmentajn sonojn raukajn, sufokajn, memorigantajn korthundon, kiam ĝi, alligita al la ĉeno, krietas dum tagmeza aŭ gusta varmegno, aŭ ne kompreneblan murmuron de vindita infano.

Li estis muta, malfeliĉa Totò! *)

Lian langon fortranĉis vagistoj. Li paŝtis tiam bovinojn de sia mastro en malaltaĵoj, plenaj de ruĝa trifolso kaj lupinelo, ludante sian kanan fajfilon kaj rigardante la nubojn, fumiĝantajn ĉirkaŭ montsupraĵoj, aŭ flugadon de sovaĝaj anasoj, pelataj de la ventego.

Unu someran vesperon, kiam „sirokko“ (sud-orienta vento) turmentadis kverkojn kaj la Maiella **) malaperadis meze de fantazie violkoloraj nuboj, venis Moro kun du aliaj homoj kaj forprenis diverskoloran bovinon. Kiam do li komencis krii, ili fortranĉis pecon de lia lango, kaj Moro diris.—Iru, rakontu, la ekzekutistido!

Totò revenis hejmen, ŝanceliĝante, ŝvingante la manojn kaj kovrita per sia verŝiĝanta sango, kiu fluis kiel rivero el la buŝo.

Li sin savis de la morto kvazaŭ mirakle; sed Moro li memoris ĉiam kaj unu fojon, ekvidinte lin sur la strato, enkatenitan, inter soldatoj, li ĵetis ston-

*) Mallongigita el la nomo Antonio.

**) Nomo de unu el montaj ĉenoj en Abruzzo.

Потомъ онъ оставилъ свою мать въ желтой лачугѣ подъ дубомъ и повелъ жизнь бродяги, босой, грязный, осмѣиваемый шалунами, весь обвѣшанный тряпками и вѣчно голодный. Въ довершеніе всего онъ сдѣлался также дурнымъ мальчишкой: иногда, развалившись на солнцѣ, онъ наслаждался тѣмъ, что медленно убивалъ, пойманную въ полѣ, ящерицу или красивую цетонию. Когда ему надоѣдали мальчишки, онъ рычалъ, какъ дикій кабанъ, настигнутый сворой собакъ. Наконецъ, Тото звѣрски избилъ одного изъ нихъ, и съ того дня его оставили въ покоѣ.

Но была Нинни, которая любила его, его добрая красавица Нинни, худенькая дѣвочка съ большими глазами, съ покрытымъ веснушками лицомъ и съ локономъ бѣлокурыхъ волосъ на лбу. Первый разъ они встрѣтились подъ аркой Санъ-Рокко. Нинни, присѣвъ въ углу на корточкахъ, пожирала кусокъ черствого хлѣба. Голодный Тото стоялъ, съ жадностью смотря на дѣвочку и облизывая губы.

— Хочешь? — сказала ему Нинни слабымъ голоскомъ, поднимая свои глазенки, ясныя, какъ сентябрьское небо. — У меня здѣсь есть другой кусокъ.

Тото подошелъ, улыбаясь, и взять предложенный хлѣбъ. Оба ѣли молча; три или четыре раза они встрѣчались взорами и улыбались.

— Откуда ты? — робко спросила Нинни.

Онъ знаками далъ ей понять, что не можетъ говорить, и, открывъ ротъ, показалъ черноватый остатокъ языка. Дѣвочка съ испугомъ отвернула глаза въ сторону. Тото слегка тронулъ ее за руку, желая сказать, можетъ быть: — Не дѣлай этого, не уходи отъ меня... будь доброй! — Но изъ горла у него вылетѣлъ какой-то странный звукъ, который заставлялъ отскочить отъ него бѣдную Нинни.

— Прощай, — сказала она и убѣжала.

Потомъ снова они видѣлись и казались уже братомъ и сестрой.

Проводили они все время вмѣстѣ, сидя на солнцѣ. Тото клалъ свою большую черную голову на колѣни Нинни и, какъ котъ, жмурился глаза отъ удовольствія, когда малютка погружала ручки въ его волосы, рассказывая при этомъ повѣсть о волшебникѣ и дочери короля.

— Жилъ былъ однажды правитель, который имѣлъ трехъ дочерей. Самая младшая называлась Звѣздочкой. У нея были золотые волосы и алмазные глаза, и когда она проходила, то все говорили: «Мадонна!» Однажды, собиравъ въ саду цвѣты, она увидѣла на

on en lian dorson kaj forkuris, laŭte ridegante.

Poste li lasis sian patrinon en flava dometo sub kverko kaj komencis vivon de vagisto, nudpieda, malpura, mokata de petoluloj, vestita en ĉifonoj kaj ĉiam malsata. Krom ĉio tio ĉi li fariĝis ankaŭ malbona bubo: iafoje, kuŝiĝinte sub la suno, li ĝuis, malrapide mortigante lacerton, kaptitan en kampo, aŭ belan orkoloran cetonion. Kiam lin tedadis buboj li blekegis kiel sovaĝa apro, kiun atingas amaso de hundoj. Fine Toto sovaĝe bategis unu el ili, kaj de tiu tago oni lasis lin en trankvileco.

Sed estis Ninni, kiu lin amis, lia bona, lia bela Ninni, malgrasa knabineto kun grandaj okuloj, lentuga vizaĝo kaj buklo de blondaj haroj sur la frunto. La unuan fojon ili renkontiĝis sub la arko San-Rokko Ninni, sidante en angulo, avide manĝis pecon de malfręsa pano. La malsata Toto staris, avide rigardante la knabinon kaj lekis siajn lipojn.

— Ĉu Vi volas? — diris al li Ninni per malforta voĉo, levante siajn okuletojn, klarajn kiel la septembra ĉielo. — Mi havas tie ĉi alian pecon.

Toto aliris, ridetante, kaj prenis la proponitan panon. Ambaŭ manĝis silente; tri aŭ kvar fojojn iliaj, rigardoj renkontiĝadis, kaj ambaŭ ili ridetadis.

— De kie Vi estas? — timeme demandis Ninni.

Li per signoj komprenigis al ŝi, ke li ne povas paroli, kaj, malferminte la buŝon, montris la nigretan restaĵon de sia lango. La knabino kun timo deturnis la okulojn en alian flankon. Toto tuŝetis ŝian manon, dezirante, povas esti, diri: — Ne faru tion ĉi, ne foriru de mi... estu bona! — Sed el lia gorgo elflugis ia stranga sono, kiu devigis la malfelician Ninni forsalti de li.

— Adiaŭ! — diris ŝi kaj forkuris.

Poste ili ree sinvidis kaj ŝajnis jam gefratoj.

Ili pasigadis la tutan tempon kune, sidante sub la suno. Toto kuŝigadis sian grandan nigran kapon sur la genuojn de Ninni kaj, simile al kato, fermetadis la okulojn pro plezuro, kiam la malgrandulino trempadis la manetojn en liajn harojn, rakontante fabelon pri sorĉisto kaj filino de reĝo.

— Estis iam registo, kiu havis tri filinojn. La plej juna estis nomata Steleto. Ŝi havis orajn harojn kaj diamantajn okulojn kaj kiam ŝi preterpasadis, ĉiuj diradis: Jen estas la Madono! Unu tagon, kolektante florojn en la ĝardeno, ŝi ekvidis sur supraĵo de arbo belan verdan papagon...

Toto dormigata de ŝia afabla voĉo, fermis la okulojn kaj ekdormis, revanante pri la Steleto; poste la vortoj for-

вершинѣ дерева красиваго зеленаго попуга....

Тото, убажюиваемый ея ласковымъ голосомъ, закрывалъ глаза и засыпала, мечтая о Звѣздочкѣ; затѣмъ слова начинали слетать съ губъ Нинни все медленнѣе, все тише и, наконецъ, совсѣмъ замерли. А солнце пронизывало двѣ маленькія фигурки, завернутыя въ груды тряпья, горячѣе, веселой волной свѣта.

Какъ провели они много дней, дѣлая милостыней, ночуя на мостовой, бѣгая въ село черезъ сонные виноградники, но безъ риска получить отъ какого-нибудь крестьянина пулю.

Тото казался счастливымъ. Иногда онъ бралъ дѣвочку на плечи, изображая изъ себя лошада, и пускался неистово бѣгать, перескакивая черезъ канавы, кусты, кучи навоза, до тѣхъ поръ, пока, весь красный, какъ раскаленный уголь, не бросался гдѣ-нибудь подъ деревомъ или въ камыши, счастливый и усталый. Нинни тоже хохотала, но когда взгляды ея случайно падали на остатокъ языка, извивающійся внутри рта Тото въ конвульсияхъ смѣха, она чувствовала дрожь ужаса до самаго мозга костей.

Часто бѣдный нѣмой замѣчалъ это и становился печальнымъ на все остальное время дня...

Какъ отраденъ октябрь! Темныя горы ясно выдѣлялись вдали на свѣтломъ фонѣ неба, мѣстами свинцовыя, мѣстами зеленыя. Онѣ были покрыты тончайшимъ фіолетовымъ налетомъ, который, поднимаясь къ вершинѣ, расплывался въ нѣжныхъ ультрамаринovýchъ тонахъ.

Нинни съ открытымъ ротикомъ спала на снѣгъ, а Тото находился рядомъ, присѣвъ на корточки и смотря на нее. Въ нѣсколькихъ шагахъ отъ нихъ тянулася изгородь изъ сухого тростника и стояли двѣ старыя сливы съ потрескавшимися стволами. Какимъ красивымъ казалось съ этого мѣста небо, проглядывавшее изъ-за бѣлаго тростника и между сѣрыми листьями сливъ!

Бѣдный нѣмой все думалъ, думалъ Богъ вѣсть о какихъ страшныхъ вещахъ. Можетъ быть, о Звѣздочкѣ, можетъ быть, о Моро? Можетъ быть, о желтой лачужкѣ подъ дубомъ, гдѣ живетъ одинокая старуха-мать, занимающаяся пряжей и напрасно ожидающая его? Кто знаетъ!

Запахъ сѣна слегка опьянялъ его. Онъ чувствовалъ въ тѣлѣ какой-то трепетъ, словно по немъ пробѣгали мурашки, какія-то вспышки, которыя поднимались въ головѣ и зажигали образы, призраки, сверкающіе профили, исчезающіе въ тотъ-же моментъ. Вы, можетъ быть, видѣли, какъ го-

flugadis de la lipoj de Ninni ĉiam pli malrapide, pli mallaŭte kaj, fine, tute mortadis. La suno do ĉirkaŭkovradis du malgrandajn figuretojn, envolvitajn en amason de ĉifonoj, per varmega, gaja ondo de la lumo.

Tiel pasigis ili multajn tagojn, interdividante almozon, dormante sur la pavimo, kurante en vilaĝon tra vinberejoj, plenaj de fruktoj, kun risko ricevi de ia vilaĝano, kuglon.

Toto ŝajnis feliĉa. Jafoje li prenadis la knabinon sur la ŝultrojn figurante ĉevalon kaj furioze ekkuradis, saltante trans kavetoj, arbetoj de sterko, ĝis kiam, tute ruĝa, kiel brulruĝigita karbo, li, fine, sin ĵetadis ie sub arbon aŭ mezen de kanaro—feliĉa kaj laca. Ninni, ankaŭ ridegis sed kiam ŝaj rigardoj okaze faladis sur la restaĵon de la lango, elkurbigantan interne de la buŝo de Toto en konvulsioj de la rido, ŝi sentis tremon de la teruro „ĝis mem cerbo de ostoj“.

Ofte la malfeliĉa mutulo rimarkadis tion ĉi kaj fariĝadis malĝoja dum la tuta resta parto de l'tago...

Kiom agrabla estas la oktobro! Nigraj montoj klare estis vidataj malproksime sur la luma fono de la ĉielo, ie plumbkoloraj, ie verdaj. Ili estis kovritaj per plej maldensa violkolora tavolo, kiu, levigante supren, degelis en delikataj ultramarinkoloraj tonoj.

Ninni kun la malfermita buŝo dormis sur fojno, kaj Toto estis apude, sidetiĝinte kaj rigardante ŝin. En kelkaj paŝoj de ili staris plekbarilo el sekaj kanoj kaj du maljunaj olivarboj kun krevintaj trunkoj. Kia bela ŝajnis de tiu ĉi loko la ĉielo, rigardinta el la blanka kanaro kaj inter grizaj folioj de l'olivarboj!

La malfeliĉa mutulo pensis, pensis — Dio scias—pri kiaj strangaĵoj. Povas esti, pri la Steleto, povas esti, pri Moro? Povas esti, pri la flava dometo sub kverko, kie loĝas sola maljunulino-patrino ŝpinadante kaj vane atendante lin? Kiu scias!

Laodoro de l'fojno iom malsobrigis lin. Li sentis en sia korpo ian tremeton, kvazaŭ sur ĝi kuradis formiketoj, iajn ekflamojn, kiuj sin levadis al lia kapo kaj kreadis figurojn, fantomojn, brilantajn profilojn, malaperantajn en tiu sama momento. Vi, povas esti, vidis iam, kiel brulas rando de grenkampo? Mallongaj fadenoj de pajlo, apenaŭ ilin tuŝis la flamo, ekbrulas, ruĝiĝas, tordiĝas kaj krakas, kaj de ili restas nur senviva cindro.

Ninni spiris trankvile, renversinte la kapon iom malantaŭen. Toto prenis pajleron kaj ektiklis ŝian gorgon. La knabino kun fermitaj, okuloj, iom ĝeminte, faris moveton por forpeli nevidatan muŝon. La mutulo dekliniĝis

рять край жнива? Короткія нити соломы, едва только ихъ коснется пламя, загораются, краснеютъ, скручиваются и трещатъ, и отъ нихъ остается лишь безжизненный пепелъ.

Нинни дышала спокойно, запрокинувъ немного назадъ голову. Тото взялъ соломенку и пощекоталъ ей горло. Дѣвочка съ закрытыми глазами, слегка застонавъ, сдѣлала движеніе, чтобы прогнать невидимую муху. Нѣмой откинулся назадъ и смѣялся, закрывъ ротъ рукой, чтобы не дать услышать смѣха. Затѣмъ онъ вскопчилъ, побѣжалъ набрать на насыпи кое-какихъ бѣлыхихъ цвѣтчиковъ, разсыпалъ ихъ вокругъ и склонился надъ Нинни настолько, что чувствовалъ на своемъ лицѣ ея горячее дыханіе. Медленно, словно очарованный, онъ склонялся все ближе и ближе; потомъ закрылъ глаза и поцѣловалъ ее въ губы. Просыпаясь при этомъ прикосновеніи, дѣвочка вскрикнула, но увидѣла Тото, который все еще стоялъ съ закрытыми глазами, весь красный, и засмѣялась.

— Сумасшедшій!—сказала она тѣмъ голосомъ, который звучалъ иногда, какъ мандолина.

И долго послѣ этого они блаженно валялись на снѣгѣ.

Въ одно ноябрьское воскресенье, въ полдень, они стояли подъ аркой Санъ-Рокко. Съ яснаго темно-голубого неба солнце заливало дома яркимъ, ласкающимъ свѣтомъ; среди этого блеска торжественно звенѣли колокола, и съ внутреннихъ улицъ долеталъ смѣшанный шумъ, какъ-бы изъ огромнаго улья. Они были одни. Съ одной стороны тянулася маленькая пустынная улица Дель-Гатто, съ другой—пашни. Тото разсматривалъ цвѣтокъ плюща, который цвѣлъ, свѣсившись изъ расщелины красной стѣны.

— Вотъ уже наступаетъ зима,—сказала задумчиво Нинни, глядя на свои голыя ножки и безцвѣтныя лохмотья одежды.—Выпадетъ снѣгъ и заблѣзетъ повсюду. У насъ нѣтъ дома, нѣтъ огня... Твоя мать умерла?

Нѣмой опустилъ голову. Мгновенье спустя, онъ быстро, съ искрящимися глазами поднялъ ее, показывая на далекой горизонтъ.

— Не умерла? Ждетъ тебя?..

Тото утвердительно кивнулъ головой; потомъ началъ показывать другіе знаки.

Онъ хотѣлъ сказать:—Пойдемъ въ мой домъ, онъ тамъ, подъ горой; тамъ найдется огонь, найдется молоко и хлѣбъ...

Они долго шли, останавливаясь у отдѣльныхъ домиковъ въ деревняхъ;

malantaŭen kaj ridis kovrinte la buŝon per la mano por ke lia rido ne estu aŭdita. Poste li eksaltis, ekkuris por preni iajn blankajn floretojn sur la surŝuto, disjetis ilin ĉirkaŭe kaj sin klinis super Ninni tiom, ke sentis ŝian varmegan spiradon sur sia vizaĝo. Malrapide, kvazaŭ ensorĉita, li sin klinadis ĉiam pli kaj pli; poste li fermis siajn okulojn kaj kisis ŝiajn lipojn. Vekigante dum tiu ĉi altuŝo, la kuabino ekkriis, sed ekvidis Toto'n, kiu staris ankoraŭ kun fermitaj okuloj kaj kun tute ruĝa vizaĝo, kaj ekridis.

— Frenezulo!—ŝi diris per tiu voĉeto, kiu sonis iafolge kiel mandolino. Kaj longe post tio ĉi ili feliĉe kuŝis sur la fojno.

Eu unu novembran dimanĉon, tagmeze, ili staris sub la arko San-Rokko. De la klara lazura ĉielo la suno ĉirkaŭverŝis domojn per karesanta lumo; en tiu ĉi brilo solene sonadis sonoriloj, kaj de internaj stratoj alflugadis malklara bruo kvazaŭ el grandega abelujo. Ili esti solaj. De unu flanko estis malgranda dezerta strato del Gatto, de alia flanko—plugitaj kampoj. Toto rigardadis floreton de hedero, kiu floris, pendinte malsupren el krevajo de ruĝa muro.

— Jen venas jam la vintro,—diris penseme Ninni, rigardante siajn nudajn piedetojn kaj senkolorajn ĉifonojn de sia vestaĵo.—Falos la neĝo kaj ĉie blankiĝos. Ni,—do ne havas domon, ne havas fajron... Ĉu Via patrino mortis?

La mutolo mallevis la kapon. Post unu momento li rapide, kun brilantaj okuloj ĝin levis, montrante la malproksiman horizonton.

— Ŝi ne mortis? Ŝi vin atendas?..

Toto jese klinis la kapon; poste li faris aliajn signojn.

Li volis diri:—Iru ni en mian domon; ĝi estas tie—sub la monto; tie estos fajro, estos lakto kaj pano...

Ili longe iris, haltante apud apartaj dometoj en vilaĝoj; ofte ili suferis malsaton, ofte dormis en libera aero sub ia veturilo, kontraŭ pordo de stalo, Ninni suferis; ŝi fariĝis purpurkolora, kun estingigitaj okuloj, palaj lipoj, kaj ŝvelintaj, sangigitaj piedoj. Toto, ŝin rigardante, sentis, ke ŝi plimalfortiĝas de la suferoj; li surjetis sur ŝian dorsan sian truplenan jaketon kaj dum granda parto de l'vojo li portis ŝin sur la manojn.

Unu vesperon, post kiam ili faris pli ol unu mejlon da vojo, ili renkontis neniun domon. Profunda neĝo kovris la teron kaj ĉiam ankoraŭ faladis en grandaj flokoj, akompanata de la norda vento. Ninni, dentbatante de la febro

часто испытывали голодъ, часто спа-
ги на открытомъ воздухѣ, подъ какой-
нибудь телѣгой, противъ конюшен-
ныхъ дверей. Нинни страдала; она
стала багровою, съ потухшими глаза-
ми, блѣдными губами и распухшими,
окровавленными ногами. Тото чувство-
валъ, смотря на нее, что она таетъ отъ
страданій; онъ накинулъ ей на плечи
свою дырявую курточку и значитель-
ную часть дороги несъ ее на рукахъ.

Однажды вечеромъ, послѣ того, какъ
они сдѣлали болѣе милы пути, имъ не
встрѣтилось ни одного дома. Глубокой
снѣгъ покрывалъ землю и все еще на-
далъ крупными хлопьями, сопровож-
даемый сѣвернымъ вѣтромъ. Нинни,
стуча зубами отъ лихорадки и холода,
обвила руками у него за спиной,
словно маленькая змѣйка, и ея жалоб-
ные стоны, казавшіеся хрипомъ, над-
рывали сердце бѣднаго Тото.

Но онъ все шель и шель, чувствуя,
что сердце Нинни бьется въ его соб-
ственномъ сердцѣ. Потому не чув-
ствовалъ уже больше ничего; малень-
кія ручки, обвивавшія его шею, око-
ченѣли, какъ сталь, головка склонил-
ась на сторону... Онъ испустилъ
крикъ, который, казалось, долженъ-бы
былъ разорвать грудь; затѣмъ сжалъ
сильнѣе бездыханное тѣлце и по-
шелъ въ глубокую долину, въ сред-
ну снѣжныхъ вихрей, въ средину
бурныхъ завываній вѣтра, ужасныхъ,
какъ вой голоднаго волка. Онъ все

kaj malvarmo, ĉirkaŭvolvis siajn ma-
netojn post lia dorso, kvazaŭ malgran-
da serpenteto, kaj siaj plendaj ĝemoj,
ŝajnintaj raŭkoj, ŝiradis la koron de
l'malfelica Toto.

Sed li ĉiam, iris, sentante, ke la koro
de Ninni batas en lia propra. Poste—
li nenion jam sentis; la malgrandaj
manetoj, ĉirkaŭvolvintaj lian kolon, ri-
gidiĝis kiel ŝtalo, la kapeto kliniĝis
flanken... Li ellasis kriegon, kiu, ŝajnis,
devus diŝŝiri la bruston; poste li ek-
premis pli forte la senvivan korpeton
kaj ekiris en la profundan valon, en la
mezon de neĝaj turnoventoj, en la mez-
on de maltrankvilaj kriegoj de la ven-
to, teruraj kiel krio de malsata lupo.

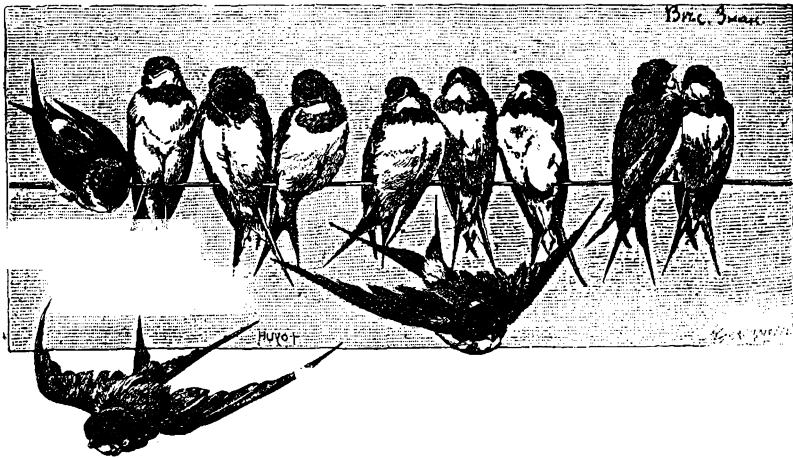
Li ĉiam iris ĝis kiam glaciĝis la
sango en vejnoj. Tiam, fine, li falis,
venkita, tenante ankoraŭ la mortintan
korpeton sur sia brusto.

Kaj la neĝo kovris ilin.

Esperantigis
Simeon Poltavsky.

шель и шель, до тѣхъ поръ, пока
кровь не застыла въ жилахъ. Тогда,
побѣжденный, наконецъ, онъ упалъ,
все еще съ трупикомъ на груди. И
снѣгъ покрылъ ихъ.

Съ итальянскаго перевелъ
С. Полтавскій.

Взаимопомощь читателей.

Reciproka helpado de legantoj.

I. Отдѣлъ общій.

Переписка.

— Желаю переписываться по различнымъ вопросамъ науки и жизни для выработки міросозерцанія, кромѣ того, и по специальному вопросу, по землемѣрью. Адресъ: Г. Ковно, Уздный Свѣздъ, И. Н. Дмитріеву.

— Желаю переписываться съ гимназисткой или гимназистомъ по вопросамъ гимназической жизни. Варшава. Дзѣльная, 3, кв. 7. Г-ну Бруку для С. Рафелькеса.

— Желаю переписываться, по рабочему вопросу о прогрессивномъ движеніи среди нихъ, на языкѣхъ русскомъ и esperantскомъ, а также обмѣниваться иллюстр. открытками. Петербургъ, Витебская ул., д. 12, кв. 36, М. Рожековский.

— Желаю переписываться съ esperantистами въѣхъ странъ. Адресъ: Ораніенбаумъ, Петербургъ, губ., Дворцовая ул., д. № 1. П. Ладина.

— А. Вейншалъ (Баку, Мариинская, 15.) желаетъ переписываться на русскомъ языкѣ и „Esperanto“ по еврейскому вопросу и о сionизмѣ.

— „Желаю переписываться съ подписчикомъ изъ Сибири по вопросамъ сибирской жизни, какъ въ культурномъ, такъ и въ образовательномъ отношеніяхъ. Адресъ: Ст. Копотопъ, М.-К.-В. ж. д. Дежурная комн., Прохору Самусю для М...!!

— Желаю переписываться по вопросамъ медицины съ подписчиками, знакомыми и интересующимися этой областью. Адресъ: С.-Петербургъ, Заводская ул., д. № 8, кв. 1. Роб. Карл. Розенстремъ.

— Желаю познакомиться съ Бѣльскимъ подписчикомъ „Вѣстн. Зн.“, а также съ esperantистомъ въ г. Бѣлѣ, для упражненія въ разговорѣ на этомъ языкѣ. Адресовать прошу: Бѣла, Сѣдлецк. губ., д. Мовши Ароновича, М. Венгровскаго.

— Желаю имѣть виды иностранныхъ городовъ, взаимѣнъ чего очень охотно буду высылать открытыя письма съ видами городовъ: Екатеринослава, Таганрога, Ростова и/Д. Нахичевани и/Д., Новочеркасска, Новороссійска. Крима, Кавказа и др. южныхъ городовъ. Переписка на французскомъ и русскомъ

I. Fako ĝenerala.

Interkorespondado de legantoj.

Mi deziras korespondadi en lingvoj rusa kaj esperanta. Adr. Jakutsk Al. Aleksej Semenov.

— Mi deziras korespondadi, pri laborista demando pri progressa movado inter ili, en lingvoj rusa kaj esperanta, kaj ankaŭ intersangi ilust. postkartojn. Rusujo Peterburgo, Vitebskaja ul. d. 12. kv. 36. Roĵenovskij.

— Mi deziras korespondadi kun geesperantistoj de ĉiuj landoj. Adr. Rusujo Oranienbaumъ Peterb. gub. Dvorcovaja ul № 1. P. Ladin.

— A. Vejnŝal (Baku Mariinskaja, 15) deziras korespondadi en lingvoj rusa kaj esperanta pri nebrea demando kaj pri sionismo.

языкахъ. Нахичеванъ на Дону, 5-я лнвія, д. 3. С. А. Мурашину.

— Желаю переписываться о движеніяхъ въ современной литературѣ и вообще по исторіи русской литературы; а также обмѣниваться иллюстр. открытками. Адресъ: Армавиръ Куб. Обл. А. Г. Малофеевъ.

— Константинъ Каревъ (поди. № 26134), Москва, противъ городокъ манежа, д. кн. Гагарина, кв. 7. Желаю переписываться со старообрядцами („австрійскаго согласія“) по исторіи русскаго старообрядчества, о его прошломъ, идеалахъ и грядущей роли въ русской религіозной жизни.

— Желаю переписываться по вопросамъ электротехники и фотографіи. Могу обмѣниваться фотографическими открытками. Адресъ: Г. Проскуроровъ, Подольск. г., А. Е. Гаврилюку.

Воззванія.

Товарищи!

Имѣю страстное желаніе учиться и читать хорошія, научныя книги, но по недостатку средствъ, лишень этой счастливой возможности. Единственную надежду возлагаю на васъ. Товарищи, помогите мнѣ въ приобрѣтеніи полезныхъ книгъ и журналовъ, чѣмъ буду

безкопечно облагодѣтельствованъ и всегда признателенъ. Адресъ: Москва, Остоженка, 1-й Зачатьевскій пер., Петровско-Пречистенское училище Павлу Аркадьеву.

— Прощу товарищей-подписчиковъ, проживающихъ въ городахъ, гдѣ есть учительскіе институты, прислать мнѣ программы таковыхъ, а также и свѣдѣнія о числѣ держащихъ экзамены, т. е. о величинѣ конкурса. Надѣюсь на отзывчивость. Адресъ: г. Никольскъ-Уссурийскій, Хабаровская улица, домъ Коркешко, С. Г. Бордовскому.

— Товарищи-бѣльчани, не возьмется ли кто подготовить меня къ экзамену за 6 классовъ гимназіи. Адресъ: Бѣла, Сѣдлецк. г., д. Мовши Ароновича, М. Венгровскому.

Товарищи!

— Помогите найти мѣсто фельдшерцѣ-акушеркѣ, окончившей Рождественскіе курсы. Согласна ѣхать на эпидемию. Адресъ: Олон. губ., Каргопольскаго уѣзда деревня Волосово, Ю. Гриневичъ.

— Товарищи! Прощу не отказать найти какую-либо работу, уволенному за забастовку телеграфисту и бывшему народному учителю. Имѣю званіе учителя. Адресъ: Ст. Лопатино Ю.-В. ж. д., А. А. Клепову.

— Обращаюсь съ покорной просьбой къ тѣмъ изъ господъ подписчиковъ или къ ихъ родственникамъ и знакомымъ, кто лечился отъ заиканія у Ноткачева въ Москвѣ, также у Рейха или у Вагнера въ Петербургѣ, сообщить ему о срокахъ, сущности и достигнутыхъ результатахъ леченія. Въ свою очередь можетъ быть полезенъ подобными свѣдѣніями о лечебницахъ Гимиллера и Эриста въ Москвѣ. За всякое сообщеніе буду весьма благодаренъ. Почтовые расходы мои. Адресовать прощу: Москва, противъ городского манежа, д. кн. Гагарина, кв. 7 Константину Кареву.

— Товарищи-подписчики! Помогите мнѣ найти мѣсто домашняго учителя или другое, соответствующее моему образованію, занятію. Я окончить въ маѣ с. г. реальное училище съ диплом. к. и. и, вслѣдствіе несостоятельности, не могу еще поступить въ высшее учебное заведеніе. Адресъ: Курляндія, ст. Аппенбургъ ус. Видулъ, В. Годману.

— Товарищи! Не можетъ ли кто изъ васъ одолжить мнѣ на время лекцій «Народнаго Университета» съ картинками для волшебнаго фонаря, для устройствя чтеній для народа. Почтовые расходы принимаю на себя. У меня есть лекція только за 1907 г. Адресъ: ст. Лопатино Юг.-Вост. ж. д. А. А. Клепову.

— Товарищи-подписчики! Оторванный послѣднимъ годомъ „успокоенія“ отъ своихъ прежнихъ друзей, я вынужденъ просить довѣрія у васъ, совершенно незнакомыхъ мнѣ людей. Я буду очень и очень благодаренъ, если мнѣ одолжатъ на время слѣдующія книги: 1) К. Марксъ. Капиталъ. Всѣ томы. 2) Самучитель англійск. языка. 3) Грамматика франц. языка.

При опредѣленіи срока, на который книга посылается прощу имѣть въ виду, что съ первыхъ чиселъ октября у насъ начинается

распутица и почта не функціонируетъ *).

— Убѣдительно просимъ читателей и читательницъ „В. З.“ помочь поступить преподавателями въ школу кройки и шитья, двумъ особамъ. Желательно было бы устроиться въ восточныхъ или южныхъ губерніяхъ. Если же ничего такого нѣтъ, то просимъ устроить куда-нибудь въ домъ, въ качествѣ домашней портнихи, бонны и т. д. Желательно въ хорошее скромное семейство. Въ настоящее время состоимъ учительницами руждѣлія въ одной изъ благотворит. школъ Смолен. г. Дѣло свое знаемъ прекрасно; воспитывались въ одной изъ ремесленныхъ школъ закрытаго учебнаго заведенія, откуда имѣемъ аттестатъ по специальности и свѣдѣтельства. двухклассн. уч.

Желательно было бы устроиться въ одномъ городѣ вдвоемъ. Адресъ: Сычевка, Смоленск. г. Школа благотворит. общ. А. Шарашову. Подписчица № 29132.

Организаціонная дѣятельность.

Составъ правленія Просв. об.—ва „Вѣстникъ Знанія“ въ г. Ригѣ.

- 1) Предсѣдатель: Р. Максысъ.
- 2) I. тов. предсѣдателя: Г. Ассаръ.
- 3) II. тов. Ив. Шершунувъ.
- 4) Секретарь: А. Шершунувъ.
- 5) Тов. секретаря: Н. Власовъ.
- 6) Кассиръ: Ж. Перконъ.
- 7) Тов. кассира: К. Вильде.

Уставъ общества высылается интересующимся по требованію. За справками и т. п. по почтѣ или лично можно обратиться по адресу: г. Рига, Мельничная ул., № 74, кв. 20, или г. Рига, почт. ящ. 441; реж. журнала „Sinatne un Deituve“ Р. Максысу. Общество имѣетъ на складѣ изданія В. В. Витгера (отдѣльныя книги по каталогу).

— Желая организовать кр. С. В. З. или же примкнуть уже существующему. Прощу тов. откликнуться. Г. Гадячъ, Полт. губ., С. Подолки, Василичъ Андр. Поповиченко.

— Товарищи-Елизаветградцы! Призываю васъ организовать въ кружокъ „Союза Вѣст. Зн.“. Обращаться за справками по адресу: Елизаветградъ, Островская ул., домъ Будниченко, Г. Л. Фисановичъ.

— Подписчики Прикамья! Почему намъ не образовать бы мѣстный кружокъ „Общества Вѣстн. Знанія“? Желających организовываться прощу обращаться по адресу: Камбарскій заводъ, Пермск. г., Осинскаго уѣз. П. И. Вавилову.

— Подписчики г. Ельцы и его окрестностей! Обращаюсь къ вамъ съ предложеніемъ высказаться по вопросу объ устройствѣ въ г. Ельцы, Орлов. г. просвѣдительнаго союза „Вѣст. Зн.“. Лишь, сочувствующихъ этому дѣлу, прощу заявить объ этомъ мнѣ лично,

*) Г. Подписчика, помѣстившаго это воззваніе, просимъ прислать адресъ. Редакция.

или чрез контору „Вѣстн. Зн.“. Мой адресъ: ст. Лопатино, Юго.-Вост. ж. д. А. А. Кленову.

— Товарищи изъ Лодзи! Существовавшей въ нашемъ городѣ кружокъ „Вѣстн. Знанія“ за отъѣздомъ организатора его, г-жи Левинъ, прекратилъ свою просвѣдательную дѣятельность. Поэтому обращаюсь къ вамъ съ призывомъ вновь организовать въ кружокъ. Желающихъ отозваться на мое предложение прошу обращаться по адресу: Лодзь, Средняя ул., 33, И. Соболю.

— Владивостокъ Ф. П. П. желаетъ организовать кружокъ „Вѣстн. Знан.“ Адресъ Владивостокъ до востребованія Ф. П. П.

Объявленія подписчиковъ.

„Убѣдительно прошу товарищей подписчиковъ и читателей „В. Зн.“, знающихъ ад-

ресъ Бориса Десслера,—до недавняго времени проживавшаго въ Кіевѣ по Крещатику,—сообщить мнѣ таковой по адресу: Г-ну С. Бѣлостоцкому для Танхума въ г. Варшаву, Маршалковская ул., д. № 15“.

— Могу дать подробныя свѣдѣнія о Приамурской области; интересующихся прошу обращаться: Владивостокъ, 11 полкъ, 8 рота, Ф. П. Пащинскому. Можно на эсперантскомъ языкѣ.

— Товарищамъ—подписчикамъ, желающимъ изучать стенографію, предлагаю брать безплатно уроки, кромѣ почтовыхъ расходовъ. Проспектъ высылается за 7-ми коп. марку. Адресъ: г. Сухумъ (Кавказъ), Ботаническій садъ, Виктору Тимофеевичу Рапцуну.

— „Желаю купить волн. фонарь типа „В. Зн.“ съ уступкой. Адресъ: г. Ораніенбаумъ, Петерб. губ., Дворцовый пр. № 9, кв. 11, П. Ладинъ“.

II. Отдѣлъ молодежи.

Судороги души.

Человѣкъ,

ты страдаешь, жизнь полна мученій для тебя? Она, быть можетъ, унесла отъ тебя самое дорогое для тебя созданіе, мать, ребенка, супруга, любимаго человѣка, друга? Или ты не можешь терпѣть всегдѣшнее голоданіе, не дающій выгоды трудъ и несправедливость судьбы, которая дат veniam corvis, vescat censura columbas? Считаешь ли ты себя слишкомъ порочнымъ, что мучить тебя, но ты чувствуешь, что нѣтъ у тебя силы исправиться, чувствуешь, что черная тина все глубже тебя засасываетъ? Или просто нѣтъ у тебя цѣли въ жизни, и надоѣла она?.. — Короче, что бы то ни было заставляетъ тебя искать въ смерти отдохновенія, рѣшенія жизненной загадки или просто Ничего? Ты спрашиваешь: «что мнѣ теперь дѣлать?» Да?

Отвѣтъ же: вѣришь-ли ты въ Него подь какимъ-бы то ни было именемъ, вѣришь-ли посмертную жизнь, вѣришь-ли въ тайну Божьего человѣка? Но, прежде чѣмъ отвѣтить, хорошо размысли надъ вопросомъ. Если ты не твердъ въ своемъ невѣрїи, если допускаешь возможность когда-нибудь, по какой бы то ни было причинѣ повѣрить, то не считай себя невѣрующимъ. Ибо и возможность когда-

II. Fako de junularo.

Konvulsioj de l'animo.

Homo,

vi havas doloron, vivo estas plena de turmentoj por vi? Ĝi, eble, forportis de vi plej karan por vi kreitaĵon, patrinon, idon, edzon, amaton, amikon? Aŭ vi ne povas toleri ĉiaman malsaton kaj senprofitan laboron kaj nejustecon de l'sorto, kiu dat veniam corvis, vescat censura columbas? Ĉu vi mem opinias sin esti tro malvirta, kio turmentas vin, sed vi sentas, ke ne havas forton por pliboniĝi, vi sentas, ke nigra ŝlimo vin ĉiam pli profunden englutas? Aŭ simple vi ne havas pelon en la vivo kaj ĝi tediĝis?..—Mallonge, io ajn vin devigas serĉi en la morto ripozon, decidon de l'viva problemo aŭ simple Nenion? Vi demandas: „kion mi nun faru?“ Jes?

Respondu do: Ĉu vi kredas Lin sub ia ajn nomo, ĉu vi kredas postmortan vivon, ĉu vi kredas misteron de l'Di—homo? Sed, antaŭ respondi, bone pripensu la demandon. Se vi ne estas certa en via nekredo, se vi allasas eblecon iam ekkredi pro ia ajn kaŭzo, tiam ne opiniu sin nekredanta. Ĉar sola ebleco iam ekkredi havos por vi grandan signifon ĉe la solvo de la demando.

Se vi kredas nomitajn tri tezojn, vi devas vivi, pacience tolerate ĉion, kio okazos je

нибудъ стать вѣрующимъ будетъ имѣть большее значеніе для тебя при рѣшеніи вопроса.

Если ты вѣруешь въ три названныхъ положенія, ты долженъ жить, терпѣливо снося все, что съ тобою случится, что ты по заслугамъ получаешь возмездіе за вины твои до рожденія, о которыхъ ты, чаще всего, ничего не помнишь, но которыя должны быть бывшими, ибо того требуетъ разумъ, по закону Высшей Справедливости. Ты не можешь покончить съ собою изъ-за самыхъ ужасныхъ страданій, ибо ты знаешь, что даже и въ загробномъ мірѣ ты ихъ не избѣжишь, если они необходимы для твоего очищенія. Если ты слишкомъ пороченъ и этимъ мучишься, ты все-же не можешь уйти изъ этого міра, ибо ты хорошо знаешь, что, ради, поздно-ли ты снова родишься съ новыми силами къ учученію. Вѣдь ты въ каждомъ снѣ можешь испрашивать и получать совѣты и помощь отъ Мудраго и Всемогущаго. Ты не уйдешь, ибо знаешь, что въ будущую свою жизнь на землѣ ты долженъ будешь искупить твоими очистительными страданіями ту дисгармонію, которую ввелъ въ міръ твоя произвольная смерть (вселенная существуетъ по Нашему плану). Ты не можешь надѣяться, что завтра въ томъ невѣдомомъ мірѣ обрѣтешь прекращеніе заслуженныхъ мученій, ибо:

...demain, c'est la grande chose!

De quoi demain sera-t-il fait?

L'homme aujourd'hui sème la cause,
Demain Dieu fait mûrir l'effet... *)

Ты не можешь находить жизнь безцѣльною, ибо знаешь, что: Богъ есть все, вся вселенная въ ея полнотѣ; счастье вселенной—быть въ Богѣ, какъ Онъ; но быть благимъ, не вѣдая зла, соглашаться съ Нимъ, не вѣдая всего зла несогласія—это не можетъ удовлетворить каждаго, сколько-нибудь обширнаго духа; тѣмъ болѣе не можетъ быть таковъ Совершеннѣйшій. Вселенная, по Его волѣ и по своей также (по Нашей волѣ, ибо обѣ воли одинаковы: вселенная была въ Богѣ и Богъ въ ней), отошла отъ Него и стала противо-волящей. Но она тогда познала зло зла и тогда сознательно начала идти къ Богу, чтобы въ сознательномъ согласіи съ Нимъ наслаждаться производимымъ тѣмъ счастьемъ. Это стало цѣлью вселенной, когда она будетъ достигнута, вселенная будетъ совершенна съ Богомъ. Быть можетъ, по ignoratio elenchi спросить тебя невѣрующіе: «Какъ? развѣ Богъ, абсолютный и совершенный, можетъ быть несовершеннымъ? А вѣдь вселенная теперь, какъ всѣ видятъ, не въ полномъ согласіи съ Богомъ, слѣдовательно Богъ, содержащій въ Себѣ вселенную, теперь также несовершененъ?! «Ты же отвѣтишь? Геперъ? что это значить? Не предполагаете ли вы, что Богъ существуетъ во времени? Нѣтъ, конечно; для Него нѣтъ времени, какъ не существуетъ для Него и пространства также. Въ Немъ для Него все-

vi, konciante ke vi ricevas dece rakompencon por viaj antaŭnaskaj kulpoj, pri kiuj vi, plej ofte, neniom memoras, sed kiuj devas esti estintaj, ĉar la prudento tion postulas, laŭ lego de l'Supra Justeco. Vi ne povas mortigi sin pro la plej teruraj suferoj, ĉar vi scias, ke eĉ en la postĉerka mondo vi ne evitos ilin, se ili necesaj estas por via puriĝo. Se vi estas tro malvirta kaj pro tio suferas, vi ne povas tamen foriri el ĉi tiu mondo, ĉar vi scias bone, ke pli—malpli baldaŭ vi ree naskiĝos kun novaj fortoj por la plibonigo. Vi ja en ĉiu dormo povas peti kaj ricevi konsilojn kaj helpon de l'Saga kaj Dio-pova. Vi ne foriros, ĉar scias, ke en la sekvonta vivo sur tero vi devos elĉeti per viaj purigaj suferoj tiun disharmonion, kiun venigos en la mondon via arbitra morto (la universo ekzistas laŭ Nia plano). Vi ne povas esperi, ke morgaŭ en tiu nekonata mondo vi trovos ĉeson de l'meritaj turmentoj, ĉar

...demain, c'est la grande chose!

De quoi demain sera-t-il fait?

L'homme aujourd'hui sème la cause,
Demain Dieu fait mûrir l'effet... *)

Vi ne povas trovi vivon sencela, ĉar vi scias, ke: Dio estas ĉio, la tuta universo en ĝia pleneco; feliĉo de l'universo estas—esti en Dio, kiel Li; sed esti bona, ne konante la tutan malbonon de nekonsento,—tio ne povas kontentigi ĉiun iom vastan spiriton; desplacita ne povis esti la Plej Perfekta. La universo, laŭ Lia volo kaj laŭ sia ankaŭ (laŭ Nia volo, ĉar ambaŭ voloj estis egalaj: la universo estis en Dio kaj Dio en ĝi), foriris de Li kaj fariĝis malsame volanta. Sed ĝi tiam ekkonis la malbonon de l'malbono kaj tiam konsciencokomencis iri al Dio, por en koncianta konsento kun Li ĝi produktitan de ĝi feliĉon. Tio ĉi fariĝis celo de l'universo; kiam ĝi atingita estos, la universo estos perfekta kun Dio. Eble, vin pro ignoratio elenchi demandos la nekredantoj: „Kiel? ĉu Dio, absoluta kaj perfekta povas esti neperfekta? La universo ja nun, kiel ĉiuj vidas, ne estas en plena konsenteco kun Dio, sekve—Dio, enhavanta en si la universon, estas ankaŭ nun neperfekto!“ Vi do respondos: „Nu? kion signifas ĉi tio? Ĉu vi supozas, ke Dio ekzistas en la tempo? Ne, certe; por Li ne ekzistas la tempo, kiel ne ekzistas por Li la spaco ankaŭ. En Li por Li la universo estas jam en la plena perfekteco, ĉar Li enhavas en Si la estontajon: ni povas konsideri Lin, kiel enhavantan en Si la universon ankoraŭ nekonantan la malbonon, ĉar en Li estas la estintaĵo. La nuna stato de l'universo povas esti konsiderata de ni (nepperfekte, certe), ekzemple, kiel penso de Dio pri la jam pasinta tempo. En Dio ni jam ĝuas feliĉon de l'plena konsenteco de Nia volo. „Mi scias, ke ĉio, kion faras Dio, restas eterne... Kio fariĝis, tio ekzistas de longe, kaj kio estos fariĝonta, tio antaŭ longe jam estis kaj Dio revokas pasintaĵon“. **) Sed oni

*) V. Hugo.

*) V. Hugo.

**) „La Predikanto“.

денная уже есть въ полномъ совершенствѣ, ибо онъ вмѣщаетъ въ Себѣ будущее; мы можемъ мыслить Его, какъ содержащаго въ Себѣ вселенную, еще не познавшую зла, ибо въ Немъ есть прошедшее. Нынѣшнее состояніе вселенной можетъ быть разсматриваемо нами (несовершенно, конечно), наприѣмъ, какъ мысль Бога о уже прошедшемъ времени. Въ Богѣ мы уже наслаждаемся счастьемъ полной согласности Нашей воли. „Позналъ я, что все, что дѣлаетъ Богъ, пребываетъ во-вѣки!... Что было, то и теперь есть, и что будетъ, то уже было,—и Богъ воззоветъ прошедшее.“*) Но могутъ также спросить тебя: «что будетъ, когда вселенная достигнетъ совершенства? Какая скука тамъ будетъ царить—въ царствѣ неизмѣннаго, всегда одного и того же счастья.» Ты отвѣтишь: «въ Богѣ совершенство уже было, есть и будетъ, ибо Онъ абсолютенъ; но вселенная не абсолютна, для нея существуетъ время, а такъ какъ время безконечно для того, для кого оно существуетъ поэтому вселенная никогда не можетъ достигнуть совершенства, которое всегда останется для нея—цѣлью. Она можетъ очень близко дойти до совершенства, но никогда вполнѣ, ибо время, подобно пространству, дѣлимъ безконечно».

Человѣкъ вѣрующій не покончить съ собою.

Не много приходится мнѣ говорить о тѣхъ, кто сейчасъ не вѣритъ, но не твердъ въ своемъ невѣрїи. Такой человѣкъ не долженъ убивать себя, ибо если онъ нетвердо не вѣритъ, то онъ долженъ сознать, что онъ не знаетъ вполнѣ устройства жизни и вселенной, а потому онъ и не имѣетъ права влѣять свою произвольную смертью на ходъ мировой жизни. Онъ долженъ сознать, что если онъ когда нибудь повѣритъ, то будетъ смотреть на свое покушеніе къ самоубійству, какъ на совершенное въ безумїи. „Кто находится между живыми, тому есть еще надежда, такъ какъ и пау живому лучше, нежели мертвому льву.“*). Онъ не долженъ изъза случайныхъ обстоятельствъ принимать рѣшеніе, о которомъ онъ послѣ, успокоившись, сожалѣлъ-бы.

Человѣкъ, не увѣренный въ своемъ невѣрїи, не долженъ убивать себя.

Если ты не вѣришь въ вышепозваннаго положенія и увѣренъ, что никогда въ нихъ не будешь вѣрить; если ты теперь заранѣе осуждаешь, какъ моментъ помѣшательства, тотъ моментъ, когда ты повѣрилъ бы (ибо это возможно вѣдъ при тѣхъ или иныхъ обстоятельствахъ); если ты не находишь въ жизни никакой цѣли и съ Экклезиастомъ говоришь: „суета суетъ,—все суета! Родъ проходитъ и родъ приходитъ, а земля пребываетъ во—вѣки. Нѣтъ памяти о прежнемъ; да и о томъ, что будетъ, не останется памяти у тѣхъ, которые будутъ послѣ... И возненавидѣлъ я жизнь, потому что противны стали

povas ankaŭ vin demandi: „kio estos, kiam la universo atingos la perfektecon? Kia enuotiam regos—en la regno de neŝangebla, ĉiam sama feliĉo“. Vi respondos: „en Dio la perfekteco jam estis, estas, kaj estos, ĉar Li estas absoluta; sed la universo ne estos absoluta, por ĝi ekzistas la tempo, kaj ĉar la tempo estas senfina por tiu, por kiu ĝi ekzistas, tial la universo neniam povos atingi la perfektecon, kiu ĉiam restos por ĝi—celo. Ĝi povas aliri al la perfekteco tre proksime, sed nian tute, ĉar la tempo, simile je l'ŝpaco, estas senfine dividbla“.

Homo kredanta sin ne mortigos.

Ne multe mi devas paroli pri tiuj, kiuj nun ne kredas, sed ne estas fortikaj en sia nekredo. Tia homo ne devas sin mortigi, ĉar se li ne fortike nekredas, li devas konscii, ke li ne konas bone la konstruon de l'vivo kaj de l'universo; tial li ne havas rajton influi per sia morto arbitra je la iro de l'monda vivo. Li devas konscii, ke, se li iam ekkredos, li rigardos sian atenton je l'memmortigo, kiel faritan en la frenezo. „Ĉar kiu troviĝas inter la vivuloj, tiu havas ankoraŭ esperon, ĉar eĉ al hundo vivanta estas pli bone, ol al leono mortinta.“*) Li ne devas fari nun pro la okazaj cirkonstancoj decidon, pri kiu li poste, trankviliginte, bedaŭrus.

Homo, ne certa en sia nekredo, sin mortigi ne devas.

Se vi ne kredas la suprenomitaĵn tezojn, kaj estas certa, ke vi kredos ilin neniam; se vi nun de antaŭe kondamnas, kiel momenton de l'frenezigo, tiun momenton, kiam vi ekkredus (ĉar tio ja estas ebla pro iaj cirkonstancoj); se vi ne trovas en la vivo ian celon kaj kun la Predikanto diras: „vantaĵo de vantaĵoj, ĉio estas vantaĵo. Generacio foriras kaj generacio venas, kaj la tero restas eterne. Ne restis memoro pri la antaŭuloj; kaj ankaŭ pri la posteuloj, kiuj estos, ne restas memoro de tiuj, kiuj estos poste... Kaj mi ekmalamis vivon, ĉar abomenindaĵ estas por mi ŝarĝoj, kiuj fariĝas sud la suno, ĉar ĉio estas vantaĵo kaj vantaĵo... Ĉar kiu scias, kio estas bona por la homo en la nemultaj tagoj de lia vanta vivo, kiun li pasigas kiel ombro, kaj kiu diros al la homo, kio estos post li sub la suno?“ Se tiel vi, homo, parolas, kaj se tial, pro via forta nekredo, pro nedeziro vivi sur la tero ne sciante la celon de sia vivado, vi intencas mortigi sin,—faru tion! Mortigu vin, ĉar nenio plu estas por vi sur la tero: mortigu vin, se vi havas karakteron, vi devas tion fari.

Antaŭelonge mortigis sin unu el miaj amikoj—junkero de Nikolaa Ingeniera Lernejo, ne povinte toleri la ĉiaman maljustan kaj arrogantan agmanieron de du siaj ĉefoj—oficiroj. Mi tre kompatas lin, ĉar scias, kion li renkontis post sia morto en la postĉerka mondo, kiel li nun suferas, sed mi ankaŭ komprenas lin: li estis nekredanto kaj mortigis sin, ĉar la agoj de l'estroj difektis por li tutan lian

*) „Книга Экклезиаста“.

*) „Predikanto“ Trad. de L. Zemenhof.

миѣ дѣла, которая дѣлаются подь солнцемъ; ибо все—суета и томление духа!.. Ибо кто знаетъ, что хорошо для человѣка въ жизни, во всѣ дни суетной жизни его, которые онъ проводитъ, какъ тѣнь? И кто скажетъ человѣку, что будетъ послѣ него подь солнцемъ?.. Если такъ ты, человѣкъ, говоришь и еси потому, ради сильнаго невѣрія твоего, ради нежеланія жить на землѣ, не зная дѣли своей жизни, ты намѣреваешься убить себя,—сдѣлай это. Умертви себя, ибо ничего болѣе нѣтъ для тебя на землѣ; умертви себя, если ты имѣешь характеръ, ты долженъ это сдѣлать.

Недавно покончили съ собою одинъ изъ моихъ товарищей юнкеръ Н. И. У., будучи не въ силахъ терпѣть несправедливое и грубое обращение духъ своихъ начальниковъ офицеровъ. Я очень жалѣю его, ибо знаю что онъ встрѣтилъ послѣ своей смерти въ загробномъ мирѣ, какъ онъ теперь страдаетъ, но я и понимаю его: онъ былъ невѣрующимъ и покончилъ съ собою, ибо поступки начальниковъ испортили ему все его будущее: онъ долженъ былъ стать даже на время простымъ солдатомъ и быть осужденнымъ всегда встрѣчать недобріе (ибо, по мнѣнію большинства, начальники не могутъ быть пристрастны, дѣлать или даже обманывать)..

Человѣкъ, ничего не находящій, въ жизни. да умертвить себя.

Если ты, человѣкъ, не вѣришь и не видишь смысла въ жизни, но не хочешь убить себя, то тогда ты, потому что желаешь принести пользу людямъ, можешь жить, чтобы помогать имъ, жить изъ-за альтруизма. Это, конечно, очень благородное рѣшеніе, но, къ сожалѣнію, не рациональное. Подумай: человечество теперь очень несовершенно въ нравственномъ и матеріальномъ отношеніяхъ. Его организація можетъ быть еще много улучшена. Ты будешь стараться достичь этого своей работой. Ты умрешь, но другіе продолжатъ твою работу; каждый изъ васъ въ сравненіи съ человечествомъ почти ничего не значить, ваша работа также едва замѣтна, но ты знаешь, что gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadenda и будешь работать. Все болѣе будетъ появляться людей, которые будутъ работать для пользы человечества и, наконецъ ихъ старанія увѣнчиваются успѣхомъ. Человѣчество усовершенствуется; оно будетъ добродѣтельно, здорово по возможности, будетъ наслаждаться псевдо-возможнымъ комсортомъ и будетъ самымъ разумнымъ образомъ организовано; быть можетъ, не будетъ существовать болѣе государствъ, кассы общества... Но скажи миѣ, человѣкъ что будетъ дѣлать твое совершенное (ибо это совершенство достижимо во времени) человечество? Конечно, ты не полагаешь, что оно все будетъ трудиться для хлѣба насущнаго; это даже будетъ невозможно, потому что при раздѣлѣ труда каждому придется работать очень недолго. Что изъ будетъ тогда интересоваться? Не всѣ могутъ философами или любителями литературы; и къ чему они были бы ими: съ полнымъ правомъ они—не-

estontajon: li devus esti senigita de sia jun- kera rango, farigi simpla soldato kaj por ĉi- am esti kondamnita renkontadi nekonfidon (ĉar laŭ opinio de la plejmulto—la estroj ne povas esti maljustaj, mensogi aŭ eĉ trom- piĝi)...

Homo, nenion trovanta en la vivo, sin mortigu.

Se vi, homo, ne kredas kaj ne vidas sen- con en la vivo, sed ne volas sin mortigi, ti- am vi povas tial, ke vi dezirus alporti utilon al la homoj, vivi nur por ilin helpi—vivi pro la altruismo. Tio ĉi, certe, estas tre nobla decido, sed, bedaŭrinde, ne racia. Pripensu: la homaro estas nun tro neperfekta en la mo- rala kaj en la materia rilatoj. Ĝia organizigo povas esti ankoraŭ multe plibonigita. Vi pe- nos tion ĉi atingi per sia laboro. Vi mortos, sed aliaj daŭrigos vian laboron; ĉiu el vi kompare kun la homaro signifas preskaŭ ne- union, via laboro ankaŭ estos apenaŭ rimarke- bla, sed vi scias, ke gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadenda kaj vi laboros. Ĉiam pli multe aperados da homoj, laborantaj por la profito de l'homaro, kaj fine iliaj penoj estos kronitaj de l'prospero. La homaro per- fektigos; ĝi estos virta, sana laŭeble, ĝuos ĉiaspecan komforton kaj estos organizita plej racie; eble, ne ekzistos plu la regnoj, la societklasoj... Sed diru al mi, homo, kion faros (ĉar tiu ĉi perfekteco estas etin- gebla en la tempo), kion faros via perfekte homaro? Certe, vi ne opinias, ke ĝi penos ĉiam nur por la pano ĉiutaga; tio eĉ ne estos ebla, ĉar de l'interdividado de l'laboro ĉiu devos labori tre mallonge. Kio ilin in- teresos tiam? Ne povos ĉiuj esti literaturama- toj aŭ filozofistoj; kaj por kio ili estus: kun plena rajto ili-nekredantoj-parolos; *kiam mi direktis mian koron por ekkonni saĝecon kaj ĉirkaŭrigardi la aferojn, kiuj estas farataj sur la tero tiamaniere, ke nek tage nek nok- te homo vidas dormon sur siaj okuloj; kaj kiam mi rigardis ĉiujn farojn (de Dio),—tiam mi trovis, ke homo ne povas kompreni la aferojn, kiuj farigas sub la suno; kiom ajn la homo penus esplori, li ne komprenos kaj se eĉ saĝulo diris, ke li se ĉi a s, li tamen ne po- vas kompreni *). La moralo ne estos ak- ceptinda, ĉar ĝi fondigas sur la sentoj de l'homo, kies esenceon sen kredo oni ne povos koni; la filozofio ankaŭ, ĉar ĝi estas fonda- ta sur la homa prudento, kies fonto restos neesplorable. Sen la kredo je la spirito, ĉie estos nur la ŝtofo morta. La moralo, la fi- lozofio kaj cet. estos nur anemonae verbarum, ĉar ili ne havos spiriton... Kaj la homoj ek- bedofros, ke ili ne vivas dum tiu tempo, ki- am homo povis paroli: „Mortuus est Dei fi- lius; credible est, quia ineptum est; et sepul- tus resurrexit; certum est, quia impossibile est...“ **) Kaj komencigos komuna enuego kaj homoj mase sin mortigados... Jen kian fruk- ton produktos la semito via, ho nekredanto.

*) „Predikanto“.

**) Tertuliani opera „De Carne Christi“.

вѣрующе—будут говорить: «когда я обратил сердце мое на то, чтобы постигнуть мудрости и обозрѣть дѣла, которые дѣлаются на землѣ, и среди которыхъ человѣкъ и днемъ, и ночью не знаютъ сна,—тогда я увидѣлъ всѣ дѣла (Божіи) и намѣлъ, что человѣкъ не можетъ постигнуть дѣлъ, которые дѣлаются подь солнцемъ. Сколько бы человекъ ни трудился въ изслѣдованіи, онъ все-таки не постигнетъ этого, и если бы какой мудрецъ сказалъ, что онъ знаетъ, онъ не можетъ постигнуть этого*). Нравственное ученіе не будетъ достопріемлемо, ибо оно основывается на чувствахъ человека, сущности которыхъ онъ безъ вѣры не можетъ знать; философія также, ибо она основана на человѣческомъ разумѣ, источникъ котораго останется не изслѣдимымъ. Безъ вѣры въ духъ, все будетъ лишь мертвой матеріей. Нравственность, философія и прочее будутъ лишь анемонае verbarum, ибо не будетъ духа у нихъ... И люди возсожалѣють, что они не живутъ въ то время, когда человѣкъ могъ говорить: «mortuus est ei filius: credibile est, quia ineptum est; et sepultus resurrexit; certum est, quia impossibile est...**») И начнется всеобщая тоска и люди масса-ми будутъ убивать себя... Вотъ какой плодъ принесетъ посяянное тобою, невѣрующій.

Ты также имѣешь право убить себя.

Человѣкъ, ты, можешь быть, также не вѣришь, но не хочешь убить себя, ибо слишкомъ любишь свою жизнь, ибо можешь наполнить наслажденіемъ пустоту своей души. Ты эвипуреецъ? Ну, успокой свою душевную тревогу, если она еще есть, удовольствіями по своему вкусу,—тонкими или нѣтъ,—какъ тебѣ угодно. «Сладко свѣтъ, и пріятно для глазъ видѣть солнце... Веселся, юноша, въ юности твоей, и да вкушаетъ сердце твое радость во дни юности твоей, и ходи по путямъ сердца твоего и по видѣнію очей твоихъ... и уклоняй злое отъ тѣла твоего, потому что дѣтство и юность—суета.»¹⁾ Но помни, человѣкъ, что чаще встрѣчается въ жизни несчастье, чѣмъ счастье, и что ты, вѣроятно, также не избѣжишь его. Тогда и ты возсожалѣешь о своемъ безумномъ рѣшеніи и скажешь съ погнѣтомъ.

Van muerte tan escondida,
Que no te sienta venir,
Porque el peazer del morir
No me torne a dar la vida...*)

и тогда «порвется серебряная цѣпочка, разорвется золотая повязка, разобьется купшникъ у источника и обрушится колесо надъ колодеземъ. И возвратится прахъ въ землю, чѣмъ онъ и былъ.»**)

Ты, иной, не такъ утонченъ, какъ предидущій. Ты не наслаждаешься удовольствіемъ того, что радуешь предыдущаго. Ты говоришь: «участъ сыновъ человѣческихъ—чтобы они

Vi ankaŭ havas rajton sin mortigi.

Homo, vi eble ne kredas ankaŭ, sed ne volas sin mortigi, ĉar vi tro amas sian vivon, ĉar vi povas pleniĝi de l'plezurego la malplenaĵon de via animo. Vi estas epikur'isto? Nu, trankviligu vian animan tumulton, se ĝi ankoraŭ ekzistas, per la plezuroj laŭ via gusto—delikataj aŭ ne—kiel plaĉas al vi. „Agrabla estas la lumo, kaj bone estas al la okuloj vidi la sunon... Ĝoju, junulo, en via infaneco, kaj via koro ĝuu plezuron en la tagoj de via juneco, kaj iru kien kondukas vin via koro, kaj forigu malagrabaĵon de via korpo, ĉar la infaneco kaj juneco estas vantaĵo.“ *) Sed momoru, homo, ke pli ofte estas renkontata en la vivo la malfeliĉo, ol la feliĉo, kaj ke vi, kredeble, ankaŭ ne evitos ĝin. Tiam ka vi ekbedaŭros sian senprudentan decidon vivi kaj diros la poeto:

Van muerte tan escondida,
Que no te sienta venir,
Porque el peazer del morir.
No me torne a dar la vida... **)

kaj tiam, dissirigos la argenta ĉeneto, rompiĝos la ora lampeto, rompiĝos la kruĉo de la fonto kaj falos la rado en la puton. Kaj la polvo refarigos tero, kiel ĝi estas.. “

Vi, alia, ne estas tiel dalkata, kiel la antaŭa. Vi ne ĝuas plezuron de tio, kio gajigas la antaŭan. Vi diras. „La sorto estas por la homidoj, por ke ili vidu, ke ili estas bruto per si mem. Ĉar la sorto de homidoj kaj la sorto de bruto estas sorto egala: kiel ĉi tiuj mortas, tiel mortas ankaŭ tiuj, kaj sama spirito estas de ĉiuj, kaj supereco de homo kontraŭ bruto ne ekzistas, ĉar ĉio estas vantaĵo.

Ĉio iras al unu loko: ĉio fariĝis el polvo kaj ĉio refarigos polvo. Kiu scias, ĉu la spirito de homidoj leviĝas supren kaj ĉu la spirito de bruto malleviĝas malsupren en la teron? Kaj mi ekvidis, ke ekzistas nenio pli bona, ol ke homo ĝuu plezuron de siaj faroj, ĉar tia estas lia sorto; ĉar kiu alkondukos lin,

„por vidi, kio estos post li?“ Ĝuu do vian maldelikatan plezuron de l'trinkado kaj mangado kaj ceterajn fipezurojn, kiujn elpensos via malĉasta prudento. La homaro vin lasu libera, se vi ĝin ne malutilos, aŭ ĝi senliberigu vin, se vi estos danĝera. Vi kiel bruto parolas, kaj vin la sorto de bruto atingu. Vi povas sin mortigi tuj, sen ke iu vin kompatu.

Mortigu vin plej baldaŭ—mia sincera konsilo

Homo. Jen estas via sorto elektota.
Feci quod potui, faciant meliora potentes.

Al. Ketric—Ĉensiranto.

*) «Книга Экклесиаста».

**) Тертулианъ. «De Carne Christi.»

*) Миг. де-Сервантесъ..

**) «Книга Экклесиаста».

*) „Predikanto“.

**) Mig. de-Servantes.

видѣли, что они сами по себѣ—животныя; потому что участь сыновъ человѣческихъ и участь животныхъ—участь одна: какъ тѣ умираютъ, такъ умираютъ и эти, и одно дыханіе у всѣхъ, и нѣтъ у человѣка преимущества предъ скотомъ, потому что все—суета! Все идетъ въ одно мѣсто: все произошло изъ праха и все возвратится въ прахъ. Кто знаетъ: духъ сыновъ человѣческихъ восходить ли вверхъ, и духъ животныхъ сходить ли внизъ, въ землю? Итакъ, увидѣлъ я, что нѣтъ ничего лучше, какъ наслаждаться человекомъ дѣлами своими, потому что это—дольше его; ибо кто приведетъ его посмотреть на то, что будетъ послѣ него? Наслаждайся же своимъ грубымъ удовольствиемъ ѣды и питья

Не развращайте насъ!

Недавно въ „Утрѣ“ была устроена анкета по поводу направлений въ современной литературѣ.

Мнѣ также хочется высказать свое мнѣніе. Это—угарь, это—болѣзнь своего рода, которая охватила всѣхъ.

Раскройте любой журналъ, съ которымъ мы привыкли считаться какъ съ серьезнымъ, гдѣ можно найти отклики на серьезные запросы души,—раскройте ихъ теперь и Вы увидите только одинъ половой вопросъ въ искаженномъ видѣ.

Всѣ писатели стали писателями рынка, а не провозвѣстниками свѣтлыхъ, чистыхъ идей.

Правительство должно радоваться, что эта литература отлѣкается отъ „политическихъ бредней“, какъ выражаются нѣкоторые, не понимающіе или не желающіе ничего свѣтлаго, люди.

Но родители не должны радоваться этому.

Большая литература скверно отражается на дѣтяхъ.

Теперь учащійся не можетъ уже погрузиться въ науку, передъ его глазами встаютъ различныя соблазнительныя картины, которыя заставляютъ забывать все и стремиться къ тѣлу.

Такъ происходитъ у всѣхъ: и у мужчинъ и у женщинъ.

Здоровое, свѣтлое, красивое чувство превращается въ болное сладострастье.

Когда читаешь „Бракъ“ Сѣрошевскаго, невольно становится какъ-то хорошо на душѣ.

Чѣмъ-то свѣтлымъ вѣетъ и отъ природы, и отъ этой юной пары, покорившейся ея могучему голосу. Здѣсь нѣтъ ничего скрытнаго, здѣсь царитъ свобода.

Прочтите „Санина“ и другія произведенія Арцыбашева: отъ нихъ ничего не остается въ душѣ, кромѣ какого-то неприятнаго осадка.

Это—пережевыванье съ какимъ-то подчеркнутымъ удовольствиемъ всего, что давно извѣстно.

Женщины, которыя способны только къ животному чувству, мужчины—самцы и только.

и прочими наслажденіишками, которыя вздумаетъ твой порочный умъ. Человѣчество да оставитъ тебя свободнымъ, если ты не будешь вредить ему, или да лишитъ оно тебя свободы, если ты будешь опасенъ. Какъ животное ты говоришь, и судьба животного тебя постигнетъ. Можешь сейчасъ же покончить съ собою безъ того, чтобы кто-либо пожалѣлъ о тебѣ.

Умертви же себя поскорѣе—мой искренній совѣтъ.

Человѣкъ. Вотъ твоя участь къ избранію
Feci quod potui, faciant meliora potentes.

Ал. Кетриць—Censiranto.

Ne malcastigu nin!

Autaŭnelonge en la gazeto „Utro“ (Mateno, estis farita anketo pri direktoj en la nuntempa literaturo.

Mi ankaŭ volas diri mian opinion.

Tio ĉi estas haladzo, tio ĉi estas malsano de sia speco, kiu ĉirkaŭkaptis ĉiujn.

Malfermu ĉian ĵurnalon, kiun ni kutimis opinii kiel seriozajn, kie oni povas trovi revokojn al seriozaj demandoj de l'animo,—malfermu ilin nun kaj Vi ekvidos nur unu seksan problemon en kripligita formo.

Ĉiuj verkistoj farigis verkistoj de bazaro, sed ne predikantoj de lumaj, puraj ideoj.

La registaro devas goji, ke tiu ĉi literaturo fortiras de „politikaj delirajoj“, kiel sin esprimas kelkaj, ne komprenantaj aŭ dezirantaj nenion luman, homoj.

Sed gepatroj ne devas goji pro tio ĉi.

La malsana literaturo malbone influas al la infanoj.

Nun lernanto na povas jam trempigi en la sciencon, antaŭ liaj okuloj sin levas diversaj logantaj imagoj, kiuj devigas forgesi ĉion kaj deziri korpon.

Tiel okazas ĉe ĉiuj: ĉe viroj kaj ĉe virinoj. Sana, luma, bela sento transformiĝas en malsanan volupton.

Kiam oni legas la „Edzecon“ de Sjeroŝevski, tiam nevole farigas iel bone en la animo. Io luma blovas de la naturo kaj de tiu ĉi juna paro, obeinta al ĝia potenca voĉo. Tie ĉi estas nenio kaŝita, tie ĉi reĝas la libereco. Tlalegu romanon „Sanin“ kaj aliajn verkojn de Arcibaŝev: de ili nenio restas en la animo, krom ia malagrabra impresio. Tio ĉi estas remaĉado, kun ia substrekita plezuro de ĉio, kio estas delonge konata. Virinoj, kiuj estas kapablaj nur al besta sento, viroj—bestoj... kaj nenio alia.

Ili ne vidas en virino homon, ili serĉas en si nur belan inon, kiun oni devas ekposedi, doniate al si minutan plezuron. Tio ĉi estas simple ia sovaĝa diboĉo, aŭ, se oni povas tiel diri, „ruĝa rido“, reĝanta ĉie kaj incitante ĉiujn, vekanta malbonan volupton. En la revuo „Obrazovanie“ (Klereco) estas preta la rakonto de Oliger „Vespero“. Mi vo-

Они не видятъ въ женщинѣ человѣка, они ищутъ въ ней только красивую самку, которую надо овладѣть, доставивъ себѣ минутное удовольствіе.

Это просто какой-то дикій разгулъ, или, если можно такъ выразиться, „красный смѣхъ“, царящій повсюду и раздражающій всѣхъ, пробуждающій нехорошее сладострастье.

Въ „Образованіи“ помѣщенъ рассказъ Олигера „Вечеръ“.

Мнѣ хотѣлось бы знать, какую цѣль преслѣдовалъ авторъ его, рассказывая о чувствахъ мальчика.

Вѣдь всякій, зовущійся писателемъ, не можетъ не идти по какой-нибудь дорогѣ, — по какой—все равно.

У него долженъ быть свой кругозоръ, направленный къ извѣстной цѣли. Это не флюгеръ, поворачивающійся на своей жердочкѣ въ разныя стороны отъ налетѣвшаго вѣтра.

Мнѣ кажется, что писатели—авторы подобнаго рода вещей, какъ „Вечеръ“, „Саннъ“ и др., или сошли съ ума, или это—торгаши, которые гонятся за наживой, преподнося публикѣ, да и публикѣ-то никуда негодной, больной то, что вызываетъ сейчасъ большой спросъ.

Прочтя подобныя вещи, дѣлается стыдно за человѣка, какъ онъ могъ испортить то чувство, тѣ обязанности, которыя долженъ бы считать „святыя святыхъ“ своего сердца.

Творца—человѣка обратили въ похотливое болное существо, разжигающееся животными возбужденіями.

На здоровыхъ людей такая литература производить только отвратительное впечатлѣніе; они не увлекаются ею, они понимаютъ, что это—гадость.

Люди же болные могутъ сдѣлаться вполне и психонатами.

Возьмите сотни дѣвушекъ, не знающихъ, куда приложить свои силы, тоскующихъ и ждущихъ замужества, какъ чего-то такого, что представляеть для нихъ конечную цѣль жизни.

Вѣдь онѣ, читая подобныя произведенія, готовятъ себя или сумашедшій домъ, или станутъ отдаваться первому встрѣчному, безъ всякаго отчета передъ своей совѣстью и долгомъ.

Страсть заставитъ ихъ забыть все.

А такихъ дѣвушекъ, такихъ юношей много.

Современное воспитаніе закрываетъ глаза на настоящую жизнь, и поэтому всегда половой вопросъ представлялся чѣмъ-то смутнымъ, вызывающимъ, таинственнымъ.

Теперьшнее, „реальное“ направленіе не исправитъ такого воспитанія; оно только усугубитъ его ложность, втолкнетъ въ болѣе глубокую пропасть, откуда выйдутъ только искалѣченные люди.

Неужели между мужчиной и женщиной не можетъ быть чистыхъ отношеній, а происходитъ только животныя сцены, какія описаль, напр., г. Арцибашевъ въ своихъ разсказахъ. Я не хочу этому вѣрить.

Любить и производить здоровое потомство

plus scii, kian celon persekutis ĝia aŭtoro, rakontante, pri sentoj de knabo. Ja ĉiu kiun oni nomas verkisto, no povas ne iri per ia ajn vojo, per kia nome—tio estas egala. Li devas havi sian mondkomprenon direktitan al certa celo. Tio ĉi ne estas veterfluro, sin turnanta sur sia stangeto en diversajn flankojn de surfluginta vento.

Al mi sajnas, ke verkistoj—aŭtoroj de tia-specaj verkoj kiel „Vespero“, „Sanin“ kaj aliaj aŭ frenezigis, aŭ ili estas komercistoj, kiuj avide serĉas akiron, alportante al la publiko, kaj al la publiko tute netatiga, malsana tion, kio elvokas nun grandan demandon. Traleginte similajn verkojn, farigas honte pro homo. Kiel li povis malbonigi senton, tiujn devojn, senton, tiujn devojn, kiujn li devus opinii, kiel „la plej sanktan el sanktajoj“ de sia koro. Kreanton-homon oni faris voluptema malsana ekzistaĵo flamiganta per bestaj ekscitoj. Sur sanajn homojn tia literaturo faras nur abomenan impreson; ili ne adoras ĝin, ili komprenas, ke tio ĉi estas abomenaĵo. La homoj do malsanaj povas tute frigiĝi psifopatuloj. Prenu la centojn da fratlinoj, nescaiantaj, kien almeti siajn fortojn, sopirantaj kaj atendantaj edzinigon, kiel ion kio estas por ili fina celo de la vivo. Ja, ili, legante tiajn verkojn, sin preparas aŭ en domon por frenezuloj, aŭ sin donados al ĉia reukoutito, tute sen respondo antaŭ sia konscienco kaj devo. La pasio devigos ilin forgesi ĉion.

Sed tiaj junulinoj, tiaj junuloj estas multaj.

La nuntempa edukado fermas okulojn, antaŭ la efektiva vivo, kaj tial ĉiam la seksa problemo estis io malklera, ekscitanta, mistera.

La nuna „reala“ direkto ne plibonigos tian edukadon; ĝi nur pligrandigos ĝian malverecon, enpufos en pli profundan kavegon, el kiu eliros nur kripligitaj homoj. Ĉu efektive inter viro kaj virino ne povas esti puraj rilatoj, sed okazas nur bestaj scenoj, kiajn priskribis, por ekzemplo, s-ro Arcibaŝev en siaj rakontoj.

Mi ne volas tion ĉi kredi. Ami kaj krei sanan idaron estas eble,—sed nur por homo tute konscia, sed ne por „homo-besto“. Ja krom la besta sento ankoraŭ estas spirita, kiu kunigas homojn en unu tuton, devigas pensi per unuj pensoj, senti per unu koro, voli per unu volo. Kial pri tiaj rilatoj la literaturo nun silentas, sed prezentas nur tiajn kaj krom tio en malbonigita formo, kiuj eĉ sen tio ĉi ekscitas la societon, kaj ankoraŭ en tia tempo, kiam ĝi travivas la sovaĝan reakcion post ĉiuj antaŭnelongaj ekscitoj.

Malproksimen de tiaspeca verkistoj iru, kolegoj, malproksimen de tiu ĉi malbonodora marĉo! Komprenu, vin oni volas elkuraĝi de la plej bona, trempinte vin en venenan slimon de kripligita, ĉion detruanta volupto.

Rigardu en biblioteko, kiajn librojn plej ofte petadas la junularo.

Tiujn, kiuj traktas pri la seksa problemo. La seksa problemo kaj la junularo staras kune.

можно,—но только человек вполне сознательно, а не „человѣку-животному“.

Видь кроме животнаго чувства еще есть духовное, которое соединяетъ людей въ одно цѣлое, заставляя думать одними мыслями, чувствовать однимъ сердцемъ, хотѣть одною волею.

Отчего подобныя отношенія литература теперь замалчиваетъ, а выводитъ только такія, да еще въ искаженномъ видѣ, которые и безъ того волнуютъ общество, да еще въ такое время, когда оно переживаетъ дикую реакцію послѣ всѣхъ недавнихъ волнений.

Дальше отъ подобнаго рода писателей, то-варищи, дальше отъ этого смраднаго болота!

Поймите, васъ хотягь изгнать отъ самаго лучшаго, погрузивъ въ ядовитую тину извращенной, всепожрающей чувственности.

Посмотрите въ библиотекахъ, какія книги больше спрашиваетъ молодежь? Тѣ, которыя трактуютъ о половомъ вопросѣ.

Половой вопросъ и молодежь стоять нераздѣльно.

Быть можетъ, скажутъ, что это пуританство, что надо смотрѣть открытыми глазами и т. д. Да, не надо смотрѣть сквозь туманъ, но не надо смотрѣть и сквозь призму, все искажающую.

Одна изъ причинъ.

Я хочу сказать нѣсколько словъ по вопросу о причинахъ самоубійствъ, столь частыхъ теперь среди молодежи. Помимо тѣхъ причинъ, которыя ранѣе приводились на страницахъ «Вѣстника Знанія», и которыя я нисколько не отвергаю, я укажу еще на одинъ факторъ, много способствующій этому общественному бѣдствию. Этотъ факторъ—экономическая несостоятельность. Во многихъ случаяхъ она именно и является корнемъ зла. На почвѣ бѣдности, при постоянной борьбѣ за существованіе, изъ-за куска хлѣба, скорѣе всего явится такой выводъ: «стоитъ-ли жить?» У бѣдняка этотъ выводъ скорѣе можетъ перейти въ убѣжденіе, въ плоть и кровь, чѣмъ у человѣка обезпеченнаго. Послѣднему жизнь вообще не кажется такой постылой, какъ бѣдняку, которому каждый кусокъ хлѣба приходится выстрадать. Прибавьте къ этому разрушенныя, при столкновении съ жизнью, юношескія мечты, надежды, невозможность получить все изъ-за той-же проклятой бѣдности какое-либо образованіе, и потому нисколько не удивительно, если человекъ рѣшается свести счеты съ жизнью, едва въ нее вступивъ. Если же у него не хватитъ духу для этого, то все равно онъ останется нравственнымъ калѣкою на всю жизнь, впадетъ въ отчаяніе и, въ кон-

Povas esti, oni diros, ke tio ĉi estas puritaneco, ke oni devas rigardi per malfermitaj okuloj k. t. p. Jes; oni ne devas rigardi tra nebulo, sed oni ne devas ankaŭ rigardi tra prismo, kiu ĉion aliformigas. For tian kalejdoskopon!

Estas hontinde al vi, lumiloj de literaturo, trempi nin en la marĉon. Vi estas eĉ ne mal-klabrebiletantaj fajretoj, sed levigantaj de l' malsaniginta societa animo malbonodoraj elvaporaroj, pereigante influantaj al ĉiuj, kaj al ni-la juna generacio-la plej antaŭe kaj la plej forte.

Lernantino.

Trad. I. Ŝ-ra.

Долой такой калейдоскопъ.

Стыдно вамъ, свѣточи литературы, погружать насъ въ болото. Вы даже не тускло-мерцающіе огоньки, а поднимающіе отъ заболѣвшей общественной души смрадныя испаренія, гибельно влияющія на всѣхъ, а на насъ—молодежь поколѣнія прежде всего и больше всего.

Учащаяся.

Unu el kaŭzoj.

Mi volas diri kelkajn vortojn pri la demando pri kaŭzoj de memmortigoj, tiom oftaj nun inter la junularo. Krom tiuj kaŭzoj, kiujn antaŭe oni montris sur la paĝoj de „Vjestn. Zn.“ kaj kiujn mi neniam malkonfesas, mi montris ankoraŭ unu faktoron, kiu multe helpas al tiu ĉi sociala malfeliĉo. Tiu ĉi faktoro estas ekonomia malriĉeco. En multaj okazoj ĝi nome estas radiko de l'mallibono. Sur fundamento de malriĉeco, dum konstanta batalado pro ekzistado, pro peco da pano, la plej rapide aperas tia konkludo: „Ĉu havas ian valoron la vivo?“ En malriĉulo tiu ĉi konkludo pli rapide povas fariĝi konvinko, eniri en lian „viandon kaj sangon“, ol en homo, havanta materialajn rimedojn. Al tiu ĉi lasta la vivo entute ne saĝnas tia malgrabla, kiel al malriĉulo, kiu devas ĉiun pecon da pano elsuferi. Aldonu al tio ĉi detruitajn, dum renkonto kun la vivo, junulajn revojn, esperojn, neeblecon ricevi pro tiu sama malbenita malriĉeco ian ajn klerigon kaj tial neniom mirinde estas, se homo decidigas fini kalkulojn kun la vivo, apenaŭ enirinte en ĝin. Se do li ne havos kuragon por fari tion ĉi li tamen restos morala kriplulo dum la tuta vivo, enfalos en malesperon kaj, fine, pli plenigos per si la vicajn de forĵetuloj de la societo.

Tiu ĉi fenomeno estas neforigebla.

Neforigebla ĝis tiu tempo, kiam estos, fine, forigitaj la kaŭzoj de ĝia apero. Forigi do la kaŭzojn estos eble nur tiam, kiam sangos, pliboniginte, niaj socialaj rilatoj.

цѣ концовъ, пополнить собою ряды отбросовъ общества.

Явленіе это неустрашимо. Неустрашимо до тѣхъ поръ, пока не будутъ устранены причины его возникновенія. Устранить же причины возможно будетъ только тогда, когда измѣнятся къ лучшему наши общественныя отношенія.

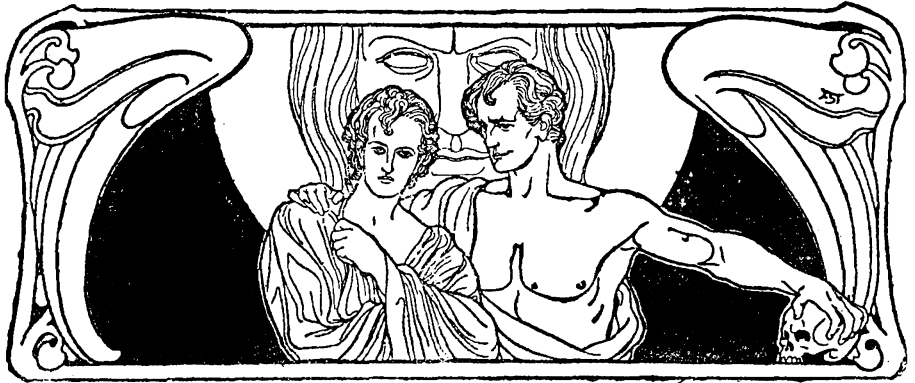
А это зависитъ отъ насъ. Итакъ,

Kaj tio ĉi dependas de ni. Tiel, ni penadu forigi la kaŭzojn, ĉar kaŭzoj elvokas sekvojn.
Abananto Vasilij Efimov.

Esperantigis V. R.

будемъ-же стараться устранить причины, ибо причины вызываютъ слѣдствія.

Подписчикъ В. ЕФИМОВЪ.

III. Спорные вопросы жизни и нравственности.

Пѣснь жизни.

I.

Студенты Перинъ и Ельскій, задушевные друзья, шли за городъ, передъ ними раскинулась широкая равнина съ темными контурами тѣса на горизонтѣ. Солнце уже завершало свой путь по небу и вскорѣ должно было исчезнуть за краями ярко разгорѣвшейся розовой полосы. На минуту оно скрывалось въ дымчатыхъ объятыхъ темно-синяго облака, словно баснословный драконъ, поднявшійся на небо, чтобы напугать своимъ загадочнымъ, хищнымъ видомъ блѣдныя, голубыя равнины. Золотыя волны веселыхъ солнечныхъ лучей заиграли на чудныхъ изгибахъ краевъ облака, и солнце съ улыбкой снова показалось. Трепещущее, желтовато-красное, оно посыдало прощальный привѣтъ землѣ.

Друзья молчали. Перинъ смотрѣлъ на закатъ, а Ельскій устремилъ свой взоръ куда-то вдале. Молчаніе прервалъ Перинъ.

— Старая и вмѣстѣ съ тѣмъ вѣчно-юная исторія!—сказалъ онъ.—Сколько разъ заходило это солнце, сколько поколѣній восторгалось имъ и сколько будетъ еще восторгаться!... Сколько грезъ будило оно въ груди художниковъ, поэтовъ и обыкновенныхъ смертныхъ!... Сколько созданій искусства возникло благодаря ему!... Сколько томныхъ, невѣдомыхъ желаній навѣвало оно!... А въ

III. Disputebaj demandoj de l'vivo kaj moralo.

Kanto de la vivo.

I.

Studentoj Perin kaj Elskilj, koraj amikoj, iris ekster urbon. Antaŭ ili etendiĝis larĝa ebenaĝo kun malhelaj konturoj de arbaro sur la horizonto. La suno jam iris al fino de sia irado sur la ĉielo kaj baldaŭ devis malaperi post randoj de la hele ekbrulinta roza strio. Por unu minuto ĝi sin kaŝadis en krepaj brakoj de mallume—blua nubo, kiu, kvazaŭ fantoma drako, levigis sur la ĉielon por timigi per sia enigma, raba vido palajn, blujajn ebenaĝojn. Oraj ondoj de l'gajaj sunaj radioj ekludis sur strange-belaj elfleksoj de la randoj de l'nubo, kaj la suno kun rideto denove aperis. Tremanta, flavruĝa, ĝi sendis adiaŭan saluton al la tero.

La amikoj silentis. Perin observis la sunan subiron, kaj Elskij direktis sian rigardon ien en malproksimon. La silenton interrompis Perin.

— Malnova kaj tamen eterne juna historio!—diris li.—Kiom fojojn subiradis tiu-ĉi suno, kiom generaciojn ravadis ĝi kaj kiom ankoroŭ ravos! Kiom revojn, vekadis ĝi en la brusto de artistoj, poetoj kaj ordinaraj homoj. Kiom kreitaĵoj de l'arto aperis dank' al ĝi! Kiom sopirajn, neklarajn dezirojn surblovadis ĝi!... Sed en esenco, ĉiuj tiuj ĉi mirindaj movoj de l'animo estas nur sentimentala iluzio!...—Ĉu vi scias,—li subite sin turnis al sia amiko,—mi ne povas pli longe toleri ĉi-

сущности, всё эти чудные порывы духа—сентиментальная иллюзия.—Знаешь ли,—внезапно обратился онъ къ своему другу,—я дальше не въ состоянн вынести всего того, что называется жизнью. Надоѣла мнѣ она. Надо будетъ убраться ad patres. Это будетъ самый умный изъ воѣхъ моихъ поступковъ, когда-либо совершенныхъ.

— Ты серьезно говоришь или шутишь?—спросилъ его Ельскій.

— О, я далеко отъ шутокъ, мой другъ!—продолжалъ Перинъ.—Впрочемъ, быть можетъ, смерть не такая ужъ трагедія, какъ принято на нее смотрѣть. По моему, и жизнь, и смерть такія глузости, о которыхъ серьезно никогда не стоитъ говорить. Съ дѣтства намъ твердятъ о первостепенной важности такихъ благъ, какъ жизнь, и ввѣщаютъ какой-то непреодолимый ужасъ къ смерти. Потомъ развиваютъ эти вопросы въ тысячахъ литературныхъ и философскихъ произведеній. Тратятъ и время, и трудъ на разрѣшеніе вопросовъ, истинное значеніе которыхъ нудъ. Я сознаю, что началъ нѣсколько, быть можетъ, напыщенно, говоря о своемъ намѣренн. Скажу, въ такомъ случаѣ, проще: на-дняхъ, я думаю прервать нить своей жизни.

— Я тебѣ, по правдѣ сказать, не совѣмъ вѣрю!—первалъ его Ельскій.—Разсужденія твои очень неумѣсны. Твои мысля въ сущности стары и далеко неинтересны. Однимъ словомъ, ты напускаешь на себя храбрость, хотя и не сознаешь этого. Ты говоришь, что вопросы жизни и смерти не имѣютъ ни маѣйшаго смысла, но съ тѣхъ поръ, какъ у тебя явилось самосознаніе, эти вопросы не давали ни на минуту тебѣ покоя. Ты не оставилъ еще привычки подвергать себя анализу и медленно отравлять свое существованіе. Согласись, что въ нашемъ вѣкѣ это вовсе не къ лицу.

— Живи, другими словами, какъ живутъ воѣ!—воскликнулъ Перинъ.—Сдѣлайся сыномъ грубо-матеріальной настоящей культуры и чувствуй отъ нея свою рабскую зависимость! Отрекись отъ всего лучшаго, что таится въ твоемъ духѣ, во имя чуждыхъ для тебя идеаловъ вѣка! Убивай постепенно свой духъ, пока не превратишься въ то бездушное, машинальное животное, которое называется человѣкомъ двадцатаго столѣтія! Наслаждайся тѣми эстетическими удовольствіями, которыя такъ похожи на наслажденія, получаемыя отъ вида трубъ, дыма и т. п.

— Успокойся!—тихо обратился къ нему Ельскій,—ты слишкомъ увлекаться и преведчиваешь. Если давить тебя культура нашего вѣка, если ты не въ состоянн согласиться съ ея требованіями и покориться ей, въ такомъ случаѣ ты еще оставляешь за собой право протеста. Выражай его тѣмъ или другимъ образомъ. Но складывать оружіе, когда, быть можетъ, оно могло бы сослужить тебѣ огромную службу, по меньшей мѣрѣ, неразумительно, такъ какъ ясно говорить о твоемъ безсилн.

on tion, kion oni nomas vivo. Tedis ĝi al mi. Mi devos foriri „ad patres“. Tio ĉi estas la plej saĝa el miaj agoj, iam faritaj.

— Ĉu vi parolas serioze aŭ sercas?—demandis lin Elskij.

— Ho, mi estas malproksima de sercoj, amiko mia!—daŭrigis Perin.

Cetero, la morto estas, eble, ne tia tragedio, kian oni ĝin kutimis opini. Mi pensas, ke vivo kaj morto estas tiaj malsaĝaĵoj, pri kiuj oni neniam devas serioze paroli. De la infaneco oni ripetas al ni pri la unuagrada graveco de tiaj bonoj, kiel la vivo, kaj inspiras ian nevenkeblan timegon al la morto. Poste oni disvolvas tiujn-ĉi demandojn en miloj de literaturaj kaj filozofiaj verkoj. Oni perdas tempon kaj laboron en solvo de demandoj, kies vera signifo estas nulo. Mi konfesas, ke mi komencis, eble, iom gravstile, parolante pri mia intenco. Mi diros tial pli simple: dum tiuj ĉi tagoj mi intencas dissiri la fadenon de mia vivo.

— Mi, la veron dirante, ne tute kredas, al vi,—interrompis lin Elskij.

Viaj konsideroj estas tre negustlokaj. Viaj pensoj estas en la esenco, malnovaj kaj tre ne interesaj. Unuvorte, vi kuragiĝas vin mem, kvankam vi ne konscias tion-ĉi. Vi diras, ke la demandoj de la vivo kaj morto havas neniam sencon; sed de tiu tempo, de kiu en vi aperis la memkonscio, tiuj ĉi demandoj ne donas al vi eĉ unu minuton de paco. Vi ankoraŭ ne forlasis la kutimon sin analizi kaj venenas vian ekzistadon. Konsentu vi, ke en nia jarcento tio ĉi tute ne konvenas.

— Alivorte, vivu kiel ĉiuj vivas! ekkriis Perin,—Fariĝu filo de la malbelikate-materia nuntepa kulturo, kaj sentu vian sklavaran dependecon de ĝi! Rifuzu de ĉio plej bona, kio kaŝas en via spirito, en nomo de fremdaj por vi idealoj de via epoko! Mortigu paŝo post paŝo vian spiriton, ĝis kiam vi transformiĝos en tian senaniman maŝinan beston, kiu nomiĝas homo de dudeka jarcento! Ĝuu, vi, tiujn estetikajn plezurojn, kiuj estas tiel similaj al la plezuroj, ricevantaj de vido de tuboj, fumo, k. t. p. Kien kuri de ĉio tio ĉi, kiel ne en la tombon!..

— Trankviligu vi! mallaŭte sin turnis al li Elskij,—vi tro entuziasmiĝas kaj trograndiĝas. Se la kulturo de nia jarcento vin eĉ premas, se vi ne povas konsenti kun ĝiaj postuloj kaj submetiĝi, en tia okazo vi ankoraŭ lasas al vi rajton de la protesto. Esprimu ĝin per tia aŭ alia maniero. Sed lasi la armilojn, kiam, ĝi eble povus liveri al vi grandegan utilon, estas almenaŭ malprudente, ĉar tio klare montras vian senfortecon.

— Ĉi tio ĉi estas bone, diris Perin, sed vi forĝas nur pri unu malgranda vero: voli aŭ celi ion—ne estas tion atingi. Kio estas de tio, se mi komencos, kiel vi diras, per tia aŭ alia maniero protesti! Demando estas, ĉu mi tion povos fari? Ĉu estos ĉe mi sufiĉe da fortoj? Ĉu iu min aŭskultos?

— En viaj vortoj estas aŭdata la nekonvinkeco—interrompis Elskij, kaj tio ĉi estas

— Все это хорошо.—сказал Перинъ,—но ты забываешь только обь одной маленькой истинѣ, что желать, или стремиться къ чему-нибудь—не значить этого достигнуть. Что же съ того, если я начну, какъ ты выражаешься, тѣмъ или инымъ образомъ протестовать! Тутъ вопросъ еще въ томъ, сумѣю ли я это сдѣлать, хватить ли у меня силъ, выслушаетъ ли кто меня?..

— Въ твоихъ словахъ скользнуть неуверенность,—прервалъ Ельскій,—а это величайшій врагъ жизни. Ты долженъ освободиться отъ нея, во что бы то ни стало. Заставь себя вѣрить въ свои силы, въ то, что ты являешься положительной единицей у матери-природы.

— Легко сказать освободиться.—возразилъ Перинъ,—а сдѣлать гораздо труднѣе, если не невозможно. Измѣнить строгъ такъ или иначе сложившейся психики, дѣло замысловатое. Скучны, однако, всѣ эти наши разсужденія, тѣмъ болѣе, что толку отъ нихъ мало. Быть можетъ, если бы вдругъ забилъ въ моей душѣ неизсякаемый фонтанъ какой-то чудодѣйственной энергій, я бы ожилъ,—но безъ него нѣтъ спасенія!..

— Въ самой жизни ищи этотъ родникъ энергій,—сказалъ Ельскій.—Она представляетъ собою волшебное вмѣстительноемогучихъ источниковъ. Надо только умѣть пить изъ нихъ. Природа въ дивныхъ своихъ краскахъ и формахъ, мощныя созданія духа человѣческаго, искусство и наука, развѣ не могутъ служить тебѣ желаемыми источниками? Богатство и разнообразіе переживаній, полетъ мысли, сознание титаническаго могущества человѣческаго гения, величественныя и грандіозныя пирамиды знанія, стремящіяся своими вершинами коснуться неба—не удивительная ли, но величественная ли, это картина! Жизнь—міровое чудо, а мы—жрецы его! Въ самой себѣ она посылитъ оправданіе и высшую истину, и мы должны только исполнять возложенныя ею на насъ обязанности и преклоняться передъ ея могуществомъ и величіемъ. Въ этомъ будутъ заключаться всѣ наши лучшія наслажденія и задачи.

— Да, какъя вижу,—засмѣялся Перинъ,—ты ярый защитникъ жизни. Тѣмъ не менѣе, я остаюсь при своемъ: умереть, по моему, лучше, чѣмъ жить.

— Другъ,—возразилъ Ельскій,—ты жестоко ошибаешься! Ты сравниваешь, выражаешь языкомъ математики, величныя несоизмѣримыя. Жизнь и смерть нельзя мѣрить однимъ масштабомъ. То, что можетъ быть сказано относительно явленій жизни, далеко не относится къ явленіямъ смерти, и наоборотъ. Обыкновенно принято сравнивать смерть со сномъ, но это грубое заблужденіе. Сонъ, каковъ бы онъ ни былъ, все-таки представляетъ собою явленіе жизни, которое никогда не будетъ похоже на тотъ абсолютный покой, представляющій собою смерть, быть можетъ, также заблужденіе. Какое право имѣемъ мы утверждать, что та энергія, которая рождала нашъ духовный міръ, исчезнетъ безслѣдно послѣ смерти? Рѣшительно ни-

plej terura malamiko de la vivo. Vi devas liberiĝi de ĝi nepre. Devigu vin kredi en viajn fortojn, en tion, ke vi estas pozitiva unuo ĉe la patrina-naturo.

— Estas facile diri—liberiĝi, rediris Perin,—sed fari estas pli malfacile, se ne neeble. Ŝangi la ordon de tiel aŭ alie formiginta psiĥiko estas afero sagaca. Tamen, ĉiuj tiuj ĉi niaj konsideroj estas enuaj, des pli, ke malmulte da senco estas en ili. Eble, se en mia animo subite aperis neelĉerpebla fonto de ia mirinda energio, mi revivus, sed sen ĝi—la saluto malestas!..

— Serĉu vi en la mem vivo tiuu ĉi fonton de l'energio,—diris Elskij. La vivo estas soraĉa ujo de potencaj fontoj. Oni devas nur scii trinki, el ili. La naturo ep mirindaj siaj koloroj kaj formoj, potencaj kreitaĵoj de homa spirito, arto kaj scienco, ĉu ili ne povas servi por vi kiel dezirataj fontoj? La riĉeco kaj varieco de travivoj, la flugo de penso, la konscio de titana potenco de l'homa genio, la majestaj kaj grandegaj piramidoj de la scienco, celantaj atingi per siaj suproj la ĉielon,—ĉu tio ĉi ne estas mirinda kaj majesta pentraĵo. La vivo estas monda miraklo kaj ni—estas ĝiaj pastroj! En si mem ĝi havas pravigon kaj supran veron, kaj ni devas nur plenumi la devojn, sur ni metitajn, kaj submeti nin sub ĝia potenco kaj majestecon. En tio ĉi estas ĉiuj niaj plej bonaj guoj kaj problemoj.

— Jes, kiel mi vidas,—ridis Perin,—vi estas fervora defendanto de la vivo. Tamen ni restas kun miaj opinioj: morti, mi pensas, estas pli bone ol vivi.

Amiko mia,—rediris Elskij,—vi tre eraras! Vi komparas, per lingvo matematika dirante, grandaĵojn neintermezureblajn. La vivon kaj morton oni ne povas mezuri per unu mezurilo. Tio, kion oni povas diri pri la fenomenoj de la vivo, tute ne rilatas al fenomenoj de la morto kaj kontraŭe. Oni komparas ordinaro la morton kun dormo, sed tio ĉi estas grandega eraro. La dormo, kia ajn ĝi estu, tamen estas fenomeno de la vivo, ĝi neniam estos simila al tiu absoluta paco, kiun oni vidas en la morto. Tiu ĉi absoluta paco kiu estas la morto, estas eble ankau eraro. Kian rajton havas ni diri, ke tiu ĉi energio, kiu askas nian animan mondon, malaperos senpostigne post la morto? Tute nenian. Sekve, tre riske estas fidi la absolutan malekzistadon kaj ne ĝustatempe celi ĝin.

— Ni lasu tiujn ĉi paroladojn!—interrompis Perin—ili, vere, diras ion al la prudento, sed nenian al la sento. La lasta diras, ke la vivo estas por mi io malamika. La multo, komprenebla en la lingvo de la sento, tute ne povas esti tradukita en la lingvon de logiko. Vi ne povas prezenti al vi, kian gradon atingas iatempe miaj animaj suferoj! Mi sufokigas en atmosfero de la vivo, mi min batas per tuta mia ekzistajo en ĝian feran muron. Vane! Per miloj da fadenoj ĉirkaŭis ĝi mian ekzistadon, kaj eliro ne estas, krom unu: fini la vivon per memmortigo. La fatala

какого! Значить, очень рискованно полагаться на совершенное небожие стремиться не во-время къ нему.

— Оставим эти разговоры!— прервалъ Перинъ,—они, дѣйствительно, говорятъ кое-что разсудку, но ни юты чувству. Последнее говорить, что жизнь для меня есть нѣчто враждебное. Многое, понятное на языкѣ чувства, совершенно не можетъ быть переведено на языкъ логики. Не можешь себѣ представить, до какой степени доходить по временамъ мои душевныя муки!

Я задыхаюсь въ атмосферѣ жизни, я бьюсь всёми своимъ существомъ о ея желѣзную стѣну. Напрасно! Тысячами нитей окружила она мое существованіе, и нѣтъ выхода, кромѣ одного: покончить съ собою. Какая-то роковая сила влечетъ меня къ смерти. Мнѣ страстно хочется умереть, забыться, лишиться сознанія и гнетущихъ чувствъ. Не знаю кого винить во всемъ этомъ: себя ли, природу, или то и другое вмѣстѣ.

— Тотъ фактъ, что тебѣ часто хочется умереть,—сказалъ Ельскій,—еще болѣе говоритъ въ пользу того, чтобы ты жилъ. Не помню теперь, кто сказалъ неоспоримую истину, что въ человѣкѣ имѣющемъ чрезвычайное предрасположеніе къ смерти, скрываются богатые, жизненные силы. Это какъ нельзя лучше подходитъ къ тебѣ. Вся задача заключается лишь въ томъ, чтобы найти соответственные формы, въ которыя могла бы вылиться эта сила. Возможно, что въ недалекомъ будущемъ ты ихъ найдешь, а пока не спѣши со смертью. Умереть всегда успѣешь, а жить едва ли! Ободришь, и не падай духомъ!

Онъ дружелюбно хлопнулъ по плечу Перина, но тотъ ничего не отвѣтилъ. Машинально смотрѣлъ Перинъ впередъ и ничего не видѣлъ. Въ его душѣ господствовали безпорядочный хаосъ мыслей и чувствъ, надъ которыми носились огненные слова: ты долженъ умереть, другого выхода нѣтъ. Умире же скорѣй, не полагайся на обманчивыя надежды жизни!

Друзья возвращались въ городъ.

Былъ тихій вечеръ. Влѣдныя звѣзды появлялись на небѣ, принявъ сине-зеленый цвѣтъ. По временамъ таинственно пробѣгала легкой порывъ вѣтра дрожь охватывала тогда высокую граву, и стебли качались, повѣривъ что-то другъ другу. Вся природа притаилась, какъ будто скрывала въ груди своей что-то важное, великое и стояла на стражѣ своихъ тайнъ. По временамъ раздавался крикъ какой-то ночной птицы, жутко расходясь въ замершемъ воздухѣ.

Далеко на горизонтѣ чернѣлъ дѣсь, страшный и угрюмый, въ своемъ темномъ плащѣ. Торжественная величавость была разлита по землѣ. А земля засыпала, охваченная воспоминаніями о своемъ далекомъ будущемъ...

II.

Въ душѣ Перина господствовали тоска и отчаяніе. Ничто не помогало: ни ободренія друга, ни его свѣтлыя картины жизни. Пе-

forto tiras min al la morto. Mi pasie volas morti, forgesi min, senkonsciigi kaj perdi premantajn sentojn. Mi ne scias kiun mi devas kulpigi en ĉio tio ĉi: ĉu min mem, ĉu la naturon, ĉu ambaŭ kune...

— La fakto, ke vi ofte volas morti,—diris Eلسكی،—ankoraŭ pli multe diras pri tio, ke vi vivu. Mi ne memoras nun, kiuj diris nedisputeblan veron, ke en homo, havanta ekstreman altiron al la morto, sin kaŝas riĉaj fortoj de la vivo. Tio ĉi tre konvenas al vi. La tuta problemoj estas nur en trovo de konformaj rimedoj, per kiuj povus aperi tiu ĉi forto. En la proksima estonteco povas esti, vi ilin trovos, do vi ne rapidu kun la morto. Vi ĉiam havos tempon morti, sed vivi—dube. Kuragiĝu vi, kaj ne malesperu!

Li amike batis al la sultron de Perin, sed tiu nenion respondis. Perin rigardis antaŭen kaj nenion vidis. En lia animo regis senorda haoso de la pensoj kaj sentoj, super kiuj flugis la fajraj vortoj: vi devas morti, eliro ne estas. Mortu do pli rapide, ne fidu al rompaj esperoj de la vivo!

La amikoj reiris en la urbon. Estistrankvile la vespero. Palaj steloj aperis sur la ĉielo, kiu havis blue—verdajn kolorojn. Kelkajn momentojn malforta blovo de la vento mistere traflugis. La tremo ĉirkaŭkaptadis tiam la altan herbon, kaj la trunketoj balancis, parole laŭte ion unu al la alia. La tuta naturo silentis, kvazaŭ kaŝis en brusto sia ion gravan, grandan kaj staris sur gardo de siaj misteroj. Iateme sonadis krio de ia nokta birdo, timige disflugante en la aero kvazaŭ mortinta. Malproksime sur la horizonto nigre vidiĝis arbaro, terura kaj malafabla en sia maluma mantelo. Solena majesteco estis diversita sur la tero kaj la tero dormis, ĉirkaŭkaptita de rememoroj pri sia malproksima pasinteco...

II.

En la animo de Perin regis enuo kaj malespero. Neniu helpis: nek la kuragiĝoj de la amiko, nek klaraj pentraĵoj de la vivo. Perin sentis en sia interno ian glaciigan malplenecon, kiu de tago al tago fariĝis pli netolerebla, pli terura. Lastaj apogoj de lia animo paŝo post paŝo foriris ien en malproksimon, lasante post si nenian postsignon. Kune kun tio ĉi kreskis en lia animo la dezirego de morto, en oreolo do ia neordinara feliĉo, de ia kuraca, dia fonto. Li apenaŭ havis forton deteni sin de decida paŝo. Ŝajnis, ke ĉio estas tute simpla: oni ne devas vivi, ĉar estas tro sensece, sekve oni devas forlasi ĝin. Sed en la efektivo estis alie. Iaj nevideblaj fadejoj alligis lin al la vivo, kaj en la minutoj, kiam li jam estis preta sin mortigi, de ie, el profundo de la animo elnagadis iaj malproksimaj, mirindaj rememoroj, momente ekposedantaj lian ekzistaĵon. La neceseco de la morto ien malaperadis, la vivo denove ekposedadis lin. Sed pasis tago, alia,—kaj denove revenadis dezirego de morto, denove la vivo fariĝis griza kaj netolerebla Perin sentis sin precipi malbone dum matenoj. Li komencis levigi tre

ринь чувствовалъ внутри себя какую-то леденящую пустоту, которая изо дня въ день становилась все невыносимѣе, все ужаснѣе. Послѣднія опоры его духа постепенно уходили куда-то вдале, не оставляя послѣ себя никакого слѣда. Выбѣгъ съ тѣмъ разросталась въ душѣ его жажда смерти. Смерть представлялась ему въ ореолѣ какого-то небывалаго счастья, какого-то дѣлебнаго божественнаго источника. Онъ не былъ почти въ силахъ удержаться отъ рѣшительнаго шага. Казалось, все было такъ просто: жить не стоить, такъ какъ слишкомъ безмысленно, значить надо расстаться съ жизнью. Но надѣлъ выходило иначе. Какія-то невидимыя нити связывали его съ жизнью, и въ минуты, когда онъ ужъ былъ готовъ покончить съ собой, откуда-то изъ глубины души всплывали какія-то далекия, чудныя воспоминанія, мгновенно овладѣвавшія его существомъ. Необходимость смерти куда-ко исчезала, жизнь снова овладѣвала имъ. Но проходилъ день, другой и опять возвращалось желаніе смерти, опять жизнь становилась сѣрой и невыносимой. Перинъ чувствовалъ себя особенно плохо по утрамъ. Онъ началъ вставать очень рано, надѣясь, что это можетъ повліять благотворно на его душевное состояніе. Надежды его однако не оправдались.

Ельскій приходилъ къ нему по утрамъ, и они отправлялись гулять. Будучи необыкновенно привязанъ къ своему другу, Ельскій почти безпрерывно находился врозь него, всѣми способами утѣшая и ободряя.

Перинъ проснулся послѣ тяжелаго сна. Въ окно пробивались солнечныя лучи. Онъ нѣкоторое время лежалъ съ закрытыми глазами, а затѣмъ открылъ ихъ и осматрѣлся. Предметы, окружающіе его, показались ему очень странными въ своей неподвижности. Особенно дикимъ было то, что столъ какъ-то неестественно съехался. Дрожь пробѣжала по его тѣлу, но черезъ минуту онъ уже успокоился, сознавая, что ему все причудливо.

Онъ всталъ и машинально подошелъ къ окну. Влѣдное солнце коснулось его лица пучкомъ такихъ-же блѣдныхъ лучей. Жуткое чувство овладѣло имъ, когда онъ всмотрѣлся въ солнце, и замѣтилъ въ немъ что-то неподвижное, застывшее, мертвое. Перинъ отошелъ отъ окна и сѣлъ у стола. Тяжелыя мысли и чувства лѣзли въ душу, внося съ собою что-то удручивое.

Жизнь становилось невыносимымъ. Черная, щемлящая масса надвигалась огромной лавиной на душу. Мимо окна проходили люди, но Перину казалось, что это движутся какіе-то призраки, странные и непонятные.

Весь міръ представился ему чѣмъ-то чудовищнымъ, дающимъ. Надо прекратить сейчасъ это ужасное существованіе!—подумалъ онъ. Послѣ этого рѣшенія ему стало какъ-будто легче. Душа находила опору. Мысль о смерти начала носиться въ его душѣ съ необыкновенною отчетливостью. Она проникала все глубже и глубже въ его существо, пока со-

frue, esperante, ke tio ĉi povas bone influi al lia anima stato. Sed tiuj ĉi esperoj ne efektiviĝis. Elskij venadis al li matene kaj ili iris promenadi. Estante tre aldonita al sia amiko, Elskij preskaŭ senŝese estis apud li, konsolante kaj kuragiĝante lin ĉiamaniere.

Perin vekigis post malfacila dormo. En la fenestron penetris sunaj radioj. Li kuŝis dum ia tempo kun fermitaj okuloj, kaj poste malfermis ilin kaj ĉirkaŭrigardis. La objektoj, lin ĉirkaŭantaj, ŝajnis al li tre strangaj en sia senmovo. Precipe stranga estis tio, ke la tablo iel nenature kuntiriĝis. La tremo kuris tra lia korpo, sed post unu minuto li jam trankviligis, konsciante, ke ĉio al li ŝajnis. Li sin levis kaj maŝine aliris al la fenestro. La pala suno atingis lian vizagon per fasketo de iaj palaj radioj. Timiga sento lin ekkaptis, kiam li enrigardis en la sunon kaj rimarkis en ĝi ion senmovan, glaciigintan, malvivan. Perin foriris de la fenestro kaj sidigis antaŭ la tablo. Pezaj pensoj kaj sentoj rampis en la animon, enportante kun si ion sufokantan. Vivi farigis pli netolereble. Nigra, premanta amaso surŝoviĝis kiel grandega lavango sur la animon. Preter la fenestro iris homoj, sed al Perin ŝajnis, ke tio ĉi moviĝas iaj fantomoj, strangaj kaj nekompreneblaj. La tuta mondo ŝajnis al li kiel io monstra, premanta. Mi devas fini tuj tiun ĉi teruran ekzistadon,—pensis li. Post tiu ĉi decido farigis al li kvazaŭ pli facile. La animo trovis apogon. La penso pri la morto komencis flugi en lia animo kun neordinara klareco Ĝi penetris pli kaj pli profunden en lian ekzistadon, ĝis kiam ĝi ekposedis tute lin. Perin prenis el la tablo blankan pulvoron, metitan en papereton. Tio ĉi estis morfiio, ricevita de konata apotekisto, sub ia preteksto. Perin sciis, ke oni povas ekdormi eterne per ia dozo de la veneno, ekdormi tute sen doloroj. Tio ĉi inspiris lin posedi tiun ĉi gravan rimedon kontraŭ la vivo. Perin prenis glason, enversis tien el la karafo akvon kaj enŝutis la pulvoron, prenite komence malmulton sur la langon. La pulvero estis maldolĉa kaj malagrabra. Li komencis rapide miksi la blankan amason en la glaso. Kun mirinda sento de atendo rigardis li la blankigintan akvon. La tuta vivo, ĉiuj demandoj, lin ekscitantaj iam, kolektiĝis nun en tiu ĉi glaso. Baldaŭ ĉio finigos,—pensis li,—mi devas nur trinki la preparitan miksaĵon. En la lasta minuto io ekmoviĝis en la profundo de lia animo, nek-lare protestante kontraŭ la memmortigo, instinkte la manoj forigis de la glaso, kaj li foriris de la tablo. Sed tio ĉi estis nur momento. Subite ia furiozo ekkaptis lin, terura kolero pri sia nedecidemeco ekbolis en lia interno. Obekte al malkvieta, minuta ekmovo li ekrapidis al la tablo, kaptis la glason kaj rapide eltrinkis la enhavaĵon. Post tio ĉi venis kvazaŭ plibonigo, al kiu baldaŭ ne prokrastis aligi ankaŭ sento de premo. En lia cerbo ekflugis penso, ĉu li ne agis tro rapide; sed tuj io levigis maldidigante kaj malrapide en lia animo kaj komencis pravigi lian agon. Fragmentaj kaj senligitaj pensoj

вершено не овладела имъ. Перинъ вынулъ изъ стола бѣлый порошокъ, завернутый въ бумажку; это былъ морфій, полученный имъ отъ знакомаго аптекаря, подъ какимъ-то предлогомъ. Перинъ зналъ, что при известной дозѣ яда, можно заснуть навѣки совершенно безболѣзненно. Это п побудило его овладѣть драгоценнымъ средствомъ противъ жизни. Перинъ взявъ стаканъ, налилъ въ него изъ графина воды и всыпалъ порошокъ. взявъ предварительно небольшое количество его на языкъ. Порошокъ былъ горькій, неприятный. Быстро началъ онъ мѣшать бѣлую массу въ стаканъ. Съ удивительнымъ чувствомъ ожиданія, смотрѣлъ онъ на поблѣвшаую воду. Вся жизнь, всѣ вопросы, волновавшіе его когда-либо, сосредоточились теперь въ этомъ стаканѣ. Сейчасъ все окончится, — думалъ онъ, — надо только выпить приготовленный растворъ. Въ послѣднюю минуту, что-то зашевелилось въ глубинѣ его души, глухо протестуя противъ самоубійства, инстинктивно руки отстранились отъ стакана, и онъ отошелъ отъ стола. Но это было лишь мгновение. Внезапно какая-то ярость овладѣла имъ, страшная злоба на свою вялость и нерѣшительность зарокотала внутри его. Повинуясь бурному, минутному порыву, онъ бросился къ столу, схватилъ стаканъ, и быстро выпилъ содержимое. Послѣ этого, наступило какъ-будто облегченіе, къ которому не замедлило вскорѣ примѣшаться чувство угнетенности. Въ его мозгу мелькнула мысль, не поступилъ ли онъ опрометчиво; но тотчасъ же, что-то поднялось лѣнливо и медленно въ душѣ, и начало оправдывать его поступокъ. Отрывочныя и безсвязныя мысли начали проноситься въ его головѣ. Перинъ началъ ходить по комнатамъ. Въ его воображеніи всплывали картины дѣтства и юношескіе годы. Перинъ началъ ощущать въ головѣ тяжесть, ноги тоже какъ-будто ослабѣвали. Онъ подошелъ къ кровати и сѣлъ. Какія-то густыя, туманныя мысли застилали давящимъ покровомъ мозгъ. И вдругъ Перину показалось, что сердце перестаетъ у него биться въ груди и, что невидимыя щупальцы сжали всѣ его члены. Животный страхъ овладевалъ имъ. Внезапно захотѣлось жить, захотѣлось увѣрить себя, что все происшедшее лишь сонъ. Но сознание того, что все случившееся — дѣйствительность, становилось до того вестерными, что Перинъ пошелъ къ двери, хотѣлъ кричать, звать на помощь. Однако онъ не издалъ ни звука. Какое-то оцѣпенѣніе охватило его и ледяное равнодушіе сковывало мало-по-малу все его существо. Онъ подошелъ снова къ кровати, и легъ на нее. Безсвязныя мысли окользили и исчезали куда-то, захотѣлось спать. Немножо начали закрываться вѣки. Перинъ нѣсколько минутъ старался бороться съ охватывавшимъ его сномъ. Наконецъ сознание начало потухать, и онъ заснулъ.

Почаса спустя, Ельскій, заходившій ежедневно къ Перину, вошелъ въ его комнату. Онъ подошелъ къ Перину и былъ пораженъ

komencis flugi en lia kapo. Perin komencis pasi en la ĉambro. En lia imago elnagis pentraĵoj de la infaneco kaj la junaj jaroj. Perin komencis senti en la kapo pezecon, la piedoj ankaŭ kvazaŭ malfortigis. Li aliris al la lito kaj sidigis. Laj densaj, nebulaĵ pensoj kovris la cerbon per premanta kovrilo. Kaj subite ŝajnis al Perin, ke la koro ĉesas bati en la brusto kaj ke nevideblaj palpiloj premis ĉiujn liajn membrojn. Besta timo ekposedis lin. Subite li ekvolis vivi, ekvolis kredigi sin, ke ĉio pasinta estas nur sono. Sed la konscio pri tio, ke ĉio pasinta estas realeco, farigis tiel netolerebla, ke Perin iris al la pordo, volis krii, voki helpon. Tamen li eldonis neniun sonon. La rigido ekkaptis lin kaj glacia indifereco katenis paŝo post paŝo la tutan lian ekzistaĵon. Li aliris al la lito kaj kuŝigis sur ĝin. Senigitaj pensoj glitis kaj malaperis ien, Li ekvolis dormi. Senvole komencis sin fermi la palpebroj. Perin penis dum kelkaj minutoj batali kontraŭ dormo, lin ekkaptinta. Fine, la konscienco komencis estingiĝi kaj li ekdormis.

Post duonhoro Elskij, kiu venadis ĉiutage al Perin, eniris en lian ĉambron. Li aliris al Perin kaj estis mirigita pro malviva paleco de l'amiko. Antaŭsentante ion malbonan, li komencis vekti Perin. Sed liaj pensoj estis vanaĵ. Perin kuŝis senmove. Elskij aliris al la tablo kaj, ekvidinte la lastaĵon de la pulvero, komprenis, ke lia amiko sin venenis. Li rapide sendis por kontraŭveneno, kaj mem, dume, penis revenigi la konscion de Perin. Perin fine ekbalbutis ion. Elskij duobligis siajn pensojn. La kuracilo estis alportita, kaj Elskij enverŝis ĝin en la bluiĝintajn lipojn de l'amiko. La influo de la kuracilo ne malrapidis aperi. Sekvis forta vomo, kaj iom post iom Perin komencis reveni en konscion.

— Por kio vi faris tion-ĉi, sin turnis al li Elskij.

Mi kredis, ke vi nur tiel parolas, kaj neniam supozis en vi tian senkuragis!

— Se vi sciis, kion mi travivis en tiuj ĉi kelkaj minutoj—respondis Perin.—Tiuĵ ĉi minutoj ne egalas la travivojn de tutaj jaroj! Mi konvinkigis, ke vivo estas pli forta ol morto, ke mi, malgraŭ ĉiuj miaj neoj, estas portanto de la potenco vivo. Vi ne povas prezenti al vi, kiu terura maledsporo ekkaptis min, kiam mi komprenis, ke mi mortas! Nur tiam eksentis mi per la tuta mia ekzistaĵo tiujn grandegajn provizojn de vivaj fortigis kiuj kasiĝis en mi. Kvazaŭ uragano levigis ili kun tiantana protesto kaj kondamno... Tio estis nur kelkaj momentoj, sed mi neniam ilin forgesos! Granda vero farigis por mi tiam okulvidebla: la vivo estos forta kaj senfine potenco en siaĵ aferoj kaj perforta morto estas unu el la plej teruraj atencoj kontraŭ rajtoj de la vivo. Ĉiuj demandoj ricevas nun tute alian lumigon. Mi sentas ion klaran kaj gojan, kiu levigas en mia animo, ian gajan kanton...

— Nu, bone! ekkriis Elskij,—vestigu, kaj ni iru en la kampon. Vi devas spiri la aeron de kampoj. Via spirito bezonas delikatan fle-

мртвенною блѣдностью друга. Предчувствуя что-то недоброе, онъ началъ будить Перина. Но усилія его были напрасными: Перинъ лежалъ неподвижно. Ельскій подошелъ къ столу и, замѣтивъ остатки порошка, догадался, что другъ его отравился. Быстро послалъ онъ за противоядіемъ, а самъ, между тѣмъ, старался привести Перина въ чувство. Перинъ, наконецъ, пробормоталъ что-то. Ельскій удвоилъ свои усилія. Лекарство было принесено, и Ельскій влилъ его въ поспившія губы пріятеля. Дѣйствіе лекарства не замедлило сказаться. Последовала усиленная рвота и мало-по-малу Перинъ началъ приходить въ себя.

— Зачѣмъ ты это сдѣлалъ?—обратился къ нему Ельскій.—Я былъ увѣренъ, что ты органичишься словами, и никогда не подозревалъ съ твоей стороны такого малодушія!

— Если бы ты зналъ, что пережила я въ эти нѣсколько минутъ!—отвѣтилъ Перинъ.—Эти минуты не сравняются съ переживаниями цѣлыхъ годовъ! Я убѣдился въ томъ, что жизнь сильнѣе смерти, что я, несмотря на всѣ свои отрицанія, носитель могучей жизни. Не можешь себя представить, какое дикое отчаяніе овладѣло мною, когда мнѣ сдѣлалось яснымъ, что я умираю! Тогда только почувствовалъ я всѣмъ своимъ существомъ тѣ огромныя запасы жизненныхъ силъ, которыя таились во мнѣ. Какъ буря, поднялись онѣ съ титаническимъ трепетомъ и осужденіемъ... Это были мгновенія, но никогда не забуду я ихъ! Великая истина стала для меня тогда очевидной: жизнь сильна и безконечно могуча въ своихъ проявленіяхъ, а насильственная смерть есть одно изъ самыхъ вопіющихъ посягательствъ на права жизни. Всѣ вопросы получаютъ теперь совершенно иное освѣщеніе. Я чувствую что-то ясное и радостное, поднимающееся въ душѣ, какую-то ликующую плѣну.

— Ну, и прекрасно!—воскликнулъ Ельскій.—одѣвайся, пойдемъ въ поле. Тебѣ надо подышать воздухомъ полей. Твой духъ нуждается въ нѣжномъ уходѣ, послѣ того перелома, который только что совершился въ тебѣ.

Перинъ одѣлся, и друзья вышли изъ дому.

III.

На полянѣ, залитой ослѣпительно-блѣгими лучами, лежали друзья. Перинъ приложилъ руку къ глазамъ и смотрѣлъ вверхъ. Ельскій облокотился и пристально всматривался въ густую траву, слѣдя за кипучею жизнью крошечныхъ твореній. Солнце посылало цѣлыя потоки свѣта и тепла, а земля, едва переводя дыханіе, поглощала ихъ въ свое необъятное лоно. Природа замирала отъ избытка наслажденія, и по воздуху, широкими волнами, неслаась упоительная нѣга, заставляя на мгновеніе забыться въ нѣжной, благоухающей полудремотѣ. Деревья застыли, оняненные роскошною ибенью. Изрѣдка пробѣгала легкая дрожь отъ сладкаго забытья. По временамъ пролеталъ жукъ, радостно напѣвая свой гимнъ. Изрѣдка съ верхушекъ деревь-

гонъ post tiu krizo, kiu nun okazis en vi. Perin vestigis kaj la amikoj eliris el la domo.

III.

Sur kampo, superŝita de blindige—blankaj radioj, kuŝis la amikoj. Perin almetis la manon al la okuloj kaj rigardis supren. Elskij sin apogis kaj atente rigardis en la densan herbon, observante la ageman vivon de malgrandetaj kreitaĵoj. La suno sendis preskaŭ riverojn de lumo kaj varmo, kaj la tero, apenaŭ spirante, englutis ilin en sian senmezuran bruston. La naturo svenis pro troeco de ĝuo kaj en la aero fluis per largaj ondoj malsobriga doloro, devigante forgesiĝi en momento en delikata, bonodora duondormo. La arboj ne ŝanceliĝis, ebriaj de la luksa kanto de la vivo. Iajoje kuris tra la folioj malgranda tremo de dolĉa ebrio. Kelkajn momentojn traflugis skarabo, ĝoje kantante sian himnon. Iajoje atdigiĝis de suproj de l'arboj virtuozaĵoj triloj de gajaj, senlacaj plumaj kreitaĵoj. Estis lume kaj komforte, libere kaj ĝoje. La vivo, ŝajnis, festenis kaj en memforgeso disdonadis siajn belegajn donojn al ĉiu vivanto. En unu grandega, eterne—ekzstanta estanteco transformiĝadis la estinteco kaj la estonteco.

— Jes, apenaŭ mi ne faris malsaĝaĵon,—sin turnis Perin al Elskij,—kiam mi provis min nenigi. — Ĉiuj suferoj estas sensignifa sono kompare kun tiuj momentoj de belega sento kiu levigas en la animo dum la konscio de sia partopreno en la potenco festeno de la vivo. Estas deziro fari ilin eternaj, senĉesaj. En ili kaŝis la naturo siajn diajn esencoj ĉiu vejneto de mia ekzistaĵo tremas de bato de la mirinda pulso de la vivo.

— De unu ekstremo al la alia,—diris Elskij ridante,—estas kredeble nur unu paŝo. Antaŭnelonge vi vidis ĉion en nigraj koloroj, kaj nun, ŝajnas, ĉion-en hele—klaraj. Kiel ĉiam, vi estas inklina al la memforlogo kaj trograndigo. Rigardu vi la vivon pli per okuloj de saĝeco, ol de la sento. Estu ĝi por vi ia grandega forto aperiganta sian esencon aŭ en aperoj de suna ĝojeco, aŭ en detruo, aŭ en senfinaj nuancoj inter tiuj kaj alia. En la brusto de la vivo estas kaŝita amaso de kontraŭdiroj, sed sen ili ĝi perdus sian veran koloron. Rigardu vi atente ĝian ĉiam sangigantan vizagon kaj vi rimarkos ĝian animon sensangan kaj eternan. Io nekaptebla kunligas per nesirebla fadeno suferojn kaj ĝojojn, ravojn kaj malesperon, klare dirante, ke la ŝajna duoco ne neigas en si unu grandan—ĝojon.

— Vi vojaĝas en la lando de metafiziko,—diris Perin,—kaj tio ĉi nun, dum tiaj ebriaj minutoj, estas tute superflua. En vi ĉiam ekzistas ia kalkulado de ĉio. Vi limigas diversajn fenomenojn per difinaj rubrikaj kaj poste resumas. Tio ĉi ne plaĉos al mi. Ĉetere, lasu ni babiladon kaj trempigu pli bone en aŭdon de kantoj, kiuj per larga fluo enverŝigas en la animon, dorlotigante ĝin. Mi pensas, ke la plej alta vero kaŝiĝas en travivoj, kaj analizi ilin havas egalan sencon,

раздавались виртуозныя трели веселых, неумолкаемых пернатых созданий. Было тепло и уютно, привольно и радостно. Жизнь, казалось, прорвала и въ самомъ забвеніи расточала свои пышные дары всему живому. Въ одно огромное, вѣчно пребывающее настоящее превращалось прошедшее и будущее.

— Да, я чуть не сдѣлалъ глупости,—обратился Перинь къ Ельскому,—когда пытался уничтожить себя.—Всѣ страданія—пустой звукъ по сравненію съ тѣми моментами чувства, поднимающимися въ душѣ отъ сознанія своего участія въ могучемъ ликовавіи жизни. Ихъ хочется сдѣлать вѣчными, безсмѣнными. Въ нихъ скрыта природа свои божественныя свойства. Каждая жилка моего существа трепещетъ отъ бѣнія чуднаго пудьса жизни.

— Отъ одной крайности до другой,—сказалъ смѣясь Ельскій,—какъ видно, одинъ шагъ. Недавно ты видѣлъ все въ черныхъ краскахъ, теперь же, кажется, въ ярко-свѣтлыхъ. Какъ всегда, ты склоненъ къ увлеченію и преувеличенію. Смотри на жизнь болѣе глазами ума, чѣмъ чувства. Пусть она будетъ для тебя какой-то огромной силой, выражающей свою сущность то въ проявленіяхъ солнечной радости, то въ разрушеніи, то въ безконечныхъ отгѣнкахъ между тѣмъ и другимъ. Масса противорѣчій скрыта въ груди жизни, но безъ нихъ она потеряла бы свою настоящую окраску. Всмотрись въ ея постоянно измѣнчивое лицо и ты замѣтишь ея душу неизмѣнную и вѣчную. Что-то неуловимое соединяетъ неразрывною нитью страданія и радости, восторги и отчаяніе, ясно говоря, что кажущееся раздвоеніе не отрицаетъ въ себѣ одной великой Радости.

— Ты ударился въ метафизику,—сказалъ Перинь,—а это теперь, въ такіа уноительныя минуты, совершенно лишнее. У тебя всегда существуетъ какой-то подсчетъ всему. Ты разграничиваешь различныя явленія опредѣленными графами и подводиса потомъ итоги. Это мнѣ не нравится. Впрочемъ, оставимъ болтовню, и погрузимся лучше въ слушаніе тѣхъ пѣсней, которыя широкой струей вливаются въ душу, погружая ее въ

kiel peni argumenti, ke duoble du estas kvar. Li silentis kaj kuŝigis sur la dorson, sin banante en sunaj ondoj, kiuj disiris sur la supraĵo de la tero. La mondo dormetis en sorĉaj sonoj de viva kanto. Ŝajnis, ia blua, songo ekkaptis per nevideblaj ĉirkaŭprenoj la grandegan teron kaj la largan ĉielon. Sur la altaro de ĉiopova naturo, ĉio la plej bona, ĉio bele-ga estis portata, kiel ofero al granda sorĉistino—vivo. Ĝi do dormigadis ĉiujn per sia mirindfara spiro, surblovante dian dolĉecon de la ekzistado kaj helajn songojn, plenajn de sorĉa malpezeco kaj ĉarmo. Povis esti nek maltrankvilo, kek timo,—povis esti nek malamo, nek malespero—ĉio dronis kaj anstataŭigis per mirinda amo al ĉio estanta, eĉ malproksima kaj malamika. En tiu ĉi momento estis tiel klare, ke la vivo estis monda miraklo, antaŭ kiu devas sin klini la elementoj mem kaj ĉiam sopiranta, malkontenta homo.

Vlad. Dubas.

Tradukts M. Cejtlin.

какое-то очарованіе. По моему, высшая истина скрыта въ переживаніяхъ, а разбираться въ нихъ имѣетъ такой же смыслъ, какъ пытаться доказывать, что дважды два четыре.

Онъ замолчалъ, и легъ на спину, купааясь въ солнечныхъ волнахъ, расходящихся по поверхности земли. Миръ дремалъ подъ чарующіе звуки пѣсни жизни. Казалось, какая-то голубая, воздушная греза охватила невидимыми объятіями огромную землю и широкое небо. На алтарѣ всемогущей природы все лучшее, все прекрасное приносилось въ жертву великой чародѣйкѣ-жизни. А она ублаживала всѣмъ своихъ чудодѣйственнымъ дыханіемъ, навѣвая божественную сладость бытія и прозрачные сны, полные волшебной легкости и прелести. Не могло быть ни тревогъ, ни страха, не могло быть ненависти и отчаянія—все поглощалось и замѣнялось чудной любовью ко всему сущему, хотя бы далекому и даже враждебному. Въ этотъ мигъ было ясно, что жизнь мировое чудо, передъ которымъ должны преклоняться сами стихіи и вѣчно тоскующій недовольный человѣкъ...

Vlad. Dubas.

О цѣли жизни.

Читая въ первыхъ номерахъ „В. Знанія“ полныя отчаянія разсужденія товарищей-пессимистовъ, невольно задаешь себѣ вопросы: какими образомъ люди, полные жизни, энергіи, плодотворной силы, обратились въ такихъ ужасныхъ пессимистовъ и гдѣ причина утраты ими духовнаго равновѣсія? Тѣ же г. г. пессимисты еще въ 1905 г. видѣли передъ собой и указывали другимъ ясно опредѣленную цѣль: способствовать облегченію страданій несчастныхъ, обездоленныхъ братьевъ. Въ эти дни, полные свѣтлыми надеждами, возвышенными чувствами, никто не сомнѣвался

Pri celo de la vivo.

Kiam ni legas en la unuaj numeroj de „Vjestnik Znanja“ plenajn de malespero konsiderojn de kamaradoj-pesimistoj, antaŭ mi nevole eperas demandoj: kiamaniere homoj, plenaj, de vivo, energio, grandega forto, farrigis tiaj teruraj pesimistoj kaj kie estas kaŭzo, pro kiu ili perdis sian animan egalpezecon? Tiuj samaj sinjoroj—pesimistoj ankoraŭ en 1905 jaro vidis antaŭ si kaj montradis al aliaj klaran difinitan celon: helpadi al plifaciligo de suferoj de malfelĉaj, mizerigitaj fratoj. En tiuj ĉi tagoj, plenaj de luanaj esperoj, altaj sentoj, neniu dubis pli cel-

въ плѣсообразности жизни, ибо всякій въ рилъ, что исполняютъ святую миссию. Въ лучшія силы общества преслѣдовали одну и ту же цѣль: всё стремились къ улучшенію народнаго быта. Мысль, что вотъ-вотъ разсѣются черныя облака жги и несправедливости и на горизонтѣ блеснутъ первые лучи истины и правды, всёхъ воодушевляла. Но однимъ внезапнымъ ударомъ разрушились всё мечты!

И вотъ прошло всего три года, и какаѣ непреодолима пропасть отдѣляетъ насъ отъ этого времени, какой внутренній переворотъ произошелъ въ насъ, какъ измѣнились до неузнаваемости наши взгляды на жизнь. За это время общественную арену заняли какія-то темныя личности, врачи прогресса начали играть свою дьявольскую роль, вонзая свои ядовитыя когти въ измученный организмъ временно побѣжденнаго общества. Это именно и является главной причиной всёхъ нареканій на пустоту жизни. Общество, видя передъ собой только одинъ мракъ и хаосъ, въ отчаяніи опускаетъ руки. Слабые духомъ вовсе теряютъ вѣру въ лучшее будущее, имъ овладѣваетъ отравляющій пессимизмъ, который окончательно подтачиваетъ ихъ жизнь, утратившую для нихъ всякую цѣнность. Болѣе же энергичные пытаются, еще какъ-нибудь продолжать работу, но, не встрѣчая нигдѣ взаимности, сочувствія, тоже отпадаютъ и поддаются общей апатіи. Словомъ реакція господствуетъ вездѣ, наводя на всёхъ какую-то скуку, убивая во всякомъ силу воли. Видя это, сердце истиннаго друга народа обнаруживаетъ кровью и у него вырывается вопросъ: когда же наступитъ конецъ этому убойственному равнодушію? Но нельзя падать духомъ.

Исторія намъ доказываетъ, что во всё вѣка пришлось тратить много, очень много, энергіи, терпѣнія, крови, чтобы подготовить почву для новыхъ идеаловъ, и, несмотря на всё препятствія послѣдніе все-таки пробили себѣ дорогу. Ничто на свѣтѣ не создается мгновенно, всё новыя проблемы должны пройти свою естественную стадію развитія, и проникнуть въ широкіе слои общества лишь эволюціоннымъ путемъ. Потому, товарищи, никакое временное поражение не должно насъ останавливать въ начатой работѣ, а наоборотъ должно служить призывомъ къ болѣе усилеиной дѣятельности, къ болѣе энергичной работѣ, а работы—тѣма. Вездѣ царятъ темнота, невѣжество, суевѣріе; и долгъ каждого истиннаго друга человечества, каждого честнаго гражданина придти на помощь несчастнымъ, ищущимъ свѣта. Въ этой святой, благородной работѣ каждый найдетъ отвѣтъ на всё вопросы, ибо только наука въ состояніи придать смыслъ жизни, облегчить человѣческія страданія, наставить общество на правильный путь.

III. Бъжунеръ.

konformeco. de la vivo, ĉar ĉiu kredis, ke li plenumas sanktan mision. Ĝiuj plej bonaj fortoj de la societato persekutis la saman celon: ĉiuj celis al plibonigo de la popola vivo. La penso, ke tuj sin distros nigraj nuboj de mensogo kaj maljusteco kaj sur la horizonto ekbrilos unuaj radioj de vero kaj justeco, ĉiujn entuziasmigis. Sed per unu subita ekbato sin detruis ĉiuj revoj!

Kaj ĵen pasis nur tri jaroj kaj kia nevenkebla profundaĵo apartigas nin de tiu ĉi tempo, kia interna revolucio okazis en ni, kiel sangigis nekredeble niaj pensoj pri la vivo. Dum tiu ĉi tempo socialan arenon okupis iaj mallumaj personoj, malamikoj de progreso komencis ludi sian diablan rolon, enpŝante siajn venenajn ungojn en elturmentigintan organismon de la venkita por kelka tempo socio. Tio ĉi nome estas ĉefa kaŭzo de ĉiuj tiuj ĉi riproĉoj en malpleneco de la vivo. La societato, vidante antaŭ si nun nur mallumon kaj haoson, mallevas manojn pro malespero. Homoj, molfortaj spirite, tute perdos kredon en pli bonan estontecon, ilin venkas venena pesimismo, kiu tute pereigas ilian vivon, perdintan por ili ian ajn valoron. La pli energiaj do provas ankoraŭ iel daŭrigi laboron, sed nenie renkontante reciprokecon, kunsenton, ili ankau poststarigas kaj aldonas sin al komuna apatio. Unuvorte, reakcio regas ĉie, inspirante al ĉiuj ian malgojn, mortigante en ĉiu forton de l'volo.

Vidante tion ĉi, koro de vera amiko de la popolo tre suferas kaj li demandas: kiam do venos fino de tiu ĉi terura indiferenteco?

Sed oni ne devas fali spirite!

La historio al ni pruvas, ke ĉiuj cantjaroj oni devis malŝpari multe, tre multe da energio, pacienco sango, por prepari fundamenton por novaj idealoj kaj, malgraŭ ĉiuj bariloj, ili tamen trabatis por si vojon. Nenio en la mondo kreigis subite, ĉiuj novaj problemoj devas trairi ĉian naturan stadion de disvolvigo kaj penetras en vastajn tavolojn de socio nur per vojo evolucia. Tial, kamaradoj, nenia kelkatempa malvenko devas nin haltigi en la komencita laboro, sed kontraŭe devas servi kiel alvoko al plifortigita agado, al pli energia laboro, ĉar estas multe da laboro. Ĉie regas mullumo, malklereco, superstiĉo; kaj devo de ĉiu vera amiko de l'homaro, ĉiu honesta regnanto estas veni por helpo al malfeliĉaj, serĉantaj lumon. En tiu ĉi sankta, nobla laboro ĉiu trovas respondon al ĉiuj demandoj, ĉar nur la scienco povas doni sencon al la vivo, plifaciligi homajn suferojn kaj montri al la societato veran vojon.

Ŝ Bjejuner.

Esperantigis I. Ŝ-ra.

IV. Научная переписка.

Нужны-ли сказки?

(По поводу статьи А. Гр. „Опять сказки“ въ журналѣ „Espero“ н. г. № 4).

Авторъ статьи: „Опять сказки“ высказываетъ мысль, что сказки для дѣтей вредны и что вообще „воспитательная роль ихъ очень и очень сомнительна“.

Мнѣ кажется, что авторъ придаетъ сказкамъ слишкомъ большое значеніе въ воспитательномъ отношеніи: по одиѣмъ сказкамъ и книжкамъ дитя всецѣло не воспитывается. Окружающая среда, всевозможныя обстоятельства жизни, принципъ, руководящій воспитаніемъ,—вотъ что создаетъ нравственную фizioномію человѣка.

Ребенокъ живетъ своей особой жизнью; у него свой міръ,—грезъ и фантазій,—и онъ страстно увлекается всѣмъ фантастическимъ. Умъ его нисколько не поражается противорѣчіями между дѣйствительностью и сказочнымъ міромъ: все вниманіе его сосредоточивается на фантастическомъ сплетеніи сказочныхъ событий. Ребенокъ видитъ въ сказкахъ прежде всего развлеченіе, не обращая вниманіе на нравственную сторону ихъ.

Пробуждая и возбуждая духовную дѣятельность ребенка, сказки даютъ ему высокое духовное наслажденіе. Вдумываясь же въ предметъ, искать какія—либо противорѣчія, ребенокъ еще не состоянии: для этого нужно быть болѣе развитымъ и обладать способностью къ критикѣ, что по естественнымъ психологическимъ законамъ совершается въ періодъ болѣе поздній. Сила воображенія, неспособность вдумчиво относиться къ окружающему—почти общее достояніе дѣтей младшаго возраста, и поэтому неудивительно, что дѣтямъ больше всего нравятся все то, что выходитъ изъ уровня дѣйствительности, поражая умъ и чувство ихъ образами, звуками и красками.

Вотъ что пишетъ объ этомъ нашъ великій критикъ В. Г. Бѣлинскій: „Въ дѣтствѣ фантазія—преобладающая способность и сила души, первый посредникъ между духомъ ребенка и вѣдъ его находящимся

IV. Scienca Korespondado.

Ĉu fabeloj estas necesaj?

(Okaze de la artikolo de A. Gr. „Ree fabeloj“ en la ĵurnalo „Espero“ de tiu ĉi jaro № 4).

La aŭtoro de la artikolo „Ree fabeloj“ eldiras penson, ke fabeloj por la infanoj estas malutilaj kaj ke ĝenerale „ilia eduka rolo estas tre duba“.

Al mi ŝajnas, ke la aŭtoro aldonas al fabeloj tro grandan signifon en la eduka rilato: per unuj fabeloj kaj libroj la infano entute ne estas edukata. La ĉirkaŭanta vivo, ĉiaspecaj cirkonstancoj de la vivo, principo, gvidanta la edukadon,—jen kio kreas la moralan fizionomion de l' homo.

La infano vivas per sia aparta vivo; ĝi havas sian mondon,—la mondon de revoj kaj fantazioj,—kaj ĝi pasie forlogigas de ĉio fantazia.

Ĝia saĝo neniam admiras la kontrastecon inter la realeco kaj la fabela mondo: la tuta ĝia atento kuncentriĝas sur fantazia kunplektigo de fabelaj okazoj. La infano vidas en fabeloj antaŭ ĉio amuzon, ne turnante la atental moralan flanko de ili.

Vekante kaj ekscitante la spiritan agadon de l' infano, fabeloj donas al ĝi altan spiritan guon. Enpensi do en objekton, serĉi iajn kontrastdirojn, la infano ankoraŭ ne estas kapabla por tio ĉi oni devas esti pli inteligenta kaj posedi kapablon al kritiko, kio laŭ naturaj psikologiaj leĝoj fariĝas en periodo pli malfrua. La forto de l' imago, senkapableco enpenseme rilati al ĉirkaŭanta mondo estas preskaŭ universala propreco de la infanoj de pli juna aĝo, kaj tial ne estas mirinde, ke al infanoj la plej multo plaĉas tio, kio eliras el la nivelo de realeco, admirante ilian saĝon kaj senton per imagoj, sonoj kaj koloroj.

Jen kion skribas pri tio ĉi nia granda kritikisto V. G. Bĵelinskij: „En la infaneco la fantazio estas superreganta kapablo kaj forto de l' animo, la unua peranto inter spirito de infano kaj ekster ĝi troviganta mondo de realeco. La infano ne postulas konkludojn, argumentojn kaj logikan konsekvencon: ĝi bezonas imagojn,

міромъ дѣйствительности. Дитя не требуетъ выводовъ, доказательствъ и логической послѣдовательности: ему нужны образы, краски и звуки. Дитя не любитъ идей: ему нужны исторіи, кн., повѣсти, сказки, рассказы. И посмотрите, какъ сильно у дѣтей стремленіе ко всему фантастическому, какъ жадно слушаютъ они рассказы о мертвецахъ, привидѣніяхъ, волшебствахъ. Что это показываетъ?— потребность безконечнаго, начало чувства поэзіи, которая находится для себя удовлетвореніе пока еще въ одномъ чрезвычайномъ, отличающемся неопредѣленностью идеи яркостью красокъ“ (сочин. В. Г. Вѣлинскаго, т. I, стр. 805, изд. Мешкина, 1893 г.).

Такимъ образомъ, являясь какъ-бы естественной потребностью дѣтской души, дѣйствуя на воображеніе, сказки возбуждаютъ духовную дѣятельность дѣтей и доставляютъ послѣднимъ высокое эстетическое наслажденіе. И я полагаю на основаніи всего этого, что сказки имѣютъ свой *raison d'être*...

Указывая на вредъ, приносимый сказками, учитель А. Гр., между прочимъ, пишетъ: „тайственностью, сверхъестественностью, внушаемымъ страхомъ убываетъ энергія, ослабляется развитіе воли и, къ тому же выработываются тѣ начала, на которыхъ держится современное рабство“....

Эти слова звучать красиво, но они туманны, расплывчаты и парадоксальны... Не слышкомъ-ли сказано, г. Гр.?... Помоглите какія это начала, выработываются влияніемъ сказокъ,—начала, на которыхъ держится современное рабство?... Какое, чье рабство?...

При всемъ моемъ искреннемъ желаніи, я не въ состояніи понять всего глубокомыслия этой фразы. Мнѣ хотѣлось-бы, чтобъ Вы высказали Вашу мысль болѣе опредѣленно и точно, не прибѣгая къ общимъ мѣстамъ и парадоксамъ, способнымъ сбить съ толку неопытнаго читателя. Вѣдь если мы съ Вами будемъ такъ рассуждать, то (чего доброго!) и существованіе всѣхъ семи смертныхъ грѣховъ объяснимъ влияніемъ сказокъ.

Какъ извѣстно, въ Европѣ и Америкѣ сказки пользуются большою любовью и распространенностью. Тамъ существуетъ много писателей, посвятившихъ себя исключительно дѣтской сказочной литературѣ. Изъ произведеній заграничной литературы этого типа можно заключить, что европейцы и янки въ дѣтствѣ читаютъ значительно больше сказокъ, чѣмъ мы, русскіе, и однако никто (кромѣ Васъ, конечно,) не будетъ утверждать, что въ Европѣ и Америкѣ очень успешно „выработываются тѣ начала, на которыхъ держится современное рабство“.

Далѣе А. Гр. пишетъ: „нѣтъ! не чудесное и волшебное должно преобладать въ воспитаніи“.

Кто же въ настоящее время требуетъ,

kolorojn kaj sonojn. La infano ne amas ideojn: ĝi bezonas historietojn, novelojn, fabelojn, rakontojn. Kaj, rigardu, kiel estas forta en la infanoj la deziro de ĉio fantazia, kiel avide atskultas ili rakontojn primortintoj, fantomoj, sorĉaĵoj. Kion tio ĉi montras?—la bezonon de senfinesco, komencon de la sento de poezio, kiuj trovas por si kontentigon dume aukoraĵ en sola neordinareco, distingiganta per nedifiniteco de ideo kaj heleco de koloroj“. (Verkoj de V. G. Bjalinskij, volumo I, pago 805, eldono de Moskin, 1898 jaro).

Tiel, estante kvazaŭ natura bezono de la ifana animo, influante al imago, la fabeloj ekscitas spiritan agadon de la infanoj kaj liveras al la lastaj altan estetikajn guon. Kaj mi pensas, laŭ ĉio tio ĉi, ke la fabeloj havas sian *raison d'être*...

Montrante malutilon, kiun alportas la fabeloj, la instruisto A. Gr., intercetere, skribas: per mistereco, supernatureco, per inspirata teruro, oni mortigas energion, malfortigas disvolvigon de la volo kaj, krom tio, ellaboras tiujn fundamentojn, sur kiuj staras nuntempa sklaveco“...

Tiuj ĉi vortoj sonas bele, sed ili estas malklaraj paradoksoj... Ĉu ne tro multe vi diris, s-ro Gr.?.. Pardonu, kiaj do fundamentoj estas elaborataj per la influo de fabeloj,—fundamentoj, sur kiuj staras la nuntempa sklaveco?... Kia, kies sklaveco?...

Malgraŭ tuta mia sincera deziro, mi ne povas kompreni la tutan, profundpensecon de tiu ĉi frazo. Mi volus, ke Vi eldiru Vian penson pli klare kaj precize, ne uzante ĝeneralajn esprimojn kaj paradoksojn, kapablajn konfuzi nespartan leganton. Ja se ni kun Vi tiel, pensados, tiam eĉ tio povas okazi, ke ni ankau la ekziston de ĉiuj sep mortaj pekoj klarigos per la influo de fabeloj.

Kiel oni scias, en Eŭropo kaj Ameriko la fabeloj estas tre amataj kaj popularaj. Tie ekzistas multaj verkistoj, dediĉintaj sin ekskluzive al la infana fabela literaturo. El la florado de l'eksterlanda literaturo de tiu ĉi tipo oni povas konkludi, ke eŭropanoj kaj jankoj (amerikanoj) dum la infaneco legas pli multe da fabeloj, ol ni, rusej, kaj tamen neniu (krom Vi, kompreneble), parolos ke en Eŭropo kaj Ameriko tre sukcese „estas elaborataj tiuj fundamentoj, sur kiuj staras la nuntempa sklaveco“.

Plu s-ro A. Gr. skribas: „Ne! ne mirindaĵoj kaj sorĉaĵoj devas superregi en la edukado“.

Kiu do en la nuna tempo postulas, ke „mirindaĵoj kaj sorĉaĵoj supregu en la edukado“? Tiu ĉi postulo ŝajnas tiel senseca, ke ĝin oni povas tute preterlasi. Sed „esprimi bedaŭron pri tio, ke nuntempa skolo ignoras fabelojn“—tio ĉi estas tute alia afero...

Unu fabelo ne estas simila al alia. La ĉefa afero konsistas en tio, ke oni devas el grandega fabele—literatura materialo elekti ĉion

чтобы „чудесное и волшебное преобладало во воспитании“? Это требование кажется до того нефтяным, что с ним не стоит и считаться. Но, „выказывать сожаление о том, что современная школа игнорирует сказки“—совсем другое дело...

Сказка сказка—рознь. Главное—въ томъ, чтобы изъ громаднаго сказочно-литературнаго материала выбрать все разумное, доброе и полезное и во время сдѣлать достояніемъ дѣтской души. Полезная вещь иногда можетъ быть и вредной, губельной, смотря по тому, когда, какъ и съ какою цѣлью ее употребляютъ. Мышьякъ, употребляемый въ малыхъ дозахъ, способствуетъ процвѣтанію человѣческаго организма; но тотъ же самый мышьякъ, принятый въ большемъ количествѣ, является смертоноснымъ ядомъ. Также обстоитъ дѣло и со сказками. Если чрезмѣрно, безъ всякаго разбору, безъ системы, Вы будете набивать мозгъ ребенка всевозможными сказками и баснями то, разумѣется, могутъ получиться только отрицательные результаты.

Во всякомъ случаѣ, нечего опасаться, что сказки, при разумномъ употребленіи ихъ, выработаютъ „тѣ начала, на которыхъ держится современное рабство. Многие изысканія произведенія литературы заключаютъ въ себѣ значительный элементъ сказочности, фантастичности, и неужели, на основаніи этого, намъ не слѣдуетъ читать ихъ?... Неужели мы должны лишиться того высокаго эстетическаго наслажденія, какое доставляетъ намъ чтеніе такихъ произведеній?... А опера?... Всѣ оперы Н. А. Римскаго—Карсакова представляютъ собою сказочно—моэвическій циклъ, заимствованный или изъ лучшихъ художественныхъ произведеній русской литературы или непосредственно изъ народнаго творчества, т. е. былины и преданій. Въ твореніяхъ другихъ русскихъ и иностранныхъ композиторовъ, какъ, напр., въ операхъ: „Демонъ“, „Русланъ и Людмила“, „Русалка“, „Фаустъ“ и проч. элементъ фантастики играетъ видную роль. Но эта фантастичность нисколько не мѣшаетъ намъ, взрослымъ, видѣть и слушать оперу съ величайшимъ духовнымъ наслажденіемъ. И мы не посмѣемъ утверждать, что опера вообще вредна, бесполезна и не оправдываетъ своего существованія...

Конечно, съ легкой руки учителя А. Гр. можно отрицать все—не только народный мифъ, сказки и былины, но и музыку, жившихъ другія изысканія искусства, доставля-

Вниманію врачей.

Въ деревнѣ часто происходятъ случаи укушенія гадюкой. Это чрезвычайно неприятная вещь, тѣмъ болѣе, что медицина въ томъ жалкомъ видѣ, въ какомъ она представлена въ деревнѣ, не въ состояніи помочь. Но есть деревенскія женщины, которыя очень быстро выдѣчиваютъ укушенныхъ. Мнѣ пришлось быть очевидцемъ такого леченія. Въ

purdentan, bonan kaj utilan kaj gustatampe proponi al la infana animo. La utila objekto iafaje povas esti eĉ malutila, pereiga, laŭ tio, kiam, kiel kaj kun kia celo ĝin oni uzas. La arseniko, uzata en malgrandaj dozoj helpas al floro de la homa organismo; sed tiu sama arseniko, akceptita en granda kvanto, estas mortiganta veneno. Tiel same estas la afero ankaŭ kun fabeloj. Se supermezure, tute sen elekto sen sistemo, Vi pleningados la cerbon de la infano per ĉiaspecaj fabeloj kaj fabloj, tiam, kompreneble, povos riceviĝi nur negativaj rezultatoj.

Ĉiaokaze, oni ne devas timi, ke fabeloj, se prudente uzadi ilin, ellaboros „tiujn fundamentojn, sur kiuj staras la nuntempa sklaveco“.

Nultaj belaj verkoj de la literaturo enhavas en si grandan elementon de fabeleco, fantazieco, kaj ĉu efektive, pro tio ĉi, ni ne devas legi ilin?.. Ĉu efektive ni devas perdi tiun altan estetikan ĝuon, kiun liveras al ni la legado de tiaj verkoj?.. Kaj opero?.. Ĉiuj operoj de N. A. Rimskij-Korsakov prezentas fabelemitan riklon, prenitajn aŭ el la plej bonaj artaj verkoj de la rusa literaturo aŭ senpere el la popola kreado, t. e. el pojolaj kantoj kaj legendoj. En verkoj de aliaj rusaj kaj alilandaj muzikaj verkistoj, kiel, ekzemple, en la operoj: „Demono“, „Ruslano kaj Ludmilo“, „Rusalka“ (Nimfo), „Fausto“ kaj ĉet. la elemento de fantazio ludas gravan rolon. Sed tiu ĉi fantazieco neniam malhelpas al ni, plenanuloj, vidi kaj aŭskulti operon kun grandega spirita ĝuo. Kaj ni ne kuragos diri ke la opero ĝenerale estas malutila, senutila kaj ne pravigas sian ekzistadon...

Certe, post sukcesa iniciato de l'instruisto A. Gr. oni povas malkonfensi ĉion—ne sole la popolan miton, fabelojn kaj kantojn, sed eĉ muzikon, pentrarton kaj aliajn belartojn, dantajn al nuntempa kultura homo altan estetikan ĝuon kaj estantajn produkto de kreado de lia spirito. Kaj se trovigas tiaj malkonfesantoj, ili malkonfesadu, se al ili plaĉas: nur de tio ĉi ne estu por iu malutilo...

V. Latynin.

Tradukis I. Ŝ-ra.

ющія современному культурному челоѣку высокое эстетическое наслаждение и составляющія продукты творчества его духа. И если находятся такіе отрицатели, то пусть себѣ отрицаютъ на здоровье: лишь бы вреда отъ этого никому не было...

V. Латынинъ.

Por atento de kuracistoj.

En vilaĝoj ofte okazas mordoj de serpento. Tio ĉi estas tre malagraba okazo, des pli, ke la medicino en tia mizera stato, kiam ĝi havas en nuna tempo en vilaĝo, ne povas helpi. Sed ekzistas vilaĝaj virinoj, kiuj tre rapide sanigas la morditojn. Al mi okazis esti atestanto de tia kuraco. En unu familio (en vilaĝo) serpento

одной семьѣ (въ деревнѣ) гадюка укусила мальчика. Фельдшеръ не могъ помочь. Укушенная нога вздулась. Мальчикъ стоналъ отъ боли. Пришлось послать за женщиной, которая славилась леченіемъ. Лѣчить она такимъ образомъ: беретъ немного рѣчного песку, смѣшиваетъ этотъ песокъ съ большимъ количествомъ сырой земли изъ крестьянской бани (пола тамъ нѣтъ, и когда моются, то вода стекаетъ въ землю), натираетъ этой смѣсью укушенное мѣсто и потомъ прикладываетъ ее къ нему. Вечеромъ она это сдѣлала, и къ утру ребенокъ, вечеромъ не сходявшій съ мѣста, могъ уже свободно ходить. Должно быть въ этой землѣ, смѣшанной съ потомъ и пр., находится противоядіе. Надо замѣтить, что женщины эти именуютъ себя ворожеями и при леченіи напеваютъ, поддерживая этимъ суевѣріе среди крестьянъ.

Обращая вниманіе на приведенный фактъ, я нахожу, что было бы полезно подвергнуть его всестороннему изслѣдованію.

Подписчикъ № 26856.

Къ товарищамъ эсперантистамъ-врачамъ.

Товарищи! Не заинтересуетъ ли кто-нибудь изъ васъ вопросомъ о новой точкѣ зрѣнія въ патологии и терапіи заразныхъ болѣзней, до сихъ поръ совершенно незатронутой? Сущность новой точки зрѣнія заключается въ изслѣдованіи условій, вызывающихъ эти болѣзни въ артеріальной, капиллярной, лимфатической и венозной системѣ; необходимая въ данномъ случаѣ терапия состоитъ въ измѣненіи этихъ условій въ благоприятную сторону. Методъ испытанъ неоднократно (болѣе 30 разъ, въ томъ числѣ — 10 typhus-abdominalis, 20 разныхъ другихъ). Подробно-сти я сейчасъ же сообщу письмомъ всемъ желающимъ. Адресъ: Московско-Казанская ж. дор., ст. Хорлово, фабрика И. Демпна, д-ру А. Н. Шестакову.

Д-ръ А. Шестаковъ.

mordis la knabon. Subhirurgo ne povis helpi. La mordita piedo svelis. La knabo ĝemis pro la doloro. Oni devis sendi por alvoki virinon, kiu estis fama pro sia kuracado.

Si kuracas tia maniere: si prenas nemulte da rivera sablo, miksas tiun ĉi sablon kun pli granda kvanto da malseka tero el vilaĝana banejo (planko tie ne estas, kaj kiam oni sin banas, akvo forfluas en la teron), frostas per tiu ĉi miksaĵo la morditan lokon kaj poste almetas ĝin al lasta. Vespere si faris tion ĉi, kaj matene la infano, kiu vespere ne povis deiri de sia loko, povis jam libere iri. Kredeble en tiu ĉi tero, miksitaj kun ŝvito kaj cet. trovigas kontraŭveneno.

Estas necesaj remarki, ke tiuj ĉi virinoj nomas sin sorĉistinoj kaj dum kuracado muretas, subtenante per tio ĉi superstiĉon inter vilanoj.

Turnante la atenton de legantoj al tiu ĉi fakto, mi opinias, ke estus utile ĉiuflanke esplori ĝin.

Abonanto № 26856.

Al kolegoj esperantistoj—kuracistoj.

Kolegoj! Ĉu ne interesigos iu el Vi pri demando de nova vidpunkto en patologio kaj terapio de infekciaj malsanoj, ĝis nun tute ne tusita? La esenco de nova vidpunkto estas en esplorado de kondiĉoj, kiuj naskas tiujn ĉi malsanojn en arteria, kapillara, limfatika kaj venosa sistemo; necesa tiu ĉi terapio estas en ŝango de tiuj ĉi kondiĉoj al favora flanko. La metodo estas provita ne unufoje (pli ol 30 fojojn, en kies nombro—10 typhus—abdominalis, 20 diversaj aliaj).

Detalojn tuj mi sendos per letero al ĉiuj dezirantoj. Adreso: Rusujo, Moskva—Kazan jel. dor. Stas. Ĥorlovo, fabriko I. Demina, al d-ro A. N. Sestakov.

D-ro A. Šestakov.

О Б Ъ Я В Л Е Н І Е .

Къ свѣдѣнію прежнихъ подписчиковъ „Недѣля“.

Въ настоящее время осталось неудовлетворенныхъ подписчиковъ „Недѣля“ около полуторасти; изъ нихъ, внесшихъ полную сумму 5 рублей, не болѣе двадцати, остальные 2 р. 50 к., 1 р. 25 к. (большая часть) и даже 75 к.

Мы были бы очень благодарны этимъ подписчикамъ, не дающимъ о себѣ никакихъ признаковъ жизни, если бы они сообщили, какимъ порядкомъ они хотѣли бы получить удовлетвореніе (конечно, рѣчь о тѣхъ только, которые внесли большую сумму, чѣмъ та, за которую они получили девять книжекъ): желаютъ ли они перевести деньги въ подписку на „Вѣстн. Зн.“ на 1909 г., на „Научную Библиотеку“ или хотѣли бы получить на соотвѣтственную сумму книгъ нашего изданія. Потерявъ на изданіи „Недѣля“, вслѣдствіе невозможности ее издавать по цензурнымъ условіямъ, 35 тыс. руб., мы желали бы ликвидировать свои счета съ подписчиками, и если намъ придется возобновить изданіе, то мы начнемъ его уже на новыхъ началахъ.

Редакция.